1523

„Pierre Louÿs este un poet şi prozator de mare clasă, situat de istoriile literare la frontiera dintre parnasianism şi simbolism. Dar, trecând peste acest mod – util – de a eticheta un autor, am putea descoperi un Pierre Louÿs «contemporanul nostru». Pe acest Pierre Louÿs l-am putea vedea ca având o conştiinţă scripturală extrem de acutizată în direcţia unei polemici implicite purtată de o scriitură a imaginarului cu o scriitură naturalistă. [...]

Trăirile excepţionale, trăirile limită, într-un spaţiu al imaginaţiei care este în egală măsură real şi ireal, sunt prezente şi în cele două romane reunite în acest volum: *Femeia şi marioneta* şi *Psyché*, două romane de dragoste, tăiate din aceeaşi ţesătură somptuoasă, barocă, bogată, ce reprezintă una dintre principalele modalităţi ale scriiturii lui Pierre Louÿs."

IRINA MAVRODIN

„De îndată ce am rămas singuri, îşi desfăcu şalul prins cu patrusprezece ace, de păr şi de corsaj, apoi, foarte simplu, se dezbrăcă. Mărturisesc că, în loc s-o ajut, mai curând întârziam acest lucru şi că de zeci de ori am întrerupt-o pentru a-i săruta braţele goale, umerii rotunzi, sânii tari, ceafa bronzată. Îi priveam corpul ce apărea din loc în loc, la marginile lenjeriei, şi căutam să mă conving că această piele, tânără şi răzvrătită, era gata să se predea... Ce-aş mai putea spune, domnule? Aţi ghicit că şi de această dată am fost ridicol şi înşelat. V-am spus că această fată era cea mai rea dintre femei şi că scornelile ei cumplite treceau orice margini, dar până aici încă nu o cunoaşteţi..."

Femeia şi marioneta, cap. „Unde cititorul
începe să înţeleagă cine este marioneta acestei povestiri"

Coperta I:
Gravură de *Edouard Chimot*.
Din colecţia Cabinetului de Stampe
Biblioteca Academiei Române

EDITURA MINERVA

ISBN 973-21-0690-5

CLUBUL CĂRŢII DIGITALE
BIBLIOTECA ALEPH

1523

EDITURA MINERVA
fondată în 1895 bpt serie nouă

PIERRE LOUŸS

PIERRE LOUŸS

Femeia şi marioneta

Psyché

fondată în 1895 bpt serie nouă

Coperta colecției: DONE STAN
Redactor artistic: VASILE SOCOLIUC

ISBN 973-21-0690-5

PIERRE LOUŸS

Femeia şi marioneta

roman spaniol

Psyché

roman urmat de

Sfârşitul lui Psyché

de CLAUDE FARRÈRE

Traduceri de CORINA HOCIUNG

Cuvânt înainte de IRINA MAVRODIN

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 2001
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Tabel cronologic, revizia traducerii
și versificările:
BARBU BERCEANU

PIERRE LOUŸS

La femme et le pantin
roman espagnol
Le livre de demain
Arthème Fayard & Cie,
éditeurs, Paris, 18-20,
rue de Saint-Gothard

Psyché
roman
suivi de *La fin de Psyché*
par
CLAUDE FARRÈRE
Albin Michel – éditeur
Paris, 22, Rue Huyghens

Este cum nu se poate mai bine-venită această publicare în „Biblioteca pentru toți" a romanelor lui Pierre Louÿs *La femme et le pantin* și *Psyhé*, în frumoasa traducere a Corinei Hociung. Prin mijlocirea prestigioasei și totodată atât de populare colecții, numele aproape uitat al importantului clasic francez, ca și strălucitoarele sale texte sunt readuse în atenția publicului românesc.

Pierre Louÿs este un poet și un prozator de mare clasă, situat de istoriile literare la frontiera dintre parnasianism și simbolism. Este un mod ca oricare altul de a eticheta un autor, util, fără îndoială, dar care explică în bună măsură de ce acest autor a intrat de multă vreme într-un con de umbră. Autori ca Gide, Valéry, Mallarmé sau chiar Verlaine, care au colaborat la revista *La Conque*, întemeiată în 1981 de Pierre Louÿs, ne par a aparține mult mai mult epocii noastre poate tocmai pentru că o critică nouă, cea care s-a afirmat, cu deosebire în Franța, începând mai ales din anii '50, a rupt de pe ei etichete similare, prin care ar fi fost condamnați la statutul de autori „învechiți", „desueți" etc. Opera lor, foarte mult valorizată în dimensiunea ei autoreferențială, de poietică/poetică imanentă, a fost astfel re-citită în primul rând ca un exercițiu exemplar de conștiință creatoare dedublat lucidă. Un procedeu analog i s-ar putea aplica și lui Pierre Louÿs și, operația odată săvârșită, am putea descoperi un alt Pierre Louÿs, un Pierre Louÿs „contemporanul nostru".

Pe acest Pierre Louÿs l-am putea vedea ca având o conştiinţă scripturală extrem de acutizată în direcţia unei polemici implicite (prin operă – poezie sau proză) purtată de o scriitură a imaginarului cu o scriitură naturalistă, cea a descrierii unei „felii de viaţă". Spre deosebire de aceasta din urmă, care încearcă să menţină asupra obiectului o privire univocă şi omniştientă, paradigma scriiturii imaginarului multiplică punctele de vedere „citindu-şi" obiectul prin grila insolitului (exoticul, pitorescul care ne depeizează – atât de prezente în opera lui Pierre Louÿs – sunt unele dintre manifestările acestuia), a fantasticului, a anacronismului, a celor mai bizare fantasme, a oniricului.

Trăirile excepţionale, trăirile limită, într-un spaţiu al imaginaţiei care este în egală măsură real şi ireal, sunt prezente şi în cele două romane, *Femeia şi marioneta* şi *Psyché*, atât de bine alese spre publicare aici, pentru că fiecare, tăiat parcă din aceeaşi ţesătură somptuoasă, barocă, bogată, se nuanţează diferit, dându-ne acces la două dintre modalităţile principale ale scriiturii lui Pierre Louÿs.

În *Femeia şi marioneta*, poveste de dragoste subintitulată „roman spaniol", este zugrăvită (acesta chiar este cuvântul, scriitura fiind foarte *picturală*) acea Spanie cultural-fictivă, chintesenţă a unei Spanii reale aşa cum se constituise ea treptat în imaginarul european în primul rând romantic, hiperbolizată în toate aspectele ei, mustind de o „culoare locală" de care îi sunt îmbibate nu numai descrierile de natură, de oraşe şi de personaje, dar şi dialogurile nu rareori împănate cu termeni spanioli. Sentimentele pătimaşe sunt sistematic şi cu bună ştiinţă împinse dincolo de orice verosimil, o lectură nu inocentă putând vedea aici o polemică *in actu* cu doctrina romanului realist şi a romanului naturalist, amândouă întemeiate pe sacrosancta categorie a verosimilului. E o Spanie visată, visată cu ochii deschişi, construită, aşa cum nu o dată visul însuşi construieşte, din câteva elemente, pe bază de opoziţii şi de simetrii, cu o extremă economie de mijloace. „Cheia" acestei

scrieturi ar fi tocmai această paradoxală îmbinare dintre hiperbolă şi litotă, tinzând a desena o figură simplă, geometrică, în ciuda bogăţiei de detalii pitoreşti. Poetul Pierre Louÿs se arată astfel a fi în acest roman – iată alt paradox – un extraordinar povestitor care ştie să crească mult suspans prin discontinuităţi bine calculate, prin „spaţii albe" pe care le „umple" în ultimă instanţă, sau nu le umple deloc, spre bucuria totală a celui care-l citeşte.

Psyché este tot o mare poveste de dragoste. Deşi neterminat, textul nu pierde din intensitate, ci, aş spune, dimpotrivă, devine mai misterios, mai tulburător. Şi aici întâlnim aceeaşi îmbinare savantă de voluptate aproape carnală a cuvântului cu liniile geometrice de ascetice ale poveştirii. De data aceasta ne găsim într-un spaţiu francez care, tocmai prin neutralitatea lui, devine un bun purtător de fantasme şi enigme, de care se încarcă treptat în registru oniric. Explorări arborescente în subconştientul şi inconştientul iubirii situează acest roman foarte aproape de noi, de sensibilitatea noastră.

IRINA MAVRODIN

TABEL CRONOLOGIC*

1870 La 10 decembrie se naşte Pierre-Félix Louis, fiul avocatului Pierre-Philippe Louis din Dizy, de lângă Epernay (Champagne) şi al soţiei sale Claire-Céline Maldan, în acel moment aflaţi la Gand (Belgia), în refugiul cauzat de războiul franco-german. În opera sa beletristică, Pierre-Félix Louis s-a semnat în varianta ortografică Pierre Louÿs, din „gust al frumosului şi din bizarerie".

1881-1885 Urmează cursurile colegiului Sainte-Barbe.

1888 Elev de retorică la École alsacienne din Paris, în întrecere cu colegul său André Gide, cu care începe o prietenie de durată.

Jocul artistei Sarah Bernhardt din rolul eroinei Tosca (din piesa cu acelaşi titlu, de Victorien Sardou) îi revelează frumuseţea şi divinitatea din femeie (15 ian.) şi îi scrie (17 ian.). Fiindu-i prezentat peste doi ani, la Londra, ca poet, celebra artistă îi cere să-i facă o piesă, ceea ce îi

* Notele bibliografice subînţeleg următoarele eludări: numele autorului (când e P.L.), numele localităţii (totdeauna Paris); de asemenea, nu toate lucrările au putut fi examinate direct.

inspiră personajul Chrysis (curtezană evreică din vechiul oraş grecizat Alexandria), eroină principală şi titlu al piesei şi al povestirii create, ca şi al unui ciclu de poezii (v. 1892, 1893, 1896 şi 1930), ba chiar reţinut ca pseudonim (v. 1891).

1889 Bacalaureat (iun.); se înscrie la facultăţile de Litere şi Drept, frecventându-le nu într-atât încât să nu fie delegat al studenţilor parizieni la festivităţile celui de-al şaselea centenar al Universităţii din Montpellier, când îl cunoaşte pe Paul Valéry şi începe legătura literară cu acesta.

1890 Vizitarea lui Stéphane Mallarmé (19 iun.) şi începutul legăturii literare cu José Maria de Heredia (9 dec.).

1891 Întemeiază revista *La Conque* (Cochilia), nr. 1, 15 mar., trimis spre tipar la 21 febr., în care debutează, ca poeţi, întemeietorul (*Astarté*), Paul Valéry şi André Gide (11 numere apărute); publică poezii şi în *La Wallonie*.
Prefaţează prima ediţie din *Les Cahiers d'André Walter* (de André Gide) cu pseudonimul Pierre Chrysis (retrasă de autor).

1892 *Chrysis*, piesă în manuscris, 60 p. (Londra, 28 iun. – Paris, 22 iul./1 aug.).
La majorat, i se eliberează 100 000 franci-aur (partea sa din moştenire), cheltuiţi cu uşurinţă; este încorporat, serviciu militar din care reuşeşte, curând, să obţină reformarea.

1893 *Chrysis ou La Cérémonie matinale*, Libr. de l'Art Indépendant, povestire (primul capitol al romanul *Aphrodite*, 1896).

Îi este închinată piesa *Salomea* de Oscar Wilde, prieten de care se desparte în 1894.

Léda ou La Louange des Bienheureuses Ténèbres (Leda sau Elogiul Preabuneiurilor Întunecimi), [Libr.] de l'Art Indépendant, povestire (reeditată în 1898 în două ediții: Mercure de France și Libr. Borel); v. și 1925.

Traducere: *Poésies* de Méléagre de Gandara, Libr. de l'Art Indépendant.

1894 *Les chansons de Bilitis*, poeme în proză prezentate ca traducere a unui papirus recent descoperit de către un inexistent arheolog german G. Heim (*geheim* „secret"), precedate de o viață a imaginatei Bilitis, curtezană contemporană cu poeta Sa(p)pho; „agreabilă mistificare" (P.L.), apreciată de autor ca utilă pentru admiterea publică a caracterului libertin al textului. Numeroase reeditări.

Ariane ou Le Chemin de la Paix Éternelle (Ariana sau Calea Păcii Veșnice), povestire, Libr. de l'Art Indépendant (reeditată în 1904, imprimé pour Charles Meunier); v. și 1925.

La Maison sur le Nil ou Les Apparences de la Vertu (Casa de pe Nil sau Aparențele Virtuții), povestire, Libr. de l'Art Indépendant (reeditată în 1904, imprimé pour Charles Meunier); v. și 1925.

Traducere: *Scènes de la vie des courtisanes* de Lucien de Samosate.

1895 *Danaë ou Le Malheur* (Danae sau Nenorocirea), povestire inserată în *Mercure de France*, numărul pe iulie; v. și 1925.

1896 Sejur în Andaluzia (aug.-sep.).

Colaborează la revista *Le Centaure*, cu poezii şi povestiri (inclusiv *Byblis*, v. 1898).

Aphrodite / Moeurs antiques, roman, publicat integral iniţial sub titlul *L'Esclavage* (Servitutea), în foiletoanele din *Mercure de France*, editat în volum cu titlul definitivat (la sugestia lui George Louis, fratele autorului) în 250 exemplare, popularizate publicului de François Coppée şi epuizate în 15 zile. Aduce celebritatea autorului. Numeroase reeditări.

Ruperea legăturii de prietenie cu André Gide; într-o ultimă scrisoare trimisă ulterior de André Gide lui Pierre Louÿs, cu ocazia morţii mamei acestuia: „...este inutil şi neplăcut să ne dăm inconsecvenţele în spectacol... poate că, după fratele tău, eu sunt cel care te-a iubit cel mai mult... Adio...").

1897 Prefaţează: Paul Fort, *Ballades françaises* (adăugând, la reeditare, în 1914, un post-scriptum).

Propune o „pledoarie pentru libertatea morală" revistei *Mercure de France*.

1898 *Byblis ou L'Enchantement des Larmes* (Byblis sau Încântarea Lacrimilor), povestire (reeditată în 1906, préf. A. Gilbert de Voisins, éditeur A. Ferroud); v. şi 1925.

La femme et le pantin (Femeia şi marioneta), *roman espagnol*, intitulat iniţial *La Mozita* (Fata mare). Scris în 23 de zile (parte la Sevilla, parte la Cairo). Eroina (Conchita) are ca punct de plecare pe eroina Carmen (din nuvela lui Prosper Mérimée şi din opera lui George Bizet), faţă de care autorul a dorit-o „mai subtilă, mai inteli-

gentă, mai înspăimântătoare" (P.L.), căutând a realiza „femeia pe care un bărbat ar trebui s-o îndure cu cea mai mare plăcere" (P.L.). Apreciată, în general, ca fiind cea mai bună din operele sale. Numeroase reeditări; numără cele mai multe traduceri în limba română (*Femeia şi paiaţa* etc.); v. şi 1910.

1899 Se căsătoreşte cu Louise de Heredia, a treia fiică a poetului Heredia.

1901 *Les aventures du roi Pausole* (iniţial titlul continuând: *à la recherches de sa fille* – Aventurile regelui Pausole în căutarea fiicei sale), éditeur Eugène Fasquelle, roman, Bibliothèque Charpantier, 1901, 404 p. Este o „satiră surâzătoare la adresa unora dintre persecutorii mei moralişti" (P.L.); dintre romanele publicate de autor, acesta „se potriveşte cu preferinţele mele" (P.L.). Numeroase reeditări.

1903 *Sanguines*, povestiri.

1904 Prefaţează: Claude Farrère, *Fumée d'opium* (Abur de opium). Pseudonimul acestui autor (având adevăratul nume Frédéric Bergone), definitivat ca nume literar al său, a fost dat de P.L. prin inversarea vocalelor din pseudonimul propus de însuşi titularul (Claude Ferrare).

1906 *Archipel*, povestiri şi eseuri.
Începe o viaţă caracterizată prin lecturi şi cercetări erudite fără a mai putea ajunge la finisare, la formularea rezultatelor, prin izolare treptată (perdele groase, mereu trase); insomnie.

1910 Cu colaborarea lui Pierre Froudale: *La femme et le pantin*, piesă în patru acte, în *l'Illustration théatrale*,

24 p.; reprezentată în premieră la *Théatre Antoine* (8 dec.); cu acelaşi titlu şi subiect se pregătea o operă de Giacomo Puccini, nefinisată. Ulterior, romanul a inspirat filmul regizorului Luis Buñuel şi o dramă muzicală, în premieră la Opera din Lausanne (mar. 1991).

1913 Termină romanul *Psyché* (13 iul.), apreciat a fi „cartea sufletului său", început în 1906 şi, ulterior, mutilat de autor; mai târziu, a explicat interdicţia lui de a fi scoasă la lumină, ca fiind o „carte prea intimă" (Cl. Farrère, inf.).
Divorţează.

1914 Moartea lui George Louis (ambasador al Franţei la Sankt-Petersburg), fratele mai mare al autorului, care – după dispariţia prematură a părinţilor – l-a ocrotit, fapt care a afectat însăşi sănătatea lui P.L.; consumă stupefiante.

1917 Angajează un (nou) secretar (R. Cardinne-Petit), care-l găseşte stabilit într-un „cătun" (*hameau*) din apropierea străzii de Boulainvilliers, cu vederea aproape pierdută, neputând ţine în mână creionul (paralizie), fumând excesiv.

1918 Îşi vinde cărţile rare unui bibliofil.

1920 I se naşte un băiat din legătura sa cu Aline Steenackers.
Ofiţer al Legiunii de Onoare.
Crize de emfizem (cauza morţii) şi tulburări psihice.

1923 I se naşte o fată, din aceeaşi legătură.

1925 La 4 iunie, moartea lui P.L. Ceremonia funerară include cuvântarea ministrului de resort. Cortegiul e urmat de prietenii lui, în frunte cu Claude Farrère, André Lebey, Fernand Gregh.

*

Le Crépuscule des nymphes, Editions Montaigne, 1983. Cuprinde: *Léda, Ariane, La Maison sur le Nil, Byblis* şi *Danaë*. Împreună cu plănuitele *La Sirène* şi *L'Amour et la Mort d'Hermaphrodite*, P.L. întrevedea pentru întreaga culegere titlul *L'Heptaméron d'Amarillys ou Les sept Douleurs*.

1926 *Journal inédit* (24 iun. 1887–16 mai 1888), Editions Excelsior, 262 p.

1927 *Psyché*, roman, urmat de sfârşitul lui *Psyché* de Claude Farrère, éditeur Albin Michel, 253 p.
Pages choisies, Edition Montaigne, 191 p. Textele sunt ordonate pe subiecte: I – Poezie, II – Peisaje, III – Figuri şi portrete, IV – Iubire, V – Conversaţie şi VI – Mormânt.

1928 *Lectures antiques*, culegere de traduceri prefaţată de traducător. Inclusă în volumul: Pierre Louÿs, *Poésies de Méléagre suivies de Lectures antiques*, Editions Montaigne, 291 p.

1929 *Journal intime*, 1882-1891, Editions Montaigne, éditeur Fernand Aubier, 379 p.

1930 *Poésies*, Editions Montaigne, 221 p. Cuprinde toată opera poetică (parţial publicată antum), împărţită în ciclurile: Primele versuri; *Astarté* (anexând poezia *Le symbole*); *Chrisis* (incluzând *Aquarelles passionées*); *Le Forêt des Nymphes*; *Stances*; *Poésies diverses* (anexând *Fragments*); *Derniers vers*.

BARBU BERCEANU

Tabelul cronologic a mai folosit următoarele lucrări: *Larousse du XX-e siècle*, s.v. Louÿs, Pierre; *Enciclopedia italiana*, ibid.; Pierre Brunel et al., *Histoire de la littérature française*, Berdas, Paris–Bruxelles–Montreal, 1972, p. 55 şi 582; R. Cardinne-Petit, *Pierre Louÿs intime / „Le Solitaire du Hameau"*, Jean Renard, 1942, 182 p.; Andre Gide, *Prétextes*, 2e éd., p. 110-112, id., *Si la grain ne meurs*, [1955], p. 296; Leon-Pierre Quint, *André Gide. Sa vie, son oeuvre*, Libr. Stock, 1933, p. 36 şi 332; *Dictionnaire des auteurs français*, Coll. Segers, s.v. Louÿ Pierre; Luca Piţu, *Dosarul de cadre al lui Pierre Louÿs* prefaţă la traducerea romanului *La femme et le pantin* de Ioana Naum [Iaşi, Edit. Moldova], f.a.

Siempre me va V, dicendo
Que se muere V, por mi:
Muérase V, y le veremos
Y después diré que si[1]

FEMEIA ȘI MARIONETA

Lui André Lebey,
prietenul său,
P.L.

[1] Mereu mă cată V, spunând
Că o să moară după mine.
Să moară-ntâi, să o vedem.
Numai apoi i-oi spune: Bine (span.).

I

Cum un cuvânt scris pe o coajă de ou ţine loc unui schimb de răvaşe rând pe rând

Carnavalul Spaniei nu se încheie, ca al nostru, la opt dimineaţa, în miercurea Cenuşelor[1]. Peste minunata veselie a Sevilei, acel *memento quia pulvis es*[2] nu-şi răspândeşte mirosul de mormânt decât patru zile; iar în prima duminică a postului, întreg carnavalul reînvie.

Este acel *Domingo de Piñatas*, duminica Oalelor[3], Marea Sărbătoare. Întreg poporul cetăţii şi-a schimbat hainele şi, pe străzi, vezi alergând zdrenţe roşii, albastre, verzi, galbene sau roz, foste cârpe de alungat ţânţarii, perdele sau fuste, fluturând în soare pe micile trupuri bronzate ale unei droaie de copii gălăgioase şi pestriţe. Copiii se adună din toate părţile în batalioane dezordonate învârtind o zdreanţă într-un băţ şi cucerind cu chiotul lor uliţele, deghizaţi de un petec de pânză din care îşi fac, prin două găuri, veselia ochilor. Ei strigă *„¡Anda! ¡Hombre! que no me conoce!"*[4], şi mul-

---

[1] Prima zi a postului (Paştilor).

[2] Aminteşte-ţi că eşti ţărână (lat.).

[3] Prima duminică din post.

[4] Hai! Omule! Tu, care nu mă cunoşti! (span.).

țimea celor maturi se ferește dinaintea acestei fioroase invazii mascate.

La ferestre, la miradoare se îmbulzesc mulțime de capete bronzate. Toate tinerele ținutului au venit în ziua aceea în Sevilia și își apleacă, în strălucirea zilei, capetele lor îngreunate de păr. Confetele cad ca zăpada. Umbra evantaielor albăstresc fețișoarele pudrate. Strigăte, chemări, râsete se rostogolesc pe străzile înguste. Câteva mii de localnici fac, în această zi de carnaval, mai mult zgomot decât întreg Parisul.

Or, la 23 februarie 1896, în duminica de Piñatas, André Stévenol vedea apropiindu-se sfârșitul carnavalului sevilian cu o ușoară ciudă, pentru că această săptămână, plină de dragoste, nu i-a adus nici o nouă aventură. Câteva popasuri în Spania îl învățaseră totuși cu cât zor și cu câtă deschidere de inimă se fac și se desfac legăturile pe acest pământ încă primitiv și se-ntrista că norocul și împrejurarea nu i-au fost prielnice.

Mai mult, o tânără cu care se prinse într-o îndelungată bătaie de serpentine, între stradă și fereastră, coborî în fugă după ce-i făcu semn, pentru a-i da un buchețel roșu, însoțit de un *„Muchisima grasia, cavayero"*[1], în jargon andaluz. Dar ea se-ntorsese atât de repede și de altfel, văzută de aproape, într-atât îl deziluzionase, încât André se mărginise a-și pune buchetul la butonieră, nu și pe femeie în minte. Și ziua îi păru încă și mai pustie.

Sună ora patru la douăzeci de orologii. El părăsi Sierpes, trecu între Giralda și vechiul Alcazar, și prin

[1] Cu cele mai multe mulțumiri cavalere (span.).

calea Rodrigo ajunse pe Delicias, adevăratc Champs-Elysées cu arbori umbroşi de-a lungul nesfârşitului Guadalaquivir împânzit de corăbii.

Acolo se desfăşura carnavalul lumii bune.

La Sevilia, clasa înstărită nu era totdeauna atât de bogată ca să ia trei mese pe zi; dar prefera să postească decât să se lipsească de strălucirea dinafară, care pentru ea însemna numai să aibă un landou cu doi cai exemplari. Acest orăşel de provincie numără o mie cinci sute de trăsuri boiereşti, adesea demodate, dar reîntinerite de frumuseţea animalelor, şi de altfel ocupate de feţe de viţă atât de nobilă încât nu te mai gândeşti să-ţi baţi joc de ambianţă.

André Stévenol ajunse cu greu să-şi facă drum prin mulţimea de pe marginea celor două trotoare ale vastei magistrale prăfuite. Strigătul copiilor ce vindeau acoperea totul: *„¡Huevo'!; ¡Huevo'!"* Era bătălia ouălor.

„¡Huevo'! ¿Quien quiere huevo'? ¡A do' perra' gorda' la docena!"[1]

În coşuleţe de răchită galbenă se îngrămădeau sute de cochilii de ouă, golite şi apoi umplute cu confete şi lipite din nou cu câte o bentiţă. Acestea se aruncau când cu o mână, când cu cealaltă, ca mingile liceenilor, la întâmplare, pe feţele care treceau în trăsurile mânate la pas; şi, în picioare, pe banchetele albastre, domnii şi doamnele ripostau mulţimii îmbulzite, adăpostindu-se, cum puteau, îndărătul evantaiclor plisate.

De la început, André îşi umplu buzunarele cu aceste proiectile nevătămătoare, şi se bătu cu multă voioşie.

---

[1] Ouă! Cine cumpără ouă? La doi bănuţi duzina! (span.).

Era o luptă adevărată, căci ouăle, fără a răni vreodată, loveau uneori cu putere, înainte de a se destrăma într-o ninsoare colorată; şi Andrei se surprinse aruncându-le pe ale sale cu ceva mai multă putere decât era nevoie. Odată chiar, el rupse în două un evantai fragil de sidef. Dar cât de nepotrivit era să te prezinţi într-o asemenea învălmăşeală cu un evantai de bal! Şi continuă nesinchisit.

Trăsurile treceau, trăsuri cu femei, trăsuri de îndrăgostiţi, de familii, de copii sau de prieteni. André privea această mulţime fericită defilând într-o cascadă de râsete, sub primul soare de primăvară. În mai multe rânduri îşi oprise ochii asupra altor ochi, admirabili. Tinerele Seviliei nu-şi apleacă pleoapele, ci primesc omagiul privirilor pe care le reţin îndelung.

Cum jocul dura de peste o oră, André gândi că ar putea să se retragă, învârtind în buzunar, cu o mână şovăitoare, ultimul ou ce-i rămăsese; când, deodată, văzu reapărând tânăra femeie ale cărei evantai îl spărsese.

Era minunată.

Lipsită de adăpostul care protejase un timp suava-i expresie surâzătoare, pradă din toate părţile loviturilor care-i veneau din mulţime şi din trăsurile vecine, ea îşi lua partea de luptă şi, în picioare, gâfâind, cu părul desfăcut, roşie de căldură şi de curată veselie, riposta!

Părea de douăzeci şi doi de ani, putea însă să aibă optsprezece. Că era andaluză, nici o îndoială. Aparţinea acestui tip fără egal, născută din amestecul arabilor cu vandalii, al semiţilor cu germanii, care întruneşte, numai într-o mică vale a Europei, toate desăvârşirile opuse ale celor două rase.

Trupul ei suplu şi înalt era expresiv pe de-a-ntregul. Chiar dacă i s-ar fi acoperit faţa, simţeai că i s-ar fi putut ghici gândul, că surâdea cu picioarele tot aşa cum vorbea cu pieptul. Numai femeile pe care iernile lungi ale Nordului nu le ţintuiesc lângă foc au acest farmec şi această uşurinţă. Părul ei era doar castaniu închis; dar de la distanţă strălucea ca acela negru, acoperindu-i ceafa cu un coc bogat. Obrajii, de o extremă blândeţe în contur, păreau pudraţi de acea floare gingaşe care închide pielea creolelor. Marginea pleoapelor era de la natură întunecată.

André, împins de mulţime până la scara trăsurii, o privi îndelung. El zâmbi, simţindu-se mişcat, iar bătăile repezi ale inimii îl înştiinţară că acea femeie aparţine celor ce vor juca un rol în viaţa lui.

Fără a pierde timpul, căci în orice moment valul de trăsuri, oprit pentru o clipă, ar putea să-şi reia drumul, el se dădu înapoi, cum putu. Luă din buzunar ultimul său ou, scrise cu creionul, pe coaja albă, cele şase litere ale cuvântului *Quiero*, şi, alegând o clipă în care ochii necunoscutei se opriseră asupra lui, îi aruncă oul încet, de jos în sus, ca pe un trandafir.

Tânăra femeie îl prinse în mână.

Quiero este un verb uluitor, care vrea să spună totul. Este *a voi, a dori, a iubi*, este *a apropia* şi este *a îndrăgi*. Rând pe rând, el exprimă, după intonaţia dată, patima cea mai arzătoare sau capriciul cel mai uşor. Este un ordin sau o rugăminte, o declaraţie sau exprimarea unui respect. Câteodată, doar o ironie.

Privirea însoţitoare a lui André însemna, simplu: *„J'aimerais vous aimer"*[1].

---

[1] Mi-ar place să vă iubesc (fr.).

Ca şi cum ar fi ghicit că această cochilie purta o solie, tânăra femeie o strecură într-o pungulliţă de piele ce atârna dinaintea trăsurii sale. Fără îndoială că se va întoarce; dar şuvoiul parăzii o purtă cu grabă spre dreapta şi, în timp ce alte trăsuri veneau din urmă, André o pierdu din vedere înainte de a fi putut răzbi prin mulţimea din urma ei.

El se îndepărtă de trotuar, se desprinse cum putu, alergă pe o alee paralelă... dar mulţimea care acoperea şoseaua nu-i îngădui să se zorească şi când reuşi să se urce pe o bancă, de unde putea privi toată bătălia, capul cel tânăr pe care-l căuta dispăruse.

Întristat, se înapoie încet, pe străzi; pentru el, peste întreg carnavalul se aşternea dintr-odată o umbră.

Se-nvinuia pe el însuşi de soarta posomorâtă care-i curmase aventura. Poate, dacă ar fi fost mai hotărât, şi-ar fi putut face drum printre roţi şi primul rând al privitorilor... Şi-acum, unde s-o regăsească pe această femeie? Era sigur că locuia în Sevilia? Şi, dacă din nenorocire nu era acolo, unde să o caute? În Cordova, în Jérez sau în Malaga? Era cu neputinţă.

Şi încetul cu încetul, printr-o jalnică închipuire, imaginea ei apărea în sinea lui din ce în ce mai fermecătoare. Câteva amănunte ale trăsăturilor ei, cărora nu le dăduse mare atenţie, deveniră în amintirea lui principala cauză a tandreţei lui îndurerate. El observase, astfel, că, în loc să lase libere cele două şuviţe de păr de pe tâmple, ea le buclase cu fierul în două cocuri. Nu era un port prea original, multe seviliane făceau la fel; dar negreşit că natura părului lor nu se perfecta într-atât de bine în bucle rotunjite, pentru că André nu-şi amin-

tea să fi văzut altele care, chiar de departe, să poată f asemănate cu acestea.

Apoi colțurile gurii erau de o mare mobilitate. Î fiecare clipă ele își schimbau forma și expresia, cân aproape nevăzute și când aproape răsfrânte, rotund sau subțiate, palide sau întunecate, însuflețite de flacără jucăușă. O! puteai să blamezi orice altceva să susții că nasul nu era elen și că bărbia nu er romană; dar să nu te înroșești de bucurie în fa acestor colțuri ale gurii, aceasta ar fi întrecut tot ce- îngăduit.

Aici ajunsese cu gândurile, când un *¡Cuidao!*[1] strigat cu asprime îl făcu să se adăpostească în deschiderea unei porți: o trăsură trecea, în trap ușor, pe strada îngustă.

Și în această trăsură, era o femeie tânără, care, zărindu-l pe André, îi aruncă ușor, așa cum se aruncă un trandafir, un ou pe care-l ținea în mână.

Din fericire, oul căzu rostogolindu-se fără a se sparge; căci André, uimit cu totul de această nouă întâlnire, nu făcuse nici o mișcare pentru a-l prinde din zbor. Trăsura și trecuse de colțul străzii, când el se aplecă să ridice obiectul trimis.

Cuvântul *Quiero* se citea tot acolo, pe coaja netedă și rotundă, fără a se mai fi scris altul; dar o semnătură foarte hotărâtă, care părea gravată cu vârful unei broșe, încheia ultima literă, ca pentru a răspunde prin același cuvânt.

---

[1] Păzea! (Span.)

II

Unde cititorul află diminutivele prenumelui spaniol „Conception"

În acest timp, trăsura trecuse de colțul străzii și de-abia se mai auzia tropotul cailor pe pavaj, spre Giralda.

André alergă în urmărirea ei, îngrijorat de a nu-i lăsa să scape această a doua ocazie, poate ultima; el sosi chiar în clipa în care caii intrau la pas în umbra unei case roz din Plaza del Triunfo.

Marile grilaje ale porților negre se deschiseră și se închiseră în urma unei fugare siluete feminine.

Fără îndoială că ar fi fost mai prudent să-și pregătească drumul, să ia informații, să întrebe de nume, de familie, de stare și de modul de viață înainte de a se avânta astfel, nedumerit, în necunoscutul unei intrigi unde, pentru că nu știa nimic, nu stăpânea nimic. André nu putu totuși să se hotărască a părăsi piața înainte de a fi făcut o primă încercare și, îndată ce-și revizui, la repezeală, pieptănătura și nodul cravatei, sună cu hotărâre.

Un intendent tânăr se înfățișă înapoia grilajului, dar nu deschise.

– Ce dorește domnia voastră?

– Du cartea mea de vizită doamnei.

– Cărei doamne? continuă servitorul cu o voce liniștită, în care bănuiala nu dăuna prea mult respectului.

– Celei care locuiește în această casă, gândesc.

– Dar numele ei?

André, scos din răbdări, nu răspunse. Servitorul reluă:

– Domnia-voastră să binevoiască a-mi spune la care doamnă s-o duc.

– Îţi repet că stăpâna dumitale mă aşteaptă.

Intendentul, înclinându-se, îşi ridică puţin mâinile, în semn de neputinţă; apoi se retrase fără a deschide şi fără a lua cartea de vizită.

Atunci André, pe care mânia îl făcuse să uite cu totul de politeţe, sună a doua şi a treia oară, ca la uşa unui furnizor. „O femeie atât de pornită să răspundă unei declaraţii de acest fel, îşi spuse, nu trebuie să se mire de stăruinţa pusă pentru a ajunge la ea; ea era singură la Delicias, ea trebuie să locuiască singură aici şi larma pe care o fac n-o aude decât ea."

El nu gândise că pe timpul carnavalului spaniol sunt îngăduite libertăţi care, prelungite în viaţa zilnică, n-ar mai putea fi primite atât de uşor.

Poarta rămase închisă şi casa de deplin tăcută, ca şi cum ar fi fost nelocuită.

Ce să facă? Se plimbă un timp prin piaţă, în faţa ferestrelor şi miradoarelor, unde tot mai spera să apară chipul aşteptat şi, poate chiar, un semn... Dar nu apăru nimic; se resemnă, pentru înapoiere.

Totuşi, înainte de a părăsi o poartă care închidea atâtea mistere, zări nu departe un vânzător de chibrituri aşezat într-un ungher umbrit şi îl întrebă:

– Cine locuieşte în această casă?

– Nu ştiu, răspunse omul.

André îi puse în mână zece reali şi adăugă:

– Spune-mi totuşi.

– N-ar trebui s-o spun. Doamna cumpără de la mine şi, dacă ar şti că vorbesc despre dânsa, de mâine servitorii ei ar cumpăra de la alţii, de la Cutare care vinde cutiile pe jumătate goale. Cel puţin nu voi spune nimic rău, n-o voi bârfi, *cabayero*[1]! Nimic decât numele ei, pentru că vreţi să-l ştiţi. Este doamna Conception Perez, soţia lui don Manuel Garcia.

– Soţul ei nu locuieşte deci în Sevilia?

– Soţul ei este în *Bolibia*.

– Unde-i asta?

– În *Bolibia*, o ţară din America.

Fără să asculte mai mult, André mai aruncă o piesă pe genunchii vânzătorului şi reintră în mulţime, spre a se înapoia la hotel.

El rămase în fond nehotărât. Chiar aflând de lipsa bărbatului, nu găsea că toate şansele sunt de partea lui. Acest vânzător rezervat, care părea că ştie mai mult decât voia să spună, lăsa să se bănuiască existenţa unui alt iubit dinainte ales, iar purtarea servitorului nu dezmintea această bănuială din adâncul gândului... André se gândea că numai cincisprezece zile mai avea înainte de data hotărâtă pentru întoarcerea la Paris. Ar fi ele de ajuns pentru a intra în graţiile unei tinere persoane a cărei viaţă, fără îndoială, era dinainte dată?

Tulburat astfel de îndoieli, el intră în holul hotelului, când fu oprit de portar:

– O scrisoare pentru domnia-voastră.

Plicul nu avea nici o adresă.

– Eşti sigur că scrisoarea asta este pentru mine?

---

[1] Corect: *caballero* (cavalere) (span.).

Mi-a adus-o chiar acum pentru don Andrès Stévenol.

André o deschise de îndată.

Ea cuprindea următoarele rânduri clare, scrise pe un cartonaş albastru:

„Don Andrès Stévenol este rugat să nu facă atâta zgomot, să nu-şi spună numele şi să nu întrebe de-al meu. Dacă se plimbă mâine, pe la ora trei, pe calea d'Empalme, va trece pe lângă el o trăsură care poate se va opri".

„Cât de uşoară e viaţa!" gândi André.

Şi în timp ce urca scara primului etaj, îşi şi reprezenta intimităţile apropiate; el căuta diminutivele tandre ale celui mai fermecător dintre toate prenumele:

„Conception, Concha, Conchita, Chita"[1].

III

Cum, şi pentru care motive, André nu s-a dus la întâlnirea cu Concha Perez

Dimineaţa următoare, André Stévenol se deşteptă într-o dispoziţie strălucită. Lumina intra din plin prin cele patru ferestre ale miradorului; iar tot freamătul oraşului, tropote de cai, strigăte de negustori, zurgălăi de catâri sau clopote de mănăstiri îmbinau pe piatra albă clocotul lor de viaţă.

Nu-şi amintea să fi avut de multă vreme o dimineaţă atât de fericită. Întinse braţele, care se încordară

[1] A se pronunţa: *Conkă, Conkita, Cita* (n.a.).

cu putere. Apoi le strânse la piept, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea iluzia îmbrăţişării aşteptate.

– Cât de uşoară-i viaţa! repetă zâmbind. Ieri, pe vremea asta, eram singur, fără ţel, fără gând. A fost de-ajuns o plimbare, şi dimineaţa asta iată-ne doi. Cine deci ne face să credem în refuzuri, în dispreţ sau chiar în aşteptare? Noi cerem şi femeile se dăruiesc. De ce ar fi altfel?

Se sculă, îşi puse un halat în dungi, încălţă papucii şi sună să i se pregătească baia. Aşteptând cu fruntea lipită de geam, privea piaţa în plină zi.

Casele erau zugrăvite în acele culori uşoare pe care Sevilia le răspândeşte pe zidurile ei şi care seamănă cu nişte rochii. Erau colorate crem cu chenare albe; altele erau roz, dar de un roz atât de gingaş! altele verzui sau portocalii, şi altele violet pal. Nicăieri nu se izbeau ochii de cărămiziul brutal al străzilor din Cadiz sau Madrid; nicăieri ei nu erau orbiţi de albul violent din Jerez.

Chiar în piaţă, portocalii erau încărcaţi de fructe, havuzurile curgeau, fete tinere râdeau ţinându-şi cu amândouă mâinile marginile şalului, aşa cum femeile arabe îşi încheie haicul. Iar din toate părţile, din colţurile pieţei, din mijlocul străzii, din fundul străduţelor înguste, sunau zurgălăii catârilor.

André nu-şi închipuia că ar putea trăi în altă parte decât la Sevilia.

După ce-şi termină toaleta şi bău încet o ceşcuţă de ciocolată densă spaniolă, ieşi la întâmplare.

Întâmplarea, neobişnuită, îl făcu să urmeze drumul cel mai scurt, de la treptele hotelului la Plaza del Triunfo; dar, ajuns acolo, André îşi aminti sfaturile primite şi,

fie că îi era teamă să-şi nemulţumească stăpâna inimii, trecând de-a dreptul prin faţa porţii sale, fie că, dimpotrivă, nu voia să apară prea răscolit de dorinţa de a o vedea mai curând, trecu pe trotuarul opus, fără să întoarcă măcar capul la stânga.

De acolo se îndreptă spre Las Delicias.

Sărbătoarea din ajun presărase pământul cu hârtii şi coji de ouă care dădeau minunatului parc uşoara aparenţă a unei debarale de bucătărie. În unele locuri pământul dispăruse sub grămezile prăvălite şi împestriţate. De altfel, locul era pustiu, căci postul reîncepea.

Cu toate acestea, pe o alee ce venea de la fară, André văzu venind spre el un trecător pe care-l recunoscu.

– Bună ziua, don Mateo, spuse el întinzându-i mâna. Nu speram să vă întâlnesc atât de curând.

– Ce să faci, domnule, când eşti singur, inutil şi neocupat? Mă plimb dimineaţa, mă plimb seara. Ziua citesc sau joc cărţi. Este viaţa pe care mi-am făcut-o. E tristă.

– Dar, dacă aş crede şoaptele din oraş, aveţi nopţi care compensează zilele.

– Dacă se mai spune, se înşeală. De astăzi până în ziua morţii, nu se va mai vedea o femeie la don Mateo Diaz. Dar să nu mai vorbim de mine. Cât timp mai staţi aici?

Don Mateo Diaz era un spaniol de vreo patruzeci de ani, căruia i-a fost recomandat André în timpul primei sale călătorii în Spania. Gestul şi fraza sa erau firesc afectate. Ca mulţi dintre compatrioţii săi, el dădea importanţă excesivă observaţiilor care nu meritau; dar aceasta nu presupunea din partea lui nici vanitate, nici

prostie. Emfaza spaniolă se poartă, ca şi pelerina, în pliuri mari, elegante. Om cu carte, pe care numai uriaşa lui avere l-a împiedicat să ducă o viaţă activă, don Mateo era cunoscut mai ales prin dormitorul său, vestit ca ospitalitate. Astfel că André fu mirat să audă că a renunţat aşa de curând la alaiul tuturor diavoliţelor, dar tânărul se stăpâni să-l mai întrebe.

Ei se plimbară un timp pe malul fluviului, pe care don Mateo, ca proprietar riveran şi ca patriot, nu înceta să-l admire.

– Cunoaşteţi, spunea el, acea glumă a unui ambasador străin, care prefera Manzanarès tuturor celorlalte râuri pentru că era navigabil şi-n trăsură, şi călare. Priviţi Guadalquivirul, părintele câmpiilor şi al cetăţilor! Am călătorit mult în ultimii douăzeci de ani; am văzut şi Gangele, şi Nilul, şi Atrato, fluvii mai întinse, sub o lumină mai strălucitoare: n-am văzut decât aici această frumuseţe majestuoasă a valului şi a curentului apelor. Sub bolţile podului se destramă aur. Talazul se umflă ca o femeie însărcinată, şi apa-i plină, plină de pământ. Este bogăţia Andaluziei pe care malurile Sevilici o poartă spre câmpii.

Apoi trecură la politică. Don Mateo era monarhist şi era revoltat de eforturile perseverente ale opoziţiei, atunci când toate forţele ţării ar fi trebuit să se adune în jurul tiranei şi curajoasei regine pentru a o ajuta să salveze sfânta moştenire a unei istorii nemuritoare.

„Ce decădere!, spunea el, ce nenorocire! Să fi stăpânit Europa, să fi avut pe Carol Quintul, să fi dublat locul de acţiune al lumii descoperind lumea nouă, să fi avut imperiul în care soarele nu apunea niciodată; mai mult, să fi învins cei dintâi pe Napoleon al vostru şi

să-ți dai duhul sub ciomegele unui pumn de bandiți mulatri! Ce soartă pentru Spania noastră!

Nu ar fi trebuit să-i spun că acei bandiți fuseseră camarazii lui Washington și ai lui Bolivar. Pentru el, erau niște tâlhari neruşinați care nu își meritau nici măcar frânghia de spânzurat".

El se liniști.

– Îmi iubesc țara, reluă. Iubesc munții și câmpiile sale. Iubesc limba și portul și simțirea poporului ei. Rasa noastră are însușiri de esență superioară. Prin ea singură, constituie o noblețe, în afara Europei, nedorind să știe tot ce nu este ea și izolându-se pe pământurile sale ca într-o grădină minunată. De aceea, fără nici o îndoială, ea decade în beneficiul națiunilor din nord, după legea zilei, care împinge din toate părțile mediocritatea la asaltul împotriva celui mai bun... Știți că în Spania se numesc *hidalgos* urmașii familiilor curate de orice amestec cu sânge maur. Nu se admite că, timp de șapte secole, Islamul a prins rădăcină pe pământul spaniol. În ce mă privește, totdeauna am crezut că era o nerecunoștință să renegi asemenea strămoși. Noi nu datorăm decât arabilor însușirile excepționale ce au conturat în istorie marea înfățișare a trecutului nostru. Ei ne-au lăsat moștenire disprețul pentru bani, disprețul minciunii, disprețul morții, mândria lor nespusă. De la ei păstrăm ținuta, atât de dreaptă, față de tot ce e josnic și, de asemenea, o oarecare lene față de muncile manuale. Într-adevăr, suntem fiii lor și nu întâmplător cultivăm încă dansurile lor orientale pe melodia „romanțelor barbare".

Soarele urca într-un nemărginit cer senin și albastru. Ramurile încă închise ale bătrânilor arbori din parc

lăsau să se vadă, printre ele, verdele dafinilor şi palmierilor supli. Neaşteptate adieri calde făceau încântătoare dimineaţa de iarnă a acestui ţinut unde iarna nu se odihneşte.

– Sper că veţi veni să luăm masa la mine? spuse don Mateo. Curtea mea e acolo, aproape de strada d'Empalme. Într-o jumătate de oră vom ajunge şi, dacă-mi daţi voie, vă voi reţine până seara ca să vă arăt herghelia în care am câteva cabaline tinere.

– Aş fi foarte indiscret, se scuză André. Primesc dejunul, dar nu excursia. Astă seară am o întâlnire la care nu pot lipsi, credeţi-mă.

– O femeie? Nu vă temeţi, nu vă voi pune nici o întrebare. Fiţi liber. Vă rămân chiar recunoscător că petreceţi cu mine timpul care vă desparte de ora fixată. Când aveam vârsta dumneavoastră, nu puteam să văd pe nimeni în zilele mele de taină. Mi se serveau mesele în camera mea, şi femeia pe care o aşteptam era prima fiinţă căreia îi vorbeam, din momentul deşteptării.

El tăcu un moment, apoi, sfătuitor:

– Ei, domnule, zise el, păziţi-vă de femei! Nu spun să fugiţi de ele, căci mi-am trecut viaţa cu ele, şi, dacă ar fi să mai trăiesc o dată, clipele pe care le-am petrecut astfel sunt dintre acele pe care aş dori să le retrăiesc. Dar păziţi-vă, păziţi-vă de ele!

Şi, ca şi cum ar fi găsit o expresie potrivită gândului său, don Mateo adăugă mai încet:

– Sunt două feluri de femei pe care nu trebuie să le cunoaşteţi cu nici un chip: mai întâi, cele care nu vă iubesc; şi apoi, cele care vă iubesc. Între aceste două extremităţi, sunt mii de femei fermecătoare, dar noi nu ştim să le preţuim.

Masa ar fi fost destul de scarbădă dacă verva lui don Mateo n-ar fi înlocuit, printr-un lung monolog, conversația care lipsea; căci André, stăpânit de propriile sale gânduri, nu asculta decât pe jumătate ceea ce i se povestea. Pe măsură ce momentul întâlnirii se apropia, bătăile inimii, simțite din ajun, reveneau cu o stăruință din ce în ce mai apăsătoare. Era o chemare asurzitoare în sine însuși, un imperativ absolut care îi gonea din suflet tot ce nu era femeia dorită. Ar fi dat orice pentru ca arătătorul pendulei Empire, asupra căruia își fixase ochii, să înainteze cu cincizeci de minute. Dar ora pe care o privești devine nemișcată, iar timpul nu se scurge mai mult decât o apă stătătoare.

Până la urmă, nevoit să mai rămână și în același timp neputând să mai tacă, făcu dovada unei tinereți poate cam necoaptă, ținând gazdei această cuvântare neașteptată:

– Don Mateo, dumneavoastră ați fost pentru mine totdeauna un bun sfătuitor. Îmi dați voie să vă încredințez un secret și să vă cer o părere?

– Cu totul la dispoziția dumneavoastră, spuse cu eleganță spaniolă Mateo, ridicându-se de la masă pentru a trece în camera de fumat.

– Ei, bine... iată... e o întrebare... se bâlbâi André. Sigur n-aș pune-o oricui altuia decât dumneavoastră... Cunoașteți o sevilianâ care se numește doña Conception Garcia?

Mateo sări în sus:

– Conception Garcia? Conception Garcia! Dar care? explicați-vă! E-un nume tot atât de comun precum la voi Jeanne Duval sau Marie Lambert. Pentru Dumnezeu, spuneți-mi numele ei dinainte de căsătorie. Este P....

Perez, spuneți-mi? Este Perez? Concha Perez? Dar vorbiți odată!

André, tulburat pe de-a-ntregul de această emoție neașteptată, a avut o clipă presimțirea că ar fi mai bine să nu spună adevărul; dar el vorbi mai repede decât ar fi gândit, și, cu vioiciune, răspunse:

– Da

Atunci Matco, precizând fiecare detaliu, ca și cum ar învârti un cuțit în rană, continuă:

– Conception Perez de Garcia, Plaza del Triunfo 22, de optsprezece ani, cu părul aproape negru și o gură... o gură...

– Da, spuse André.

– A! bine ați făcut că mi-ați vorbit de ea. Bine ați făcut, domnule. Dacă pot să vă opresc la poarta aceleia, ar fi o faptă bună din partea mea, și o fericire rară pentru dumneavoastră.

– Dar cine-i ea?

– Cum? Nu o cunoașteți?

– Ieri am întâlnit-o pentru prima dată; nici măcar n-am auzit-o vorbind.

– Atunci, mai este încă timp!

– E o femeie de stradă?

– Nu, nu. La drept vorbind, este chiar femeie cinstită. N-a avut mai mult de patru-cinci amanți. În vremea noastră este o castitate.

– Și...

– Pe lângă aceasta, vă rog să mă credeți că este de o deosebită inteligență. Deosebită. O consider superioară atât prin spiritul său, dintre cele mai rafinate, cât și prin cunoașterea vieții. N-o lipsesc de nici un elogiu. Danseză cu o elocință cuceritoare. Vorbește cum ar

dansa și cântă cum ar vorbi. Are o față frumoasă, presupun că nu vă mai îndoiți; și dacă ați vedea ce ascunde, ați spune că nici gura ei... Dar ajunge. Am spus tot?

André, iritat, nu răspunse.

Don Mateo îi prinse mânecile hainei și, scandându-și vorbirea până la cel mai neînsemnat cuvânt, prin pauze, adăugă:

– Dar este cea mai REA dintre femei, domnule, domnule, înțelegeți? Este cea mai REA dintre femeile de pe pământ. Nu mai am decât o nădejde, decât o singură consolare a inimii: aceea că, în ziua morții sale, Dumnezeu n-o va ierta.

André se sculă:

– Cu toate acestea, don Mateo, eu, încă neîndreptățit să vorbesc despre acea femeie așa cum o faceți dumneavoastră, n-am nici un drept să nu mă duc la întâlnirea pe care mi-a dat-o. Mai e nevoie să vă repet că v-am făcut o confidență și că îmi pare rău că vi le întrerup pe ale dumneavoastră printr-o plecare prematură?

Și îi întinse mâna.

Mateo trecu înaintea ușii:

– Ascultați-mă, pentru Dumnezeu. Ascultați-mă. Nu e decât o clipă de când încă îmi spuneați că sunt un bun sfătuitor. Nu primesc această apreciere. N-am nevoie pentru a vă vorbi astfel. Uit de asemenea prietenia mea pentru dumneavoastră, care ar fi de ajuns, totuși, pentru a explica stăruința mea.

– Atunci? ...

– Vă vorbesc de la om la om, ca și cum primul venit ar opri un trecător pentru a-l preveni de un grav pericol și vă strig: Nu mai înaintați, întoarceți-vă, uitați

pe cine ați văzut, pe cine v-a vorbit, pe cine v-a scris! Dacă vă sunt cunoscute pacea, nopțile liniștite, viața fără grijă, tot ceea ce se numește fericire, nu vă apropiați de Concha Perez! Dacă nu vreți ca ziua pe care o trăim să despartă trecutul vostru de viitor, într-o parte de bucurie și într-alta de tortură sufletească, nu vă apropiați de Concha Perez! Dacă nu ați simțit încă, până la capăt, nebunia pe care ea o poate stârni și păstra într-o inimă omenească, nu vă apropiați de această femeie, fugiți de ea ca de moarte, lăsați-mă să vă salvez, în sfârșit aveți milă de dumneavoastră!

– Don Mateo, o iubiți așadar?

Spaniolul își puse mâna pe frunte și murmură:

– O! nu, totul e încheiat. N-o iubesc și nici n-o mai urăsc. S-a dus. Totul se șterge...

– Așa fiind nu v-aș ofensa dacă m-aș abține să urmez sfatul dumneavoastră? Aș face bucuros pentru dumneavoastră asemenea sacrificiu; dar nu l-aș face pentru mine... Cum răspundeți?

Mateo îl privi pe André; apoi, schimbând dintr-odată expresia înfățișării sale, îi spuse pe un ton de glumă:

– Domnule, nu trebuie niciodată să mergeți la prima întâlnire pe care v-o dă o femeie.

– Și pentru ce?

– Pentru că ea nu vine.

André, căruia acest răspuns îi amintea o întâmplare proprie, nu se putut împiedica să zâmbească.

– Câteodată e adevărat, spuse el.

– De cele mai multe ori. Și dacă, din întâmplare, ea v-ar aștepta în această clipă, fiți sigur că absența n-ar face decât să-și hotărască înclinația pentru dumneavoastră.

André reflectă, şi zâmbi din nou.

– Înseamnă...?

– ...că fără vreo personificare, chiar dacă tânăra care vă interesează s-ar numi Lola Vasquez sau Rosario Lucena, tot v-aş sfătui să vă aşezaţi din nou pe fotoliul în care stăteaţi adâncauri şi să nu-l mai părăsiţi fără temei. Vom fuma ţigări şi vom lua siropuri la gheaţă. Este un amestec nu prea cunoscut în restaurantele din Paris, dar care se prepară în America spaniolă dintr-un capăt la altul. Îmi veţi spune curând dacă vă place fumul de havană amestecat cu sirop proaspăt.

Urmă o tăcere scurtă. Amândoi s-au aşezat de fiecare parte a unei măsuţe pe care erau *puros*[1] şi scrumiere rotunde.

– Şi acum, despre ce vom vorbi? întrebă don Mateo

André făcu un gest care însemna:

Ştiţi prea bine.

– Încep deci, spuse Mateo cu o voce mai scăzută; şi veselia convenţională pe care o arătase se stinse sub un nor de durată.

IV

Apariţia unei fetiţe tuciurii într-un decor polar

Acum trei ani, domnule, n-aveam încă părul cărunt pe care-l vedeţi. Aveam treizeci şi şapte de ani, şi mă credeam de douăzeci şi doi; în nici o clipă a vieţii mele

[1] Havane.

nu simţisem că tinereţea se duce şi nimeni încă nu mă făcuse să înţeleg că se apropie de sfârşit.

Vi s-a spus că eram un afemeiat: nu-i adevărat. Respectam prea mult dragostea pentru a frecventa odăile dindărătul prăvăliilor, şi aproape niciodată n-am avut o femeie pe care să n-o fi iubit cu patimă. Dacă vi le-aş numi aţi fi mirat cât de mic le e numărul. De curând însă, făcând din memorie o simplă socoteală, mă gândeam că n-am avut niciodată o amantă blondă. Niciodată n-am luat în seamă aceste obiecte şterse ale dorinţii.

Ceea ce-i adevărat este că dragostea n-a fost pentru mine o joacă sau o plăcere, o pierdere de vreme ca pentru unii. Ea a fost însăşi viaţa mea. Dacă aş înlătura din amintire gândurile şi faptele care au avut drept scop femeia, n-ar mai rămâne nimic decât pustiul.

Şi acum, odată acestea spuse, pot să vă povestesc ce ştiu de Concha Perez.

Era deci acum trei ani, trei ani şi jumătate, iarna. Mă înapoiam din Franţa, într-un douăzeci şi şase decembrie, pe un frig cumplit, cu expresul care trece, spre sud, podul de la Bidassoa. Zăpada, destul de mare încă de la Biarritz şi Saint-Sébastien, făcea aproape nepraticabilă trecerea de la Guipuzcoa. Trenul se opri două ore la Zumarraga, timp în care lucrătorii curăţau zăpada de pe linie; apoi porni pentru a se opri a doua oară, în plin munte, fiind necesare trei ore pentru a repara dezastrul făcut de o avalanşă. Toată noaptea, aceasta se repeta. Geamurile vagonului dublate de zăpadă acopereau zgomotul mersului şi noi treceam în

mijlocul unei tăceri căreia pericolul îi dădea un aspect de măreție.

Dimineața următoare, oprire la Avila. Aveam o întârziere de opt ore și nu mâncasem o zi întreagă. Întreb un impiegat dacă se poate coborî; el îmi strigă:

– Patru zile de oprire. Trenurile nu mai trec.

Cunoașteți Avila? Acolo trebuie trimiși cei care cred că vechea Spanie a murit. Mi-am dus valizele într-o *fonda*[1], unde chiar don Quijote putea locui; pantaloni de piele cu ciucuri atârnau pe marginea fântânilor; iar seara, când strigăte din stradă ne înștiințară că trenul va pleca imediat, diligența cu catâri negri galopând prin zăpadă era pe punctul de a se răsturna de vreo douăzeci de ori; era cu siguranță aceeași care a dus odinioară de la Burgos la Escurial pe supușii regelui Filip al cincilea.

Ceea ce sunt gata să închei în câteva minute, domnule, a durat patruzeci de ore.

Astfel, când, pe la orele opt seara, în plină noapte de iarnă și lipsindu-mă de masa de seară pentru a doua oară, îmi reluam locul din spate, m-am simțit năpădit de o plictiseală nemărginită. Să petrec o a treia noapte în vagon cu cei patru englezi adormiți care mă urmau încă de la Paris, depășea curajul meu. Mi-am lăsat valijioara în plasă și, luându-mi cuvertura, m-am așezat cum am putut într-un compartiment de clasă inferioară plin cu femei spaniole.

Nu un compartiment, ar trebui să spun patru, căci toate comunicau de la înălțimea barei de sprijin. Erau

[1] Han (span.).

acolo femei din popor, câțiva marinari, două călugărițe, trei studenți, o țigancă și un jandarm. Era, după cum vedeți, lume amestecată. Vorbeau toți deodată și pe cel mai ridicat ton. Nici un sfert de oră nu trecuse și cunoșteam viața tuturor vecinilor mei. Unii oameni iau în derâdere pe cei ce se destăinuiesc astfel. Eu însă nu observ niciodată fără milă această nevoie a oamenilor simpli de a-și striga amărăciunile în deșert.

Deodată trenul se opri. Trecea peste Sierra de Guadarrama, la o mie patru sute de metri înălțime. O nouă avalanșă barase drumul. Trenul încercă să se dea înapoi, dar o altă surpare barase și întoarcerea. Iar zăpada nu înceta să acopere cu încetul vagoanele.

Nu-i așa că este o întâmplare din Norvegia ceea ce vă povestesc? Dacă am fi fost într-o țară protestantă, oamenii ar fi îngenunchiat, încredințându-și sufletul lui Dumnezeu; dar spaniolilor noștri, în afară de zilele cu trăsnete, nu le este frică de răzbunările neașteptate ale cerului. Când aflară că trenul era într-adevăr blocat, ei se adresară țigăncii și îi cerură să danseze.

Ea dansă. Era o femeie de vreo treizeci de ani cel puțin, foarte urâtă, ca majoritatea fiicelor rasei sale, dar care părea să aibă foc între talie și pulpe. Într-o clipă uitarăm frigul, zăpada și noaptea. Oamenii din celelalte compartimente stăteau în genunchi pe băncile de lemn și, cu bărbia pe spătarul lor, priveau țiganca. Cei care o înconjurau mai de aproape băteau din palme în cadența ritmului mereu schimbător al lui *baile flamenco*[1].

---

[1] Dansul flamenco (țigănesc, andaluz).

Abia atunci am zărit într-un colţ, în faţa mea, o fetiţă cântând.

Aceasta avea o fustă roz, ceea ce mă făcu să ghicesc uşor că era de viţă andaluză, deoarece castiliancle preferă culori închise, negrul francez sau cafeniul german. Umerii şi pieptul în creştere îi dispăreau sub un şal crem şi, pentru a se apăra de frig, avea împrejurul feţei, un fular alb care se termina spre spate cu două colţuri lungi.

Tot vagonul aflase de îndată că ea era elevă la mănăstirea San José din Avila, că se reîntoarce la Madrid, că-şi va revedea mama, că nu avea un *novio*[1] şi că se numea Concha Perez.

Vocea ei era neobişnuit de pătrunzătoare. Cânta fără să se mişte, cu mâinile sub şal, aproape întinsă, cu ochii închişi; dar cântecele pe care le cânta cred că nu le învăţase la călugăriţe. Ea se descurca bine printre aceste *coplas*[2] de patru versuri, în care poporul îşi pune toată patima lui. Şi acum o aud cântând, cu glas mângâietor:

Dime niña, si me quieres;
Por Dios, descubre tu pecho...[3]

sau:

Salteau ta c iasomic;
Ceareafurile, trandafiri albi;

---

[1] *Novio* şi femininul *novia* corespund exact cu ceea ce muncitorii francezi numesc *connaissance* (cunoştinţă). E un cuvânt gingaş, în sensul că nu anticipează nimic şi că desemnează, după voie, prietenia, dragostea sau simplul concubinaj (n.a.).

[2] Strofe (span.).

[3] Spune-mi, copilă, dacă mă iubeşti;
Pentru Dumnezeu, desfă-ţi pieptul... (span.).

Crini, pernele tale;
Şi tu, o roză ce te culci.

Nu vi le spusei decât pe cele mai puţin îndrăzneţe.

Dar deodată, ca şi cum ar fi simţit ridicolul de a adresa asemenea hiperbole acestei sălbatice, schimbă tonul repertoriului său şi nu mai acompania dansul decât prin cântece ironice, ca acesta, pe care mi-l amintesc:

Micuţo, cu douăzeci de *novios*
(Şi cu mine, douăzeci şi unul),
Dacă toţi sunt ca mine
Vei rămâne singură pe deplin.

Mai întâi, ţiganca nu ştiu dacă trebuie să râdă sau să se supere. Cei ce râdeau erau de partea adversarei şi era vădit că această fiică a Egiptului nu număra printre calităţile sale replica promptă care înlocuieşte, în societăţile noastre moderne, argumentele pumnului strâns.

Ea tăcu, scrâşnind din dinţi. Micuţa, liniştită pe de-a-ntregul asupra urmărilor înfruntării sale, îşi dublă îndrăzneala şi veselia.

O explozie de mânie o întrerupse. Egipteanca ridică amândouă mâinile, cu încordare:

– Am să-ţi scot ochii! Am să-ţi scot...

– Fereşte-te de mine! răspunse Concha în modul cel mai liniştit din lume, fără ca măcar să-şi ridice pleoapele. Apoi, în mijlocul unui potop de înjurături, ca adaugă cu aceeaşi voce foarte calmă:

– Păzeşte! Să mi se aducă doi *chulos*[1], ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unui taur.

[1] Ajutori de toreador (span.).

Tot vagonul era încântat. *Olé*, spuneau bărbaţii. Şi femeile îi aruncau priviri de simpatie.

Ea nu se supără decât o dată, sub o insultă mai simţitoare: ţiganca o numi „Fetiţo!".

– Eu sunt femeie, spuse micuţa, lovindu-şi sânii în creştere.

Şi cele două combatante se aruncară una asupra celeilalte, înfuriate până la lacrimi.

M-am aşezat între ele: căci spectacolul bătăilor între femei nu le-am putut privi niciodată cu nepăsarea pe care le-o arată lumea. Femeile se bat rău şi primejdios. Ele nu cunosc lovitura pumnului care înfrânge, ci folosirea unghiilor care orbeşte. Ele mă înfricoşează.

Le-am separat deci şi aceasta nu a fost uşor. Nebun e cel ce intervine între două duşmance. Am făcut ce-am putut; după care ele se înfundară, fiecare în colţul ei, bătând din picior cu furie stăpânită.

Când totul s-a liniştit, un lungan îmbrăcat în uniforma gărzii civile[1] apăru dintr-un compartiment vecin. Sări cu cizmele lui lungi peste bariera de lemn care servea de spătar, îşi plimbă privirile protectoare asupra câmpului de bătaie, unde nu mai avea nimic de făcut, şi, cu acea infailibilitate a poliţiei care loveşte întotdeauna pe cel mai slab, trase o palmă absurdă şi brutală pe obrazul micuţei Concha.

Fără a binevoi să explice această sentinţă aplicată la repezeală, trecu copilul în alt compartiment, reveni în compartimentul său printr-a doua trecere a cizmelor

[1] Jandarm spaniol (n.a.).

lui caraghioase şi îşi încrucişă grav mâinile pe sabie, satisfăcut că a restabilit ordinea publică.

Trenul porni iar. Treceurăm Sfânta-Maria-a-Zăpezilor într-un decor de poveste: o imensă vale rotundă, înzăpezită sub o prăpastie de o mie de picioare, ce se închidea în zare printr-un şir de munţi stinşi. Luna strălucitoare şi îngheţată era însăşi sufletul acestui lanţ de munţi înzăpeziţi, şi nicăieri n-am văzut-o mai dumnezeiască decât în această noapte de iarnă. Cerul era cu totul negru. Ea singură strălucea, şi zăpada. În unele momente mă credeam într-un tren tăcut şi fantastic, pornit să descopere un pol.

Eram singurul care vedeam această nălucire divină. Vecinii mei adormiseră. Aţi observat, dragă prietene, că oamenii nu privesc niciodată nimic din ce-i demn de văzut? Anul trecut m-am oprit pe podul de la Triana să contemplu cel mai frumos apus de soare al anului. Nimic altceva nu-ţi poate da o idee despre splendoarea Sevilei într-un asemenea moment. Ei bine, priveam trecătorii: ei mergeau la treburile lor sau vorbeau plimbându-şi plictiseala, dar nici unul nu întorcea capul. Acea înserare măreaţă de triumf nimeni n-a văzut-o.

...În timp ce contemplam noaptea cu luna şi zăpada, iar ochii îmi oboseau de albul strălucitor, chipul micii cântăreţe îmi trecu prin minte, şi surâsei de această asociere. O fetiţă tuciurie în acest decor scandinav era ca o mandarină pe un sloi de gheaţă, ca o banană la picioarele unui urs alb, ceva nepotrivit şi hazliu.

Unde era ea? Mă aplecai peste spatar şi o văzui foarte aproape de mine, atât de aproape că aş fi putut

s-o ating. Adormise, cu gura deschisă, cu mâinile încrucișate sub șal; și, în somn, capul îi alunecase pe brațul călugăriței de lângă ea. Aș fi vrut bucuros s-o cred femeie, pentru că singură ne-o spusese; dar ea dormea, domnule, ca un copil de șase luni. Aproape toată fața îi era îmbrobodită în fularul cu colțuri care lua forma bucălată a obrazului ei. O buclă rotundă și neagră, o pleoapă închisă pe gene foarte lungi, un năsuc în lumină și două buze accentuate de umbră, nu vedeam mai mult, și totuși am zăbovit până în zori privind acea gură unică în felul său, atât de copilărească și în același timp atât de senzuală, încât mă îndoiam dacă mișcările ei din vis chemau sânul doicii sau buzele amantului.

Se lumina de ziuă pe când treceam prin fața Escurialului. Iarna uscată și ștearsă a împrejurimilor înlocuise în zarea ferestrelor minunile lanțului de munți. Curând intrarăm în gară, și, în timp ce îmi coboram valiza, auzii o voce subțire care striga de pe peron:

Mira![2] Mira!

Ea arăta cu degetul nămeții de zăpadă care, de la un capăt la altul al trenului, acopereau vagoanele, încadrând ferestrele, îmbrăcând tampoanele arcurilor, fierăria; și, pe lângă trenurile curate, gata să părăsească orașul, înfățișarea de plâns a trenului nostru o făcea să râdă cu hohote.

Am ajutat-o să-și ia pachetele; voiam să i le duc eu, dar ea nu primi. Avea șase. Repede, ea apucă cele șase mânere cum putu, unul pe umăr, al doilea la cot, iar celelalte patru în mâini.

---

[2] Privește! (span.).

Dispăru alergând.
O pierdui din vedere.

Vedeți, domnule, cât de nemsemnată și de vagă a fost această primă întâlnire. Nu-i un început de roman, decorul își face aici mai mult loc decât eroina, și aș fi putut să nu-i dau importanță; dar ce poate fi mai neobișnuit decât o aventură din viața reală? Ea începe într-adevăr astfel.

Astăzi aș putea să jur: dacă mi s-ar fi cerut, în acea dimineață, care era pentru mine evenimentul nopții, ce amintire voi păstra din aceste patruzeci de ore între o sută de mii, aș fi vorbit de acel decor și nu de Concha Perez.

Ea mă inveselise douăzeci de minute. Micul ei chip mi-a mai venit în minte o dată sau de două ori, apoi vârtejul treburilor mele mă duseră într-altă parte și începui să mă gândesc la ea.

V

Unde aceeași persoană apare într-un decor mai cunoscut

Vara următoare o regăsii dintr-odată.

Mă întorsesem de mult timp la Sevilia, destul de devreme pentru a relua o legătură ce dura de mult timp și pentru a o rupe.

Despre aceasta, nu vă voi spune nimic. Nu sunteți aici pentru a vă înșira memoriile mele și, de altfel, nu-mi

place să-mi destăinuiesc amintirile amoroase. Fără această stranie coincidență care ne reunește în jurul unei femei, nu v-aș fi destăinuit această parte a trecutului meu. Cel puțin această mărturisire să rămână singură, chiar și între noi.

În luna august, mă aflam singur în casa mea, pe care prezența unei femei o umplusese ani de zile. Al doilea tacâm îndepărtat, șifonierele fără rochii, patul gol, tăcere peste tot: dacă ați fost iubit, mă înțelegeți; este sinistru.

Pentru a scăpa de chinul acestui doliu, mai rău decât toate dolIurile, mă plimbam de dimineață până seara, ducându-mă oriunde, călare sau pe jos, cu o pușcă sau cu un baston sau cu o carte; mi se întâmpla să dorm noaptea la un han ca să nu mă întorc acasă. Într-o după-amiază, cum n-aveam ce face, am intrat la Fabrică[1].

Era o zi de vară copleșitoare Dejunasem la Hôtel de Paris și, pentru a merge de la Las Sierpes în strada San-Fernando, „la ora când nu-s pe stradă decât câini și franceji", am crezut că mor de atâta soare.

Am intrat, și am intrat singur, ceea ce e o favoare, căci știți că vizitatorii sunt conduși de o supraveghetoare în acest harem imens de patru mii opt sute de femei, atât de libere în ținută și la vorbă.

În acea zi, care era înăbușitoare, cum v-am spus, ele nu-și puneau nici o oprelițe în a se folosi de toleranța care le permitea să se dezbrace după voie în atmosfera de nesuportat în care trăiesc din iunie până în septembrie. O astfel de reglementare e omenească, deoarece temperatura acestor săli lungi este saharianâ

[1] Manufactura de tutun din Sevilla (n.a.).

şi este caritabil să se ofere bietelor fete aceeaşi toleranţă asemenea fochiştilor de pe vapoare. Dar urmarea nu este mai puţin vrednică de interes.

Cele mai îmbrăcate nu aveau decât cămaşa pe ele (erau cele ruşinoase); aproape toate munceau cu pieptul gol, cu o fustă uşoară de pânză desfăcută la centură şi cătcodată sufiecată până la jumătatea coapselor. Privelişlea era variată. Găseai femeia de toate vârstele, copil şi babă, tânără şi mai puţin tânără, obeză, grasă, slabă sau descărnată. Unele erau însărcinate. Altele îşi alăptau copilul. Altele nu erau decât adolescente. Erau de toate felurile în această mulţime dezgolită, în afară de fecioare, probabil. Erau chiar şi fete frumoase.

Treceam printre rândurile dese privind în dreapta şi în stânga, când cerându-mi-se de pomană, când apostrofat de glumele cele mai cinice. Căci intrarea unui bărbat singur în acest harem monstruos trezea destule emoţii. Vă rog să mă credeţi că ele nu-şi cântăresc cuvintele după ce şi-au dat jos cămăşile, adăugând vorbelor gesturi de o neruşinare sau mai bine spus de o simplitate care poate zăpăci chiar şi pe un om de vârsta mea. Aceste fete sunt impudice ca femeile cinstite.

Nu le răspundeam tuturor. Cine se poate lauda că a avut ultimul cuvânt cu o *cigarrera*[1]? Dar le priveam cu luare aminte şi, goliciunea lor nepotrivindu-se cu sentimentul unei munci grele, credeam că văd acele mâini harnice confecţionându-şi în grabă nenumăraţi

[1] Lucrătoare ce confecţionează ţigări (span.).

mbaţei din foi de tutun. De altfel, ele făceau tot ce trebuie pentru a-mi sugera această idee.

Contrastul este unic în felul lui, între sărăcia lenjeriei lor şi grija extremă ce o poartă capului cu păr bogat. Ele sunt coafate cu fierul, ca pentru a merge la bal; şi pudrate până la vârful sânilor, chiar pe deasupra cruciuliţelor de la gât. Nu-i nici una care să nu aibă în părul strâns după ceafă patruzeci de spelci şi o floare roşie. Nici una care să nu-şi ţină într-o batistă oglinjoara şi pămătuful de pudră. Ar putea fi luate ca actriţe costumate în cerşetoare.

Le cercetam una câte una, şi mi se părea că până şi cele mai cinstite arătau oarecare vanitate în a se lăsa examinate. Am văzut tinere care se dezgoleau ca din întâmplare, în clipa când mă apropiam de ele. Celor care aveau copii le dădeam câteva *perras*[1]; altora, buchelele de garoafe de care aveam buzunarele pline, pe care ele le atârnau de îndată la piept, de lănţişorul cruciuliţei. Mai erau, nu vă îndoiţi, destule trupuri urâte în această turmă pestriţă, dar toate trezeau interes, şi nu o dată m-am oprit în faţa unui trup aşa cum într-adevăr nu există în altă parte decât în Spania, un piept cald, plin, catifelat ca un fruct şi bine acoperit de o piele strălucitoare, de o culoare uniformă şi închisă, din care se desprinde strigător astrahanul bucălat al subbraţelor şi arcolele negre ale sânilor.

Am văzut cincisprezece frumoase. Este mult pentru cinci mii de femei.

[1] Bani (span.).

Aproape asurzit şi puţin obosit, eram pe punctul de a părăsi a treia sală, când, în mijlocul strigătelor şi injuriilor, auzii aproape de mine o voce şireată care îmi spuse încet:

– Caballero, dacă îmi dai o *perra chica*[1] îţi-aş zice un cântecel.

Am recunoscut-o pe Concha, cu o surprindere totală. Ea avea – o văd încă – o cămaşă lungă puţin uzată, dar care îi stătea bine pe umeri, de-abia decoltată. Ea mă privea, îndreptându-şi cu mâna o ramură cu flori de rodii, prinsă în primul ochi al cozii sale negre.

– Cum ai ajuns aici?

– Dumnezeu ştie. Nu-mi mai amintesc.

– Dar mănăstirea ta din Avila?

– Acolo, când fetele intră pe uşă, ies pe fereastră.

– Şi tu pe acolo ai ieşit?

– Caballero, eu sunt cinstită, nu m-am mai întors deloc, de frică să nu fac un păcat. Ei bine, daţi-mi un *real*[2] şi vă voi cânta un *soledad*[3] cât timp supraveghetoarea este în fundul sălii.

Imaginaţi-vă cum ne priveau vecinele ei în timpul acestei convorbiri. Pe mine, fără îndoială, mă stingherea oarecum, dar Concha era imperturbabilă. Continuai:

– Atunci, cu cine eşti în Sevilla?

– Cu mama.

M-am înfiorat. Un amant, pentru o fată tânără, încă e o garanţie; dar o mamă, ce pierzanie!

---

[1] Un bănuţ (n.a.).

[2] Cinci bani (n.a.).

[3] Doină andaluză.

– Mama şi cu mine suntem ocupate. Ea merge la biserică, iar eu vin aici. Deosebirea de vârstă.

Vii în fiecare zi?

Aproape.

– Numai?

– Da. Când nu plouă, când nu mi-e somn, când nu am chef să mă duc la plimbare. Intri aici când vrei; întrebaţi-le pe vecine; dar trebuie să fii aici la amiază, într-altfel nu eşti primită.

– Nu mai târziu?

Nu glumiţi. *Dios mio*[1], aşa cum e şi dimineaţa! Cunosc pe unele care două zile din patru nu ajung să se scoale atât de devreme pentru a găsi poarta deschisă. Şi ştiţi, pentru cât se câştigă, ar fi mai bine să rămână acasă.

– Cât se câştigă?

– Şaptezeci şi cinci de centime pentru mia de havane sau pentru o mie de pachete de ţigări. Eu, pentru că lucrez bine, primesc o peseta; dar nici cu aceasta nu-i încă Peru... Daţi-mi tot o peseta, caballero, şi vă voi cânta o *seguidilla*[2] pe care nu o cunoaşteţi.

Aruncai în cutia ei un napoleon şi o părăsii, trăgând-o de urechi.

Domnule, în tinereţea oamenilor fericiţi este o anumită clipă când norocul se întoarce, când panta, care urca, coboară, când vremea rea începe... Aceea a mea a fost acolo. Acea piesă de aur aruncată în faţa acestui copil a fost zarul fatal al jocului meu. De atunci datează viaţa mea de acum, ruina mea morală, decăde-

---

[1] Dumnezeule! (span.).

[2] Cântec popular spaniol.

rea mea şi tot ce vedeţi alterat pe faţa mea. Veţi afla aceasta: povestea e foarte simplă, într-adevăr, aproape banală, afară de un punct, dar ea m-a ucis.

Ieşisem şi mergeam încet pe strada fără umbră, când auzii în urma mea un pas mic ce alerga. M-am întors; ea mă ajunse.

– Mulţumesc, domnule, îmi spuse.

Şi am observat că vocea ei era schimbată. Nu-mi dădusem seama de efectul pe care micul meu dar trebuia să-l fi produs asupra ei, dar acum am observat că era considerabil. Un napoleon, adică douăzeci şi patru de piesete, preţul unui buchet: pentru o ţigărreră însemna munca pe o lună. În afară de aceasta, era o piesă de aur, care nu se mai vedea în Spania decât în vitrina zarafilor...

Evocasem, fără să vreau, toată emoţia bogăţiei.

Bineînţeles că se grăbise să părăsească pachetele de ţigări pe care le umplusese de dimineaţă. Şi-a pus fusta, ciorapii, şalul galben, evantaiul şi, cu obrajii pudraţi în grabă, m-a regăsit destul de repede.

– Veniţi, continuă ea, sunteţi prietenul meu. Conduceţi-mă la mama, pentru că sunt liberă, mulţumită dumneavoastră.

– Unde locuieşte mama ta?

– Calle Manteros, foarte aproape. Aţi fost amabil cu mine; dar nu mi-aţi dorit cântecul, asta-i rău. Şi, pentru a vă pedepsi, să-mi cântaţi dumneavoastră unul.

– Aceasta, nu.

– Da, vi-l voi şopti.

Se aplecă la urechea mea.

– Să-mi cântaţi pe aceasta:

– *Hay quien nos escuche? – No*

– *Quieres que te diga? – Di*

Tienes otro amante? – No

– *Quieres que lo sea? – Si*[1]

– Dar, știți, este un cântec, și răspunsurile nu sunt ale mele

Într-adevăr?

O, absolut.

– Și pentru ce?

– Ghiciți.

Pentru că nu mă iubești.

– Ba da, vă găsesc fermecător.

Dar tu ai un prieten?

– Nu, n-am.

– Atunci, din evlavie?

– Sunt foarte evlavioasă, dar n-am făcut vreun legământ, caballero.

– Nu din nepăsare, fără îndoială?

– Nu, domnule.

– Sunt o mulțime de întrebări pe care nu pot să ți le pun, fetiță dragă. Dacă ai vreun motiv, spune-mi-l.

– A, știam bine că nu veți ghici! Nu se putea să-l ghiciți.

– Dar, în sfârșit, care este?

Sunt *mozita*[2].

---

[1] Mă ascultă cineva? – Nu.
Vrei să-ți spun – Spune.
Ai alt iubit? – Nu.
Vrei să fiu eu? – Da (n.a.).

[2] Fată mare. *Mozita* este un cuvânt mai familiar decât *virgen* (virgină, fecioară) și pe care fetele tinere îl întrebuințează liber pentru a exprima că au rămas pure. Cuvântul francez care traduce aceeași nuanță e azi desconsiderat (n.a.).

VI

Unde Cochita se arată, se păzește și dispare

Ea pronunțase aceste cuvinte cu atâta îndrăzneală, încât mă oprii, pierzându-mi cumpătul pentru ea.

Ce era în acest căpușor de copil provocator și răzvrătit? Ce însemna această atitudine hotărâtă, această privire deschisă și poate cinstită, această gură senzuală care se pronunța neîndupleçat ca pentru a ispiti îndrăznelile?

N-am știut ce să cred, dar am înțeles foarte bine că îmi plăcea mult, că eram încântat de a o fi regăsit și că, fără îndoială, aveam să caut toate ocaziile pentru a o vedea trăind.

Ajunsesem la ușa casei sale, unde o vânzătoare de fructe își despacheta coșurile.

– Cumpărați-mi mandarine, îmi spuse. Vi le voi servi sus.

Urcarăm. Casa era neliniștitoare. Cartea de vizită a unei femei fără profesie era bătută în cuie la prima ușă. Deasupra, o florăreasă. Alături, un apartament închis de unde se auzeau râsete. Mă întrebam dacă această fetiță nu mă ducea pur simplu la cel mai banal randevu. Dar, în fond, vecinii nu dovedeau nimic; țigarierele nevoiașe nu-și alegeau domiciliul și nu-mi place să judec oamenii după placheta străzii lor.

La ultimul etaj, ea se opri pe palierul mărginit de o balustradă de lemn și bătu ușor trei ori într-o ușă cafenie care se deschise cu greu.

– Mamă, lasă-l să intre, spuse copilul. E un prieten.

Mama, o femeie ofilită şi negricioasă, care mai avea mea urme de frumuseţe, mă privi fără multă încredere. Dar din felul în care fiica sa împinse uşa şi mă invită s-o urmez, mi se păru că o singură persoană era stăpâna acestei cocioabe şi că regina mamă abdicase de la regenţă.

– Priveşte, mamă: douăsprezece mandarine; şi mai priveşte: un napoleon.

– Iisuse! spuse bătrâna, încrucişându-şi braţele. Şi cum ai câştigat toate acestea?

Îi povestii pe scurt îndoiala noastră întâlnire, în vagon şi la fabrică, şi am îndreptat convorbirea pe tărâmul destăinuirilor.

Ele erau interminabile.

Femeia era, sau spunea că este, văduva unui inginer mort la Huelva. Ajunsă fără pensie, fără mijloace de trai, ea terminase în patru ani, ducând totuşi o viaţă modestă, economiile soţului. În sfârşit, o poveste, adevărată sau nu, pe care am ascultat-o de douăzeci de ori şi care se termina printr-un strigăt de mizerie.

– Ce să facem? Nu am nici o meserie, nu ştiu să mă ocup decât de menaj şi să mă rog Sfintei Maici a Domnului. Mi s-a propus un loc de portăreasă, dar sunt prea mândră pentru a fi servitoare. Îmi petrec zilele la biserică. Prefer să sărut lespedele corului decât să le mătur pe cele ale porţii şi aştept ca Dumnezeu să mă ajute până în ultima clipă. Două femei singure sunt atât de expuse! A, caballero, ispitele nu lipsesc acelora care le ascultă! Am fi bogate dacă fiică-mea şi cu mine am fi mers pe căile cele rele. Am fi avut catâri şi coliere! Dar păcatul niciodată nu a petrecut aici noaptea. Sufletul nostru este un suflet mai drept decât degetul sfân-

tului Ioan; şi aici păstrăm credinţa în Dumnezeu, care îi recunoaşte pe ai Săi dintr-o mie.

Conchita, în timpul acestui discurs, terminase, mâintea unei oglinzi, bătută în perete, o muncă de pastelistă cu două degete şi cu pudră peste tot obrăjorul ei foarte închis. Ea se întoarse, luminată de un zâmbet de mulţumire şi mie mi se părea că gura îi era transfigurată.

– A! reluă mama, câtă grijă pentru mine, când o văd dimineaţa plecând la fabrică! Ce exemple urâte i se dau! Ce vorbe urâte învaţă! Acele fete nu mai roşesc, caballero. Niciodată nu ştii de unde vin când intra acolo dimineaţa, şi dacă fiica mea le-ar fi ascultat, de mult timp n-aş mai fi văzut-o.

– Pentru ce o laşi să lucreze?

– În altă parte ar fi acelaşi lucru. Ştiţi prea bine cum e, domnule: când două lucrătoare stau douăsprezece ore împreună, ele vorbesc ceea ce n-ar trebui timp de unsprezece ore şi trei sferturi, iar în timpul rămas tac.

– Dacă nu fac altceva decât să vorbească nu-i un rău prea mare.

– Cine vorbeşte de bucate, îţi dă şi pofta. Haida de! ceea ce pierd pe fetele tinere sunt mai mult sfaturile femeilor decât ochii bărbaţilor. N-am încredere nici în cea mai cuminte. Cine are mătăniile în mână poartă pe diavol în fustă. Nici o prietenă, nici tânără, nici bătrână; aceasta aş dori pentru fiica mea. Şi acolo, ea are cinci mii.

– Ei, bine, să nu se mai întoarcă, o întrerupsei.

Am scos din buzunar două bancnote, şi le-am pus pe o masă.

Exclamaţii. Mâini împreunate. Lacrimi. Trec peste ceea ce ghiciţi. Dar când strigătele au încetat, mama îmi

mărturisi, clătinându-şi capul, că ar trebui, cu toate acestea, ca fiica sa-şi rela lucrul, căci suma dată era datorată, ba chiar mai mult, proprietarului, băcanului, farmacistului, telalului. Pe scurt, îndoii darul şi plecai de îndată, nespunând nimic despre simţirile mele atât din jenă, cât şi dintr-o socoteală firească.

A doua zi, nu o neg, era de-abia ora zece, când am bătut la uşă.

Mama e plecată, îmi spuse Concha. Îşi face piaţa. Intră, prietene. Ea mă privi, apoi începu să râdă.

Ei, bine! mă port cuminte în faţa mamei. Ce spuneţi?

– Într-adevăr.

Cel puţin să nu credeţi că prin educaţie. M-am crescut singură, din fericire, căci biata mea mamă n-ar fi fost deloc în stare. Sunt cinstită şi ea se laudă cu asta, dar chiar dacă m-aş aşeza la fereastră spre a ispiti pe trecători, ea tot m-ar privi cu admiraţie, spunând: *Que gracia!*[1] Fac tot ce-mi place de dimineaţă până seara. Dar am meritul de a nu face tot ce-mi trece prin cap, căci nu ea ar fi cea care m-ar opri, cu toate vorbele pe care vi le-a spus.

– Atunci, tânără persoană, în ziua când un novio ar candida, dumneavoastră ar trebui să vi se adreseze?

– Mie. Cunoaşteţi vreunul?

– Nu.

Stăteam în faţa ei, într-un fotoliu de lemn, al cărui braţ stâng era rupt. Încă mă văd cu spatele la fereastră, lângă o rază de soare care făcea o dungă în podea...

---

[1] Câtă gingăşie! (span.).

Deodată, ca să aşează pe genunchii mei, puse amândouă mâinile pe umerii mei şi îmi spuse:

– Este adevărat?

N-am mai răspuns.

Instinctiv, am cuprins-o în braţe şi cu o mână i-am aplecat spre mine scumpul ei cap devenit serios; dar ea o luă înaintea gestului meu, punându-şi ea însăşi cu vioiciune gura arzătoare pe a mea, privindu-mă adânc.

Aşa am cunoscut-o: spontaneitate, de neînţeles. Bruscheţea tandreţei sale mă îmbăta ca o băutură. Am strâns-o şi mai mult. Talia ei cedă braţului meu. Îi simţeam, prin fustă, apăsându-mă, căldura şi rotunjimea picioarelor.

Ea se ridică.

– Nu, spuse. Nu. Nu. Pleacă.

– Da, dar cu tine. Vino.

– Să te urmez? Şi unde? La tine? Prietene, nici nu te gândi.

Am luat-o din nou în braţe, dar ea se desprinse.

– Nu mă atinge, sau strig; şi atunci nu ne vom mai revedea.

– Concha, Conchita, micuţa mea, eşti nebună? Cum, vin la tine ca prieten, îţi vorbesc de la distanţă; deodată, te arunci în braţele mele, şi acum dai vina pe mine?

– Te-am îmbrăţişat pentru că te iubesc mult, dar dumneata nu mă îmbrăţişezi fără să mă doreşti.

– Şi crezi că nu te iubesc deloc, copilule?

– Nu, îţi plac, te înveseleşc, dar nu sunt singura, nu-i aşa, caballero? Păr negru le creşte multor fete şi destui ochi trec pe străzi. Nici la fabrică nu lipsesc fete frumoase ca mine şi cărora le place să li se vorbească. Fă ce vrei cu ele, îţi dau şi mâine dacă îmi cer.

Dar eu sunt eu, şi nu se află decât o eu de la San-Roque din Triana. Aşa că nu doresc să fiu cumpărată ca o păpuşa de bazar, pentru că, eu răpită, nu voi mai fi găsită.

Paşi urcau scara. Ea se îndreptă spre uşă şi deschise mamei sale.

– Domnul a venit să întrebe de tine, spuse copilul. I s-a părut că nu arăţi bine şi te credea bolnavă.

...Plecai o oră după aceea, foarte nervos, foarte iritat şi întrebându-mă dacă voi mai reveni vreodată.

Dar vai! revenii; nu o dată, ci de treizeci de ori. Eram îndrăgostit ca un tinerel. Aţi cunoscut aceste nebunii. Ce spun? Le încercaţi chiar acum, şi mă înţelegeţi. De fiecare dată când îi părăseam camera, îmi spuneam: „Douăzeci şi două de ore sau douăzeci de ore mai sunt până mâine", şi aceste o mie două sute de minute îmi păreau că nu se mai scurg.

Puţin câte puţin, am ajuns să petrec ziua întreagă în familie. Contribuiam la cheltuieli şi chiar la datorii, care trebuie să fi fost foarte mari dacă judec după cât m-au costat. Acestea ţineau loc mai curând de recomandaţie şi de altfel nici o defăimare nu circula prin cartier. Mă convinsei cu uşurinţă că eram primul prieten al acestor biete femei singure.

Fără îndoială, nu mi-a fost prea greu să le devin familiar; dar un bărbat se miră vreodată de uşurinţele pe care le obţine? O bănuială în plus m-ar fi putut pune în gardă, dar n-aveam la ce să mă opresc; vreau să spun lipsa de taine şi de constrângere în privinţa mea. N-a fost vreodată un moment când n-aş fi putut intra în camera lor: Concha, mereu afectuoasă, dar rezervată,

nu-mi punea nici o piedică s-o privesc, chiar în timp ce se îmbrăca. Adesea, o găseam în pat dimineața, căci de când nu mai muncea se scula târziu. Mama ei pleca, iar ea, îndoindu-și picioarele în pat, mă invita să mă așez alături de genunchii ei strânși.

Stăteam de vorbă. Era de neînțeles.

Am văzut la Tanger femei maure, în portul lor, care, între două voaluri, nu-și lăsau descoperiți decât ochii, dar prin ei vedeam până în fundul sufletului lor. Aceasta nu ascundea nimic, nici viața și nici formele ei, dar simțeam un zid între ea și mine.

Părea că mă iubește. Poate mă iubea. Nici astăzi nu știu ce să cred. Tuturor rugăminților mele le răspundea printr-un „mai târziu", pe care nu-l puteam sfărâma. Când o amenințam că plec, îmi spunea „Pleacă". Când o amenințam cu violența, îmi spunea „Nu vei putea niciodată". Când o acopeream cu daruri, ea le primea, dar cu o recunoștință totdeauna măsurată.

Cu toate acestea, când soseam la ea, o lumină apărea în ochii ei, care nu era deloc prefăcută.

Dormea nouă ore noaptea și trei ore în mijlocul zilei. În rest, nu făcea nimic. Se scula, pentru a se întinde în halat pe o rogojină răcoroasă, cu două perne sub cap și a treia sub spate. Niciodată n-am putut să o hotărăsc să facă ceva. Nici un lucru de mână, nici un joc, nici o carte nu-i treceseră prin mâini din ziua când, din greșeala mea, părăsise fabrica. Nici măcar treburile casei n-o interesau: mama ei curăța camera, paturile și bucătăria; și-n fiecare dimineață petrecea o jumătate de oră pieptănând părul des al micii mele prietene, încă nedeșteptată bine.

O săptămână întreagă a refuzat să părăsească patul. Nu pentru că ar fi fost suferindă, ci pentru că descoperise că, dacă era inutil să se plimbe fără motiv pe stradă, era încă și mai inutil să facă trei pași în cameră și să părăsească ceaceafurile pentru rogojină, unde îmbrăcămintea obișnuită i-ar stânjeni indolența. Toate spaniolele sunt așa: pentru cine le vede în lume focul ochilor, strălucirea vocii, vioiciunea mișcărilor, par să se nască dintr-un izvor în erupție perpetuă; și totuși, din momentul când rămân singure, viața lor se scurge într-o lenevie, care este marea lor voluptate. Ele se culcă pe un șezlong într-o cameră cu storurile lăsate; visează la bijuteriile pe care le-ar putea avea, la palatele pe care ar trebui să le locuiască, la amanții necunoscuți a căror greutate dragă ar vrea să o simtă pe pieptul lor. Și astfel le trec orele.

Prin felul în care-și înțelegea obligațiile zilnice, Concha era foarte spaniolă. Dar nu știu din ce țară îi venea felul cum înțelegea dragostea: după douăsprezece săptămâni de stăruințe asiduc, regăseam, în surâsul său, aceleași promisiuni și, totodată, aceleași împotriviri.

Într-o zi, în sfârșit, nemaiputând îndura această nesfârșită așteptare și această preocupare de fiecare minut, care îmi tulbura viața într-atât încât să-mi pară inutilă și goală, după trei luni trăite astfel, am vorbit cu bătrâna, în lipsa copilului ei, și i-am vorbit cu inima deschisă, în modul cel mai imperios.

I-am spus că îi iubeam fata, că intenționam să unesc viața mea cu a ei, că – din cauza unor motive ușor de înțeles – nu puteam să accept o legătură în fața lumii,

dar că eram hotărât să-i împărtăşesc o dragoste adâncă şi credincioasă care n-ar putea-o răni.

– Am motive să cred, am spus în încheiere, că Conchita m-ar iubi, dar că nu are încredere în mine. Dacă nu mă iubeşte, nu înţeleg s-o constrâng; dar dacă singura mea nenorocire este de a o lăsa în îndoială, convingeţi-o pe deplin.

Adăugai că, în schimb, voi îngriji nu numai de viaţa ei de acum, ci şi de averea ei, pentru viitor. Şi, pentru a nu mai lăsa cea mai mică îndoială asupra sincerităţii legământului meu, i-am dat bătrânei o mare sumă de bani, cerându-i să folosească experienţa ei de mamă, pentru a-şi încredinţa copilul că nu va fi înşelat.

Mai emoţionat ca niciodată, am ajuns acasă. În acea noapte n-am putut dormi. Ore întregi m-am plimbat prin grădina casei mele, pe o noapte minunată şi răcoroasă, dar care nu ajungea să mă liniştească. Îmi făceam planuri nesfârşite în vederea rezolvării pe care îmi plăcea să o prevăd fericită. La răsăritul soarelui, am pus să se taie toate florile de pe cele trei straturi şi le-am răspândit pe alee, pe scară, în faţa casei, pentru a deschide paşilor ei până la mine o cale de purpură şi şofran. Mi-o imaginam peste tot, în picioare lângă un arbore, aşezată pe o bancă, culcată pe iarbă, stând pe coate înapoia balustradelor sau ridicând braţele în soare până la o ramură încărcată de fructe. Sufletul grădinii şi al casei luaseră forma corpului ei.

Dar iată că după o noapte întreagă de aşteptare dureroasă şi după o dimineaţă ce părea fără sfârşit, primii pe la ora unsprezece, prin poştă, o scrisoare de

câteva rânduri. Credeți-mă, fără îndoială, că o știu încă pe de rost.

Ea spunea următoarele.

„Dacă m-ai fi iubit, m-ai fi așteptat. Doream să mă dăruiesc dumitale; ai cerut să îți fiu vândută. Niciodată nu mă vei revedea.

Conchita".

Două minute după aceea, eram pe cal, și încă nu sunase de amiază când sosii la Sevilia, aproape buimăcit de căldură și neliniște.

Am urcat repede și am bătut în ușă de douăzeci de ori.

Tăcere.

În sfârșit, o ușă se deschise în spatele meu, pe același palier, și o vecină mă lămuri pe îndelete că cele două femei au plecat dimineața spre gară, cu bagaje cu tot, fără să știe nici ce tren au luat.

Erau singure? o întrebai

Absolut singure.

Nici un bărbat cu ele? Ești sigură?

Iisuse! n-am văzut niciodată alt bărbat în compania lor decât pe dumneavoastră.

Nu au lăsat nimic pentru mine?

Nimic, ele s-au certat cu dumneavoastră, dacă înțeleg.

– Dar se vor întoarce?

– Știe Dumnezeu. Nu mi-au spus.

– Oricum, va trebui să vină să-și caute mobila.

– Nu. Casa e mobilată. Tot ce le aparține și-au luat. Și acum, domnule, sunt departe.

VII

Care se încheie în *cul de lampe*[1] cu ajutorul unor plete castanii

Toamna trecu. Iarna se scurse în întregime; dar în amintirea mea nu se ştergea nici un amănunt; şi îmi amintesc puţine perioade din viaţa mea atât de pustiitoare, puţine luni atât de goale ca acelea.

Crezusem că voi reîncepe o viaţă nouă, crezusem că voi statornici pentru mult timp, poate pentru totdeauna, viaţa mea intimă de îndrăgostit, dar totul se prăbuşea înainte de nuntă. Nu-mi aduceam în minte nici o oră de contopire sufletească cu această micuţă; nu, nici o legătură, nimic împlinit, nimic care m-ar fi putut mângâia pentru gândul zadarnic că, dacă nu o mai aveam, cel puţin o avusesem, lucru care nu-mi mai putea fi luat...

Şi o iubeam! O, Dumnezeule, cât o mai iubeam! Începusem să cred că avea motive de supărare contra mea şi că mă purtasem ca un bădăran cu această fecioară de legendă. „Dacă se va îndura Cerul s-o mai revăd vreodată, îmi spuneam, voi sta la picioarele ei până când îmi va face semn, chiar de-ar trebui s-o aştept ani întregi. Nu o voi mai brusca: înţeleg prin ce încercări trece. Ea se ştia într-o situaţie în care semnele ei sunt luate ca iubite cu luna; or, ea nu admite o cinstire mai prejos de caracterul său. Ea vrea să mă încerce, să fie sigură de mine; şi dacă se dăruie, nu se închiriază. Fie;

---

[1] Vinietă de sfârşit de capitol, înfăţişând fundul unui candelabru.

voi fi după dorința ei. Dar o voi mai revedea?" Și îndată disperarea puncа stăpânire pe mine.

Și am revăzut-o.

Era într-o seară de primăvară. Petrecusem câteva ore la teatrul Del Duque, unde marele Orejón juca mai multe roluri; și, ieșind de acolo, în liniștea nopții, m-am plimbat mult timp în Alameda, spațioasă și pustie.

Mă întorceam singur, fumând, pe calea Trajano, când mă auzii strigat încet pe nume; un tremur mă cuprinse, căci recunoscusem glasul.

– Don Mateo!

Mă întorsei; nu era nimeni. Totuși, încă nu visam...

– Concha! strigai. Concha! Unde ești?

– *Chito!*[1] Fii bun să taci. O s-o trezești pe mama.

Ea îmi vorbea de la o fereastră cu grile, al cărei pervaz era cam pe la înălțimea umerilor mei. Și am văzut-o în cămașă de noapte, cu amândouă brațele acoperite de colțurile unui șal castaniu, sprijinită pe coate de marmura dindărătul gratiilor de fier.

– Ei, bine, prietene, astfel te-ai purtat cu mine, continuă ea, în șoaptă.

Dar eram incapabil să mă apăr...

– Aplecă-te, îi spusei. Încă puțin, inima mea. Nu te văd în această umbră. Mai la stânga, unde luminează luna.

Ea a consimțit în tăcere, iar eu o priveam, într-o beție absolută, un timp incomensurabil.

Îi mai spusei:

– Dă-mi mâna.

---

[1] Sst, tăcere! (span.).

Ea mi-o întinse printre gratii, iar eu – pe degete, în palmă şi de-a lungul braţului gol şi cald – mi-am alunecat buzele... Eram nebun. Nu-mi venea să cred. Era pielea ei, carnea ei şi parfumul ei, era ea toată pe care o simţeam acolo, sub sărutul meu, după atâtea nopţi de insomnie!

Îi mai spusei:

– Dă-mi gura.

Dar ea scuturâ capul şi îşi retrase mâna.

– Mai târziu.

O, acest cuvânt! De câte ori l-am auzit până acum, revenind de la prima întâlnire, ca o barieră între noi!

O pisam cu întrebări. Ce făcuse? De ce acea plecare grăbită? Dacă mi-ar fi vorbit, aş fi ascultat-o. Dar să plece aşa, după o simplă scrisoare şi cu atâta cruzime!

Îmi răspunse:

– Din cauza dumitale.

Am recunoscut. Ce n-aş fi fost în stare să mărturisesc! Şi tăceam.

Totuşi voiam să ştiu. Ce se întâmplase cu ea aceste luni? De unde venea? De când locuia în această casă cu grile la fereastră?

– Ne-am dus întâi la Madrid, apoi la Carabanchel, unde aveam rude. De-acolo ne-am întors aici, şi iată-mă.

– Locuiţi toată casa?

– Da. Nu e mare, dar şi atât e mult pentru noi.

– Şi cum aţi putut s-o închiriaţi?

– Mulţumită dumitale. Mama economisea tot ce-i dădeai.

– Aceasta nu va dura prea mult...

– Avem cu ce să trăim cinstit timp de încă o lună.

– Şi după aceea?

– După? Prietene, crezi serios că voi fi în încurcătură?

Nu am răspuns nimic, dar din toată inima aş fi vrut s-o omor.

Ea reluă:

– Nu mă înţelegi. Dacă aş vrea să rămân aici, aş şti ce să fac; dar cine ar putea-o spune că ţin într-atâta? Anul trecut am dormit timp de trei săptămâni sub întăriturile Macarenei. Stăteam acolo, pe pământ, aproape de colţul străzii San-Luis, ştii, pe locul pentru *sereno*[1]; este un om foarte cumsecade; n-ar fi permis nimănui să se apropie de mine în timp ce dormeam, şi nu mi.s-a întâmplat niciodată nimic decât unele certuri. Mă pot întoarce acolo şi mâine, căci îmi cunosc patul meu de iarbă; nu e rău deloc, crede-mă. Ziua aş lucra la fabrică sau în altă parte. Ştiu de asemenea să vând bananc! Ştiu să tricotez un şal, de exemplu, să împletesc ciucuri pentru fuste, să fac un buchet, să dansez flamenco şi seviliana. Hai, don Mateo, mă voi descurca foarte bine!

Îmi vorbea încet şi, cu toate acestea, îi auzeam fiecare vorbă răsunând ca nişte cuvinte venite din cer în strada pustie şi sub lumina lunii pline. O ascultam mai puţin decât îi priveam mişcarea dublei linii a buzelor sale. Vocea-i suna ca murmurul luminos al clopoţeilor din mănăstiri.

Sprijinită pe coate, cu mâna dreaptă în păru-i bogat şi capul lăsat pe degete, ca adăugă, cu un suspin:

– Mateo, voi fi iubita dumitale poimâine.

---

[1] Paznic (span.).

Tresării:

– Nu-i adevărat!

– Ți-o spun.

– Atunci pentru ce atât de târziu, viața mea? Dacă consimți, dacă mă iubești...

– Te-am iubit întotdeauna.

– ... De ce nu acuma? Uite ce depărtate sunt gratiile de perete.

Între ele și fereastră, voi putea trece...

– Vei trece duminică seara. Astăzi sunt mai neagră de păcate decât o țigancă; nu vreau să devin femeie în această stare de afurisenie; altfel, copilul meu ar fi blestemat, dacă rămân însărcinată cu tine. Mâine, îi voi spune duhovnicului tot ceea ce am făcut în ultimele opt zile, și chiar ce voi face când voi fi în brațele tale, pentru ca el să-mi dea dinainte iertarea: e mai sigur. Duminică dimineața mă voi împărtăși la slujba cea mare, iar când voi avea în trup corpul Domnului nostru, îi voi cere să fiu fericită seara și iubită tot restul vieții mele. Așa să fie!

Da, o știu bine. Este o formă de religie caracteristică; dar femeile noastre spaniole nu cunosc alta. Ele sunt ferm convinse de îndurarea nesfârșită a Cerului pentru îndrăgostitele care se duc la liturghie și că la nevoie le ajută, le păzește patul, le rodește pântecul, numai să nu uite de a-i povesti prețioasele lor secrete. Dacă ele ar avea dreptate, totuși! câte femei caste n-ar râvni, în timpul vieții veșnice, o viață pământească neînsemnată!

– Hai, reluă Concha, lasă-mă Mateo. Vezi bine că în camera mea nu e nimeni. Nu fi din cauza mea nici nerăbdător, nici gelos. Mă vei găsi aici, iubitule, dumi-

nică seara, noaptea târziu; dar mai înainte îmi vei promite că niciodată nu-i vei spune mamei şi că dimineaţa mă vei părăsi înainte de ora la care ea se scoală. Nu că mi-ar fi frică să fiu văzută: sunt stăpâna mea, o ştii bine; astfel că nu am nevoie de sfaturile ei nici pentru tine, nici împotriva ta. Este un cuvânt dat?

– Cum vei vrea.

– Bine. Fii legat prin asta.

Răsturnându-şi capul, lăsă să-i alunece printre gratii tot părul, ca un râu de parfumuri. L-am luat în mâini, l-am apăsat pe buze, mi-am scăldat faţa în umbra lui neagră şi caldă...

Apoi, îmi alunecă printre degete şi închise fereastra cu zgomot.

VIII

Unde cititorul începe să înţeleagă cine este marioneta acestei povestiri

Două dimineţi, două zile şi două nopţi interminabile urmară. Eram fericit, suferind, îngrijorat. Dar cred că, între simţămintele contradictorii care mă frământau în acelaşi timp, bucuria, o bucurie tulbure şi aproape dureroasă, domina.

Pot spune că, în timpul acestor patruzeci şi opt de ore, îmi imaginasem de o sută de ori „ceea ce avea să

se întâmple", scena, cuvintele, până și tăcerile. Fără voia mea, jucam în gând rolul apropiat care mă aștepta. Mă vedeam, și pe ea în brațele mele. Și din sfert în sfert de oră, aceeași scenă se repeta, cu toate lungile amănunte din imaginația mea istovită.

Veni ora. Mergeam pe stradă, neîndrăznind să mă opresc sub ferestrele ei, de frică să nu o compromit, și în același timp stârnit de gândul că ea mă privea dindărătul ferestrelor, lăsându-mă să aștept într-o agitație sufocantă.

– Mateo!

În sfârșit, mă chema.

În acel moment al vieții mele, aveam cincisprezece ani, domnule. Cei douăzeci de ani de dragoste din trecutul meu dispăreau ca un vis. Avui iluzia absolută că pentru prima dată îmi voi lipi buzele de buzele unei femei și că voi simți un corp tânăr și cald mlădiindu-se și sprijinindu-se pe brațul meu.

Ridicându-mă cu un picior pe o bornă și cu altul pe barele curbate, intrai la ea ca un îndrăgostit de teatru și o îmbrățișai.

Ea era în picioare, lipită de trupul meu, mi se dăruia și mă îndepărta în același timp. Capetele noastre unite prin sărut se aplecau împreună pe umăr cu nările palpitând, cu ochii închiși. Niciodată n-am înțeles atât de bine – în amețeala, în rătăcirea, în inconștiența în care mă aflam – tot ceea ce poate exprima atât de bine „beția sărutului". Nu mai știam cine eram, nimic din ce se întâmplase, nici din ce se va întâmpla cu noi. Prezentul era atât de intens încât viitorul și trecutul dispăreau în el. Buzele ei fremătau împreună cu ale

mele, trupul ei ardea în brațele mele și, prin fustă, îi simțeam pântecele ei mic apăsându-mă cu o mângâiere impudică, fierbinte.

– Mi-e rău, murmura ea. Te implor, așteaptă... cred că voi cădea jos... vino în grădină cu mine, mă voi întinde pe rogojina răcoroasă... Așteaptă... Te iubesc... dar sunt aproape leșinată.

M-am îndreptat spre o ușă.

– Nu, nu aceea. Este camera mamei. Vino pe aici. Am să-ți arăt drumul.

Un pătrat de cer înstelat, unde se destrămau nori albăstrui, dominând albul curții interioare. Un etaj întreg strălucea luminat de lună, iar restul curții se odihnea într-o umbră tainică.

Concha se întinse ca o orientală pe o rogojină. M-am așezat alături de ea și ea îmi dete mâna.

– Prietene, îmi spuse, mă vei iubi?

– Mai întrebi?

– Cât timp mă vei iubi?

Mi-e teamă de aceste întrebări pe care le pun toate femeile și cărora nu le poți răspunde decât prin cele mai proaste banalități.

– Și când voi fi mai puțin frumoasă, mă vei mai iubi încă?... Și când voi fi bătrână, bătrână de tot, mă vei mai iubi încă? Spune-mi, dragostea mea. Chiar dacă n-ar fi adevărat, am nevoie să mi-o spui, ca să-mi dai putere. Vezi, ți-am făgăduit pentru astă seară, dar nu știu deloc dacă voi avea curajul... Nici nu știu măcar dacă meriți. A, Sfântă Maică a Domnului! dacă m-aș înșela asupra ta, mi-ar părea că toată viața mea ar fi pierdută. Eu nu sunt ca acele fete care se duc la Juan,

trec la Miguel şi de acolo la Antonio. După tine nu voi mai iubi un altul, şi dacă tu mă părăseşti voi fi ca şi moartă.

Ea îşi muşcă buzele cu un geamăt înăbuşit, privind în gol, dar mişcarea se termină într-un surâs.

– Am crescut în ultimele şase luni. Nici nu-mi mai pot încheia corsajul, de vara trecută. Descheie-l şi vei vedea cât sunt de frumoasă.

Dacă i-aş fi cerut-o, fără îndoială că nu mi-ar fi dat voie, căci începusem să mă îndoiesc că acest colocviu de noapte s-ar putea încheia într-o noapte de dragoste; dar cu nici măcar nu o mai atingeam; ea se apropie.

Dar vai! sânii pe care i-am dezgolit deschizând acest corsaj plin erau ca nişte fructe din Paradis. Că ar fi existat atât de frumoşi nici măcar nu bănuiam. Chiar pe aceştia nu i-am mai văzut la fel cu înfăţişarea lor din acea seară. Sânii sunt fiinţe vii, având copilăria şi decăderea lor. Sunt convins că i-am văzut în timpul adevăratei lor perfecţiuni.

În acest timp, ea trase dintre ei un scapular din pânză nouă pe care-l sărută cu sfinţenie, urmărindu-mi emoţia cu coada ochiului închis pe jumătate.

– Ei bine, îţi plac?

Am cuprins-o în braţe.

– Nu, puţin mai târziu.

– Ce mai este?

– N-am poftă, atâta tot.

Şi îşi reîncheie corsajul.

Într-adevăr, sufeream. Acuma, o imploram aproape cu violenţă, luptând împotriva mâinilor ei, care redeveniseră protectoare. Aş fi iubit-o şi maltratat-o în acelaşi

timp. Încăpățânarea de a mă seduce și a mă respinge, această manevră care dura de un an împlinit și își dubla împotrivirea în momentul suprem ajunsese să scoată din fire dragostea mea cea mai răbdătoare.

– Fetițo, îi spusei, îți bați joc de mine, dar ia seama că nu renunț.

– Așa? ei bine, astăzi nu voi fi a ta, don Matco. Pe mâine.

– Nu voi mai reveni.

– Vei reveni mâine.

Furios, mi-am pus pălăria și am plecat, hotărât să nu o mai revăd.

M-am ținut de cuvânt până când am adormit, dar trezirea a fost lamentabilă.

Ce zi, când îmi amintesc!

Cu tot jurământul ce mi-l făcusem, am reluat drumul Sevilei. Mă trăgea spre ea o putere de neînvins; crezui că voința mea nu mai exista; nu mai puteam nici măcar să hotărăsc direcția pașilor mei.

Timp de trei ceasuri de febră și de luptă cu mine însumi am rătăcit pe strada Amor de Dios, în spatele străzii unde locuia Concha, în fiecare clipă fiind pe punctul de a parcurge cei douăzeci de pași care mă despărțeau de ea... În sfârșit, m-am hotărât, plecând aproape în fugă pe câmp, și nu am mai bătut la fereastra adorată; dar ce nefericit triumf!

A doua zi, ca eră la mine.

– Pentru că n-ai vrut să vii, am venit eu la tine, îmi spuse. Îmi mai poți spune că nu te iubesc?

Domnule, m-aș fi aruncat la picioarele ei.

– Repede, arată-mi camera, adăugă ea. Nu vreau să mă învinovăţeşti azi de nepăsare. Crezi că eu nu sunt la fel de nerăbdătoare? Vei fi foarte mirat dacă ai şti ce gândesc.

Dar de îndată ce intră, reluă:

– Nu, de fapt nu aceasta. Au fost prea multe femei în acest pat păcătos. Nu o asemenea cameră îi trebuie unei mozita. Să luăm alta, o cameră de oaspeţi, care să nu fi fost a nimănui. Vrei?

Era încă o oră de aşteptare. Trebuiau deschise ferestrele, puse ceareafuri, trebuia să se mănânce...

În sfârşit, totul fu gata şi ne urcarăm în pat.

N-aş fi îndrăznit să spun că de data aceasta eram sigur de reuşită: dar, în sfârşit, aveam speranţe. La mine, singură, fără apărare, împotriva pasiunii mele atât de cunoscute ei, îmi părea imposibil să fi riscat mai înainte de a fi hotărâtă pentru sacrificiul pe care pretindea că mi-l oferă...

De îndată ce am rămas singuri, îşi desfăcu şalul prins cu patruzprezece ace, de păr şi de corsaj, apoi, foarte simplu, se dezbrăcă. Mărturisesc că, în loc s-o ajut, mai curând întârziam acest lucru şi că de zeci de ori am întrerupt-o pentru a-i săruta braţele goale, umerii rotunzi, sânii tari, ceafa bronzată. Îi priveam corpul ce apărea din loc în loc, la marginile lenjerici, şi căutam să mă conving că această piele, tânără şi răzvrătită, era gata să se predea.

– Ei bine! nu mi-am ţinut cuvântul? spuse ea, strângându-şi cămaşa pe trup, ca pentru a-şi arăta mlădierea corpului său suplu. Închide jaluzelele, e o lumină odioasă în această cameră.

Am ascultat-o, şi în acest timp s-a aşezat liniştită în patul adânc. O vedeam prin perdeaua albă a patului ca pe o apariţie de teatru îndărătul unei perdele de voal...

Ce-aş mai putea spune, domnule? Aţi ghicit că şi de această dată am fost ridicol şi înşelat. V-am spus că această fată era cea mai rea dintre femei şi că scornelile ei cumplite treceau de orice margini, dar până aici încă nu o cunoaşteţi. Abia acum numai, urmărindu-mi povestirea, veţi afla, din scenă în scenă, cine este Concha Perez.

Deci, ea venise la mine pentru a se dărui, spunea ea. Cuvintele sale de dragoste şi legămintele sale le-aţi auzit. Până în ultimul moment a pozat în fecioara îndrăgostită care nu cunoaşte bucuria dragostei, aproape ca o mireasă care se dăruieşte soţului ei; tânără căsătorită, dar fără ignoranţă, vedeţi bine, însă în acelaşi timp emoţionată şi gravă.

Ei bine, îmbrăcându-se acasă, această mică mizerabilă s-a gătit cu nişte chiloţi dintr-o ţesătură de pânză atât de aspră şi de tare, încât nici un corn de taur nu ar fi putut-o sfâşia, şi care se strângeau la talie şi pe mijlocul coapselor prin nişte şireturi de o rezistenţă şi de o complicaţie de neînvins. Iată ce descoperii în focul ardoarei mele disperate, în timp ce scelerata îmi explica fără să se tulbure:

– Voi fi nebună cât timp va voi Dumnezeu, dar nu cât vor voi bărbaţii!

Am stat un moment la îndoială dacă nu ar fi mai bine s-a sugrum, apoi – într-adevăr, vă mărturisesc, nu-mi este ruşine – îmi luai în mâini faţa plină de lacrimi.

Ceea ce deplângeam, domnule, era tinereţea mea pe care acest copil îmi dovedea că era pierdută, pentru totdeauna. Între douăzeci şi doi şi treizeci şi cinci de ani au loc neajunsuri pe care toţi bărbaţii le înlătură. Nu puteam să cred că s-ar fi purtat cu mine la fel dacă aş fi avut zece ani mai puţin. Aceşti chiloţi, această barieră între dragoste şi mine, mi se păreau că de-acum înainte îi voi vedea la toate femeile, sau, cel puţin, că ele vor fi dorit să îi aibă înainte de a se apropia de mine, în intimitate.

– Pleacă, i-am spus. Am înţeles.

Dar ea se îngrijoră dintr-odată şi, cuprinzându-mă, la rândul său, cu braţele sale mici şi viguroase pe care abia i le îndepărtasem cu greu, îmi spuse, căutându-mi gura:

– Dragostea mea, nu ai fi în stare să iubeşti tot ceea ce îţi dăruiesc de bună voie? Tu ai sânii mei, buzele mele, picioarele mele fierbinţi, părul meu frumos mirositor, tot corpul meu în îmbrăţişările tale şi limba în sărutul meu. Nu ajung toate acestea? Atunci tu nu mă iubeşti pe mine, ci numai ceea ce îţi refuz? Toate femeile îţi pot da aşa ceva, de ce mi-o ceri mie, mie care mă împotrivesc? Pentru că mă ştii fecioară? Sunt şi altele, chiar în Sevilia. Îţi jur, Mateo, cunosc şi eu din acestea. *Alma mia! sangre mia!*[1] iubeşte-mă aşa cum doresc eu să fiu iubită, puţin câte puţin, şi cu răbdare. Tu ştii că sunt a ta şi că mă păstrez numai pentru tine. Ce vrei mai mult, inima mea?

---

[1] Sufletul meu! sângele meu! (span.).

Ne înțeleseserăm că ne vom vedea la ea sau la mine, și că totul va fi după voia ei. În schimbul unei promisiuni din partea mea, ea s-a învoit să nu-și mai îmbrace acea înfiorătoare chiurasă de pânză; dar aceasta a fost tot ce am putut obține din partea ei; și încă, prima noapte când nu a mai purtat-o, mi s-a părut că tortura mea a fost și mai ascuțită.

Iată deci în ce grad de subjugare mă adusese acea copilă. (Trec cu vederea necontenitele cereri de bani care-i întrerupeau conversația și cărora le cedam întotdeauna; chiar lăsând acestea deoparte, natura relațiilor noastre era de un interes mai deosebit.) Țineam deci în fiecare noapte în brațele mele corpul gol al unei fete de cincisprezece ani, crescută fără îndoială la maici, de o condiție și de o calitate sufletească ce înlătura cea mai mică idee de virtute trupească – și această fată, de altfel atât de arzătoare și atât de pasionată, cât puteai să-ți dorești, se purta cu sine ca și cum natura însăși ar fi împiedicat-o să-și potolească poftele excesive.

Nu exista și nimeni n-ar fi putut de o scuză valabilă unei asemenea comedii. Veți ghici dumneavoastră singur cauza din cele ce urmează. Iar eu răbdam să fiu batjocorit astfel.

Căci să nu vă înșelați, tinere francez, cititor de romane, părtaș poate la discuții amoroase cu fetișcanele porturilor, andaluzele noastre n-au nici gustul, nici gândul la dragostea nefirească. Sunt amante minunate, dar au simțurile prea ascuțite pentru a suporta strânsoarea unei îmbrățișări întăritoare, fără să fie potolite. Între Concha și mine nu se întâmpla nimic, înțelegeți ceea ce vrea să spună nimic. Și aceasta a durat două săptămâni întregi.

Într-a cincisprezecea zi, cum primise de la mine o sumă de o mie de duros spre a plăti datoriile mamei sale, găsii casa goală.

IX

Unde Concha Perez trăieşte a treia sa metamorfoză

Era prea mult. De aici înainte vedeam limpede în acest mic suflet viclean. Fusesem înşelat ca un elev de liceu şi eram încă mai dezorientat decât îndurerat.

Îndepărtând din viaţa mea pe acest copil, făceam efortul de a o uita de azi pe mâine printr-un act de voinţă, una din acele încercări paradoxale pe a căror reuşită femeile contează totdeauna.

Am plecat la Madrid, hotărât să-mi iau o metresă, la întâmplare, prima femeie tânără pe care voi pune ochii.

Este subterfugiul clasic, născocit de toată lumea şi care nu reuşeşte niciodată.

Căutam din salon în salon, apoi din teatru în teatru, întâlnind până la urmă o dansatoare italiancă, o fată înaltă, cu picioare musculoase, care ar fi putut fi un animal foarte frumos în încăperile unui harem, dar care, fără îndoială, nu îndeplinea calităţile pe care le aştepţi de la o prietenă unică şi intimă.

Ea făcea tot ce putea mai bine: era afectuoasă şi ascultătoare. M-a învăţat vicii napolitane despre care habar nu aveam şi care îi plăceau ei mai mult decât mie. Am văzut că îşi dădea ostenceala de a mă păstra

lângă ca şi că grija existenţei sale materiale nu era singurul motiv al acestui zel tandru şi arzător.

Dar vai! n-am putut s-o iubesc! Nu era nici necredincioasă, nici inoportună. Părea a nu-mi cunoaşte defectele. Nu-mi tulbura prieteniile. În sfârşit, geloziile sale, chiar dacă erau frecvente, se lăsau ghicite fără a le exprima. Era o femeie de neprețuit.

Dar nu simţeam nimic pentru ea.

Timp de două luni m-am constrâns să trăiesc sub acelaşi acoperiş cu Giulia, în atmosfera ei, în camera ei din casa pe care o închiriasem pentru noi amândoi la capătul străzii Lope de Vega. Ea intra, trecea, mergea prin faţa mea, fără să o urmăresc cu ochii. Fustele, maiourile de dansatoare, pantalonii şi cămăşile ei erau împrăştiate pe toate divanurile: prezenţa lor nici măcar nu mă impresiona. Timp de şaizeci de nopţi i-am văzut corpul bronzat întins lângă al meu, într-un aşternut prea cald, unde îmi imaginam altă prezenţă din clipa în care se stingea lumina... Apoi fugii, în culmea disperării.

Am revenit la Sevilia. Casa mea mi s-a părut un mormânt. Am plecat la Grenada, unde m-am plictisit; la Cordova, cea fierbinte şi părăsită de lume; la strălucitorul Jérez, îmbibat de mirosul pivniţelor de vin; la Cadiz, oază de case în mare.

De-a lungul acestui traseu, domnule, eram dus din oraş în oraş nu de fantezia mea, ci de o vrajă de neînvins, venită de departe, de care nu mă îndoiesc aşa cum nu mă îndoiesc de existenţa lui Dumnezeu. De patru ori în întinsa Spanie am întâlnit-o pe Concha Perez. Şi nu ca urmare a unor întâmplări: nu cred în acele aruncări

de zaruri, care hotărăsc destinele. Trebuia ca această femeie să mă aibă din nou în mână şi ca eu să văd cum trece prin viaţa mea tot ceea ce veţi auzi.

Şi în adevăr totul s-a împlinit

*

Era la Cadiz.

Am intrat seara într-un *baile*[1] de-acolo. Ea dansa, domnule, înaintea a treizeci de pescari, a căm tot atâţia marinari şi a câtorva străini de proastă condiţie.

Din clipa când am văzut-o, am început să tremur. Probabil că eram galben ca ceara, fără suflare şi fără putere. Rămăsei lângă uşă, pe prima bancă şi, cu coatele pe masă, o contemplam de departe, ca pe o înviată din morţi.

Ea dansa mereu, gâfâind, înfierbântată, roşie la faţă, zvâcnindu-şi sânii, scuturând, cu fiecare mână, castanietele asurzitoare. Sunt sigur că mă văzuse, dar nu mă privea. Îşi termină boleroul într-o mişcare de patimă îndârjită, iar provocările picioarelor şi ale pieptului se îndreptau către cineva la întâmplare din mulţimea spectatorilor.

Brusc, ea se opri în mijlocul unor aclamaţii dezlănţuite.

– *Qué guapa*![2] strigau bărbaţii. *Olé! Chiquilla! Olé! Olé! Otravez!*[3]

---

[1] Local de petreceri (span.).

[2] Ce îndrăzneală! (span.).

[3] Olé! Mititica! Olé! Olé! Bis! (span.).

Şi pălăriile zburau pe scenă; toată sala era în picioare. Ea saluta încă extenuată, cu un mic zâmbet de triumf şi de dispreţ.

După obicei, ca coborî în mijlocul consumatorilor pentru a lua loc la o masă, în timp ce o altă dansatoare îi urma la rampă. Şi, ştiind că era acolo, într-un colţ al sălii, o fiinţă care o venera, care i-ar fi stat sub picioare în faţa pământului întreg, şi care suferea de-i venea să strige, ca merse de la masă la masă şi din braţ în braţ, sub privirile acelcia.

Toţi o cunoşteau pe nume. Auzeam strigându-se „Conchita", care îmi dădeau fiori din cap până în picioare. I se dădea de băut; i se atingeau braţele goale; ea îşi puse în păr o floare roşie dată de un marinar german; trase de cozile unui toreador care făcu comicării, simulă voluptatea în faţa unui grăsan tânăr aşezat între femei, şi mângâie obrazul unui bărbat pe care l-aş fi omorât.

Nici o mişcare din cele făcute în timpul acestei manevre atroce, care a ţinut cincizeci de minute, nu mi-a ieşit din minte.

Sunt amintiri din cele ce umplu trecutul unei fiinţe omeneşti.

Ea veni la masa mea după toate celelalte pentru că eram în fundul sălii, dar veni. Stânjenită? sau arătându-se mirată? O, deloc! nu o cunoaşteţi. Se aşeză în faţa mea, bătu din palme pentru a chema chelnerul şi strigă:

– Tonio! o ceaşcă de cafea!

Apoi, cu o liniştc rafinată, îmi suportă privirea.

I-am spus cu o voce mult scăzută:

– Ţie nu ţi-e frică de nimic, Concha? Nu ţi-e frică de moarte?

– Nu! şi apoi n-ai să mă omori tu.

– Mă provoci?

– Chiar aici şi unde vei vrea. Te cunosc, don Mateo, de parcă te-aş fi purtat nouă luni. Niciodată nu te voi atinge de un fir de păr din capul meu; şi ai dreptate, pentru că nu te mai iubesc.

– Îndrăzneşti să spui că m-ai iubit?

– Crede ce vrei. Eşti singurul vinovat.

Era ca aceea care mă învinuia. Ar fi trebuit să mă aştept la această comedie

– De două ori, reluai, de două ori mi-ai făcut aşa! Ai luat, ca o hoaţă, ceea ce îţi dădeam din adâncul inimii, şi ai plecat, fără un cuvânt, fără o scrisoare, fără ca măcar să fi rugat pe cineva să-mi transmită un rămas-bun. Ce-am făcut eu ca să te porţi cu mine astfel?

Şi repetam printre dinţi:

Nemernico! Nemernico!

Dar ea îşi avea scuza ei:

– Ce-ai făcut? M-ai înşelat. N-ai jurat tu că voi fi în siguranţă în braţele tale şi că mă vei lăsa să aleg noaptea şi ora păcatului meu? Ultima dată, nu-ţi mai aminteşti? Credeai că dorm, credeai că nu simt nimic. Eram trează, Mateo, şi am înţeles că dacă aş mai fi petrecut o noapte lângă tine, nu aş mai fi adormit fără să mă dăruiesc iar pe neaşteptate. Şi de aceea am fugit.

Era de neînchipuit. Am ridicat din umeri.

– Aşa, iată ce învinuiri îmi aduci, i-am spus, când văd aici ce viaţă duci şi pe bărbaţii care îţi trec prin pat!

Ea se ridică înfuriată.

– Nu-i adevărat! Îţi interzic să spui acest lucru, don Mateo. Îţi jur pe mormântul tatei că sunt fecioară ca un

copil; – şi, de asemenea, că te disprețuiesc, pentru că te-ai îndoit.

Am rămas singur. După puțin timp, am plecat şi eu.

X

Unde Mateo se trezeşte că ia parte la un spectacol neaşteptat

Toată noaptea am rătăcit prin împrejurimi. Necontenitul vânt al mării îmi răcorea febra şi laşitatea. Da, m-am simțit laş față de această femeie. Nu-mi venea decât să roşesc, gândindu-mă la ea şi la mine; îmi adresam în sinea mea cele mai grele desconsiderații ce se pot adresa unui om. Şi presimțeam că a doua zi chiar nu voi înceta să le merit.

După cele întâmplate, nu puteam proceda decât în trei feluri: să o părăsesc, să o forțez sau să o omor.

Am ales-o pe a patra, aceea de a o suporta.

Seară de seară, reveneam la locul meu, ca un copil supus, să o privesc şi să o aştept.

Puțin câte puțin, ea s-a îmblânzit. Vreau să spun că nu îmi purta pică de tot răul pe care ea mi-l făcuse. În spatele scenei se deschidea o sală mare, albă, unde aşteptau, picotind, mamele şi surorile dansatoarelor; Concha îmi permitea să stau acolo, ca pe o favoare deosebită, pe care fiecare dintre aceste tinere putea să o acorde iubitului ei de inimă. Frumoasă societate, vedeți.

Orele pe care le-am petrecut acolo le socotesc dintre cele mai jalnice: într-adevăr, nu am dus niciodată

mencă viață de cabaret de mâna a doua și de coate masă. Pentru mine, era o oroare.

Doamna Perez era acolo, ca și ceilalți. Părea că nu e nimic din ceea ce se petrecuse pe calea Trajano. nțea oare și ea? Nici măcar nu-mi păsa. Îi ascultam nfidențele, îi plăteam băutura... Să nu mai vorbim spre aceasta, vreți?

Singurele mele momente de bucurie îmi erau date de le patru dansuri ale Conchitei. Atunci mă așezam în eptul ușii deschise pe unde ea intra pe scenă și, prin rele mișcări când se întorcea cu spatele la public, ream trecătoarea iluzie că dansa numai pentru mine.

Succesul său era dansul *flamenco*. Ce dans, domnule! ce tragedie! Întreaga pasiune se află în cele trei ste ale lui: dorință, seducție, bucurie împlinită. Nici o peră dramatică nu a exprimat vreodată dragostea emeii cu intensitatea, grația și furia celor trei scene, na după alta. Aici, Concha era incomparabilă. Înțegeți drama ce se juca în acest dans? Cui nu l-a văzut le o mie de ori, încă aș mai avea ce să-i explic. Se pune că sunt necesari opt ani pentru a forma o *flamenca*[1], ceea ce vrea să spună că, având în vedere precocea maturitate a femeilor noastre, nu mai sunt frumoase când știu să-l danseze. Dar Concha era născută flamenca; ea nu avea experiența, ea avea intuiția divină. Știți cum se dansează la Sevilia. Cunoașteți cele mai bune *bailerinas*[2] ale noastre: nici una nu e perfectă, căci acest dans este istovitor (douăsprezece minute! și găsiți o dansatoare de operă care să accepte

[1] Dansatoare de flamenco (span.).

[2] Balerină, dansatoare (span.).

o variație de douăsprezece minute!), adică să joace succesiv trei roluri fără vreo legătură între ele: îndrăgostită, ingenuă și tragediană. Trebuie să ai șaisprezece ani ca să mimezi partea a doua, unde acum Lola Sanchez realizează minuni din gesturi unduitoare și din atitudini insinuante. Trebuie să ai treizeci de ani pentru a juca sfârșitul dramei, unde Rubia, cu toate ridurile ei, excelează încă în fiecare seară.

Conchita e singura femeie pe care am văzut-o egală cu ea însăși tot timpul acestei teribile încercări.

O văd și acum, înaintând și retrăgându-se cu pas mic legănat, privind într-o parte pe sub mâneca ridicată, apoi coborând încet, cu o mișcare a torsului și a șoldurilor, îi văd brațul deasupra căruia apăreau doi ochi negri. O văd delicată și arzătoare, cu ochi pioși sau scăldați în dorințe, lovind cu tocul podelele scenei, sau pocnind din degete în capătul mișcării, ca pentru a da strigătul de viață fiecăruia din brațele sale unduitoare.

O văd; părăsea scena într-o stare de excitare și de oboseală care o făcea și mai frumoasă. Obrazul îmbujorat era asudat, dar ochii îi erau luminați, buzele tremurânde, tânărul piept agitat, totul dădea bustului ei o expresie de exuberanță și de tinerețe înfloritoare: era strălucitoare.

Timp de o lună, acestea au fost relațiile noastre. Ea nă tolera înapoia estradei teatrale. Nu aveam dreptul nici măcar să o însoțesc până la ușa ei, și nu-mi puteam păstra locul de lângă ea decât cu condiția de a nu-i găsi vreo vină nici asupra trecutului, nici asupra prezentului. Cât despre viitor, nu știu ce gândea; pentru mine,

nu aveam nici o idee de soluționare, oricare ar fi fost, la această aventură vrednică de milă.

Știam vag că locuia cu mama sa – la periferia orașului, aproape de piața Toros – într-o mare casă albă cu verde ce adăpostea de asemenea familiile altor șase *bailerinas*. Ce se petrecea într-o astfel de cetate de femei nu îndrăzneam să-mi imaginez. Și totuși dansatoarele noastre duceau o viață bine ordonată; de la opt seara la cinci dimineața, ele sunt pe scenă, se întorc extenuate în zori, dorm adesea singure până la mijlocul amiezei. Ele ar putea abuza numai de sfârșitul zilei; apoi, teama de o sarcină ce le-ar ruina opresc pe aceste nefericite ființe, care de altfel n-ar cuteza în toate serile să-și mărească prin alt fel de oboseli eforturile unei nopți penibile.

Totuși, nu mă gândeam la aceasta fără îngrijorare. Două prietene ale Conchei, două surori, aveau un frate mai tânăr care locuia cu ele în cameră sau în camerele vecinelor stârnind gelozii al căror martor am fost de mai multe ori.

Se numea *Morenito*[1]. N-am știut niciodată numele lui adevărat. Concha îl chema la masa noastră, îl hrănea pe cheltuiala mea și îmi lua din țigarete, pe care i le punea între buze.

La toate mișcările mele de nerăbdare, ea răspundea prin ridicarea umerilor sau prin fraze glaciale care mă făceau să sufăr și mai mult.

– Morenito este al tuturor. Dacă aș lua un amant, el mi s-ar potrivi ca inelul, și tu ai știi, Mateo.

---

[1] Brunețelul.

Tăceam. De altfel, zvonurile asupra vieții ei private o înfățișau ca inatacabilă și doream prea mult să o cred astfel, fie și pentru a nu primi bârfeli neîntemeiate. Nici un bărbat nu se apropia de ea cu privirea atât de specifică a amantului care se întâlnește în public cu femeia din noaptea trecută. Am avut certuri din cauza ei cu pretendenți pe care fără îndoială că îi stânjeneam, dar niciodată cu vreunul care să se fi lăudat că a cunoscut-o. De câteva ori am încercat să le fac să vorbească pe prietenele ei. Totdeauna mi se răspundea: „E *mozita*. Și bine face."

Despre apropiere cu mine, nici măcar nu putea fi vorba. Nu îmi cerea nimic și nu îmi dădea nimic. Atât de veselă altădată, ea devenise gravă și aproape că nu mai vorbea. Ce gândea? Ce aștepta de la mine? Ar fi fost zadarnic să încerc să-i ghicesc în priviri. Nu vedeam mai limpede în acest suflet mic decât în ochii de nepătruns ai unei pisici.

*

Într-o noapte, la un semn al directoarei, ea a părăsit scena împreună cu alte trei dansatoare, și s-a urcat la primul etaj, pentru siestă, îmi spuse. Avea adesea astfel de absențe, despre care nu mă îngrijoram, căci, oricât de mincinoasă și falsă ar fi fost, îi credeam orice cuvânt.

– După ce dansăm bine, ni se îngăduie să dormim puțin. Fără aceasta, am începe să visăm pe scenă.

Ea a urcat și de această dată, și, pentru a respira un aer mai curat, am părăsit sala timp de o jumătate de oră.

Întorcându-mă, am întâlnit pe culoar o dansatoare mai naivă şi, în noaptea aceea, puţin ameţită, pe care o numiseră *Gallega*[1].

– Te întorci prea devreme, îmi spuse ea.

– Pentru ce?

– Conchita e tot acolo, sus.

– Voi aştepta să se trezească. Lasă-mă să trec.

Părea că nu înţelege.

– Să se trezească?

– Ei bine, da, ce este?

– Dar ea nu doarme.

– Ea mi-a spus...

– Ea ţi-a spus că merge să doarmă? Ah, bine!

Ea voia să se stăpânească. Dar orice ar fi fost, şi cu toate că ţinea strâns buzele, izbucni în râs.

M-am îngălbenit.

– Unde este? spune-mi îndată! strigai, luând-o de braţ.

– Nu-mi face rău, *caballero*. Ea îşi arătă ombilicul unor *Inglès*[2]. Dumnezeu ştie că nu e vina mea. Dacă aş fi ştiut nu v-aş fi spus nimic, nu vreau să mă cert cu nimeni, sunt fată bună, *caballero*.

M-aţi putea crede? am rămas nepăsător. Numai că m-a cuprins un frig de gheaţă, ca şi cum un aer de pivniţă s-ar fi strecurat între îmbrăcăminte şi corp; dar vocea nu-mi tremura.

– Gallega, i-am spus, condu-mă acolo sus.

Ea scutură din cap.

Am reluat:

---

[1] Galiciana.

[2] Englezi, cum se numesc în Spania toţi străinii (n.a.).

– N-o să se ştie că mi-ai spus. Hai, repede... E *novia* mea, înţelegi... Am dreptul să urc. Condu-mă.

Şi îi puse un napoleon în mână.

Puţin după aceea, mă aflam singur, în balconul unei curţi interioare şi, prin uşa de sticlă, vedeam, domnule, o scenă de infern.

Se afla acolo o a doua sală de dans, mai mică, foarte luminată, cu o estradă şi doi ghitarişti. În mijloc, Conchita goală şi alte trei goliciuni de femei dansau o *jota*[1] înnebunitoare înaintea a doi englezi aşezaţi în fund. Am spus goală, era mai mult decât goală. Avea ciorapi negri lungi strânşi pe pulpe, ridicaţi pe pulpe până sus, şi purta în picioare pantofi mici sunători care băteau tactul pe parchet. N-am îndrăznit să întrerup. Mi-a fost frică să nu o omor.

O, Doamne! Niciodată n-am văzut-o atât de frumoasă! Nu mai era vorba nici de ochii ei, nici de degete: întregul corp exprima ca faţa; şi capul, cu părul lui, cădea pe umeri, ca un lucru inutil. Erau surâsuri în pliul şoldurilor, erau înroşiri de obraz când îşi rotea şoldurile; pieptul părea că priveşte în faţă prin doi ochi mari, ficşi şi negri. Niciodată n-am văzut-o atât de frumoasă: pliurile false ale rochiei denaturează expresia dansatoarei şi fac să devieze în sens contrar linia exterioară a graţiei; dar aici, printr-o revelaţie, îi vedeam gesturile, fiorii, mişcările braţelor, ale picioarelor, a corpului zvelt şi a şoldurilor musculoase născând nemărginit dintr-un izvor vizibil: centrul însuşi al dansului, micul pântec negru şi brun.

Am forţat uşa.

---

[1] Dans popular spaniol.

Să o privesc zece secunde şi să-mi jur că nu o voi omorî a fost tot ce voinţa mea putuse să facă. Şi acum, nimic nu mă mai putea reţine.

Ţipete ascuţite mă primiră. Am mers drept spre Concha şi i-am spus cu voce scurtă:

– Urmează-mă. Nu-ţi fie frică. Nu-ţi voi face rău. Dar vino imediat sau bagă de seamă!

A, nu! Nu-i era frică de nimic! S-a lipit cu spatele de perete şi acolo, întinzând braţele în lături, îmi strigă:

– Aşa cum Iisus n-a plecat de pe cruce, nu voi pleca de aici! şi tu nu mă vei atinge, pentru că îţi interzic să înaintezi mai departe de scaun. Lăsaţi-mă, doamnă. Coborâţi voi, ceilalţi. N-am nevoie de nimeni, îl iau pe răspunderea mea.

X

Cum totul pare să se lămurească

Ne-au lăsat. Englezii au dispărut cei dintâi.

Domnule, până în ceasul acela aş fi socotit ticălos un om, oricine ar fi fost, care mi-ar fi spus că a lovit o femeie. Şi totuşi, nu ştiu prin ce putere asupra mea însumi am reuşit să mă stăpânesc în faţa acesteia. Degetele mele se deschideau şi se închideau ca pentru a strangula. O luptă sfâşietoare se dădea în mine între furie şi voinţă.

A, aceasta e cu adevărat semnul suprem al atotputerniciei feminine, această imunitate căreia noi îi dăm

o platoşe de oţel. O femeie vă insultă în faţă, vă jigneşte: salutaţi. Vă loveşte: apăraţi-vă, dar aveţi grijă ca ea să nu se rănească. Vă ruinează: lăsaţi-o în pace. Vă înşeală: nu spuneţi nimic, de frică să nu o compromiteţi. Vă distruge viaţa: omorâţi-vă dacă vreţi! – Dar niciodată, din vina voastră, nici cea mai uşoară suferinţă să nu rănească pielea acestor fiinţe minunate şi feroce pentru care voluptatea răului depăşeşte pe aceea a cărnii.

Orientalii nu le menajează ca noi, ei care sunt marii voluptuoşi. Ei le-au tăiat ghearele, pentru ca ochii lor să fie mai dulci. Ei le stăpânesc răutăţile, pentru a le dezlănţui mai bine senzualitatea. Îi admir.

Dar pentru mine, Concha rămânea invulnerabilă.

Nu m-am apropiat. Îi vorbeam de la trei paşi. Ea era tot în picioare, lângă perete, cu mâinile încrucişate la spate, cu pieptul bombat şi picioarele lipite, stând drept deasupra lungilor ei ciorapi negri, ca o floare într-o vază fină.

– Ei, bine!, am început, ce ai de spus? Ia să vedem, inventează! Apără-te, mai minte-mă, minţi atât de bine!

– A, uite cine-i desăvârşit!, strigă ea. Cine mă acuză pe mine! Intră aici ca un hoţ, pe fereastră, spărgând tot, mă ameninţă, îmi întrerupe dansul, îmi face prietenii să plece...

– Taci!

–...El poate mă va alunga de aici, iar acum eu trebuie să răspund! Eu care am făcut răul, nu-i aşa? Scena este ridicolă, eu am căutat-o! Poftim, lasă-mă, eşti prea nerod!

Şi, pentru că, după dansul ei zbuciumat, apăreau picături de sudoare pe toată pielea ei strălucitoare, luă dintr-un dulap un prosop şi se frecţionă de la pântece până la cap, ca şi cum ar fi ieşit din baie.

– Aşa, reluai, iată ce făceai tu chiar în casa în care te văd! Şi iată-ţi meseria! iată femeia pe care o iubesc!

– Nu-i aşa că tu nu ştiai nimic despre asta, inocentule?

– Eu?

– Ba nu. Asta-i bună. Toţi spaniolii o repetă; se ştie la Paris şi la Buenos-Aires; copii de doisprezece ani, la Madrid, îţi spun că femeile danseză goale pe de-a-ntregul la primul bal de la Cadiz. Dar tu vrei să mă faci să cred că n-ai aflat nimic, tu care nu eşti însurat, tu care ai patruzeci de ani!

– Uitasem.

– Uitasc! Vine aici de două luni, mă vede urcând de patru ori pe săptămână spre sala mică...

– Taci, Concha, cumplit de rău îmi faci.

– La rândul tău, deci! Mă voi răzbuna, Mateo, de ceea ce mi-ai făcut în seara asta, căci o faci din răutate, dintr-o gelozie prosteacă, şi mă întreb cu ce drept! Căci, în sfârşit, cine eşti tu pentru a te purta cu mine astfel? Eşti tatăl meu? Nu! Eşti bărbatul meu? Nu. Eşti amantul meu? ...

– Da! sunt amantul tău! Sunt!

– Într-adevăr! Te mulţumeşti cu puţin!

Şi izbucni în râs.

M-am îngălbenit din nou.

– Concha, copilul meu, spune-mi, vorbeşte-mi, ai pe altul? Dacă tu eşti a altuia, îţi jur că te părăsesc. N-ai de spus decât un cuvânt.

– Sunt a mea şi mă păstrez. Nu am nimic mai preţios decât pe mine însămi, Mateo. Nimeni nu-i atât de bogat pentru a mă cumpăra de la mine.

– Dar aceşti bărbaţi, cei doi oameni care erau acolo, mai înainte...

– Şi încă mai ce? Ce, cu îi cunosc?

– E-adevărat? Nu-i cunoşti?

– Nu, nu-i cunosc! Unde vrei să-i fi văzut? Sunt nişte *Inglès*, care au venit cu un ghid de hotel. Ei pleacă mâine la Tanger. Nu m-am compromis, prietene.

– Şi aici? Chiar aici?

– Uite, prietene: este o cameră? Caută în toată casa: este vreun pat? În sfârşit, tu i-ai văzut, Mateo. Erau îmbrăcaţi ca nişte manechine, cu pălăria pe cap şi bărbia pe baston. Tu eşti nebun, îi-o spun, tu eşti nebun să faci un asemenea scandal când n-am de ce să primesc nici un fel de învinuire din partea ta.

Chiar dacă s-ar fi apărat mai rău, cred totuşi că i-aş fi dat dreptate. Aveam o mare nevoie de iertare. Nu-mi era frică decât că o văd mărturisind.

O ultimă întrebare mă tortura mai de mult.

I-am pus-o, tremurând:

– Şi Morenito?... Concha, spune-mi adevărul. De data aceasta vreau să ştiu. Jură-mi că nu-mi vei ascunde nimic, că îmi vei spune tot dacă este ceva. Te rog, copilul meu drag!

– Morenito? ...A fost în patul meu azi dimineaţă.

Am rămas un moment fără cunoştinţă, apoi braţele mele o cuprinseră şi o strângeam, neştiind nici eu dacă voiam să o sufoc, sau să o răpesc cuiva imaginar.

Ea înţelese şi, râzând din plin, strigă:

– Lasă-mă! Lasă-mă, Mateo. Eşti periculos numai pentru moment. M-ai luat cu forţa într-un moment de gelozie. Bine. Acum, stai unde eşti! Îţi voi explica... Bietul meu prieten, n-ai de ce să tremuri, te asigur.

– Crezi?

– Morenito locuieşte cu cele două surori, Mercedès şi Pipa. Ele sunt sărace; pentru ele şi fratele lor, nu-i decât un pat, care nu-i prea lat. Astfel că, de când e atât de cald, ele preferă să doarmă mai puţin înghesuite după opt ore de dans, şi îl trimit pe micuţ la vecine. Săptămâna asta, mama pregăteşte Adorarea Perpetua la biserică; ea nu e acasă când eu dorm; atunci Mercedès m-a întrebat dacă nu am un loc liber pentru fratele ei, iar eu i-am răspuns că da. Nu văd ce ar putea să te îngrijoreze.

O priveam fără să răspund.

– O, reluă ea, dacă mai este şi asta, fii liniştit. Nu-i cedez, cum nu-i cedează nici surorile lui, ştii. Crede-mă pe cuvânt. Cel mult dacă mă sărută de patru sau de cinci ori înainte de a adormi, şi apoi îi întorc spatele, ca şi cum am fi căsătoriţi.

Ea îşi trase ciorapul pe coapsa dreaptă şi adăugă, fără să se grăbească:

– Ca şi cum aş fi cu tine.

Inconştienţa, îndrăzneala sau rafinamentul acestei femei, căci nu ştiam ce să mai cred, reuşea să-mi învălmăşească toate simţirile, în afara celei a suferinţei morale. Eram mai degrabă nenorocit decât nehotărât; dar atât de nefericit, vrednic de plâns.

Am luat-o pe genunchi, foarte blând. Ea s-a supus.

– Copilul meu, îi spun, ascultă-mă. Eu nu pot să mai trăiesc așa cum o fac de un an, după capriciul tău. Trebuie să-mi spui cu toată sinceritatea și poate pentru ultima oară. Sufăr îngrozitor. Dacă mai rămâi încă o zi în acest bal și în acest oraș, nu mă vei mai vedea niciodată. Aceasta dorești, Conchita?

Ea răspunse pe un ton atât de schimbat, încât mi s-a părut că ascult o altă femeie:

– Don Matco, nu m-ai înțeles niciodată. Ai crezut că tu mă urmăreai și că eu mă împotriveam tie, când, dimpotrivă, eu sunt aceea care te iubesc și te vreau pentru toată viața. Amintește-ți de fabrică. Tu ești cel care mi-ai vorbit primul? Tu m-ai luat? Nu. Eu am alergat după tine pe stradă, eu te-am condus la mama și te-am oprit aproape cu forța, atât mi-a fost de frică să nu te pierd. Și a doua zi... Îți mai amintești? Ai intrat. Eram singură. Tu nici măcar nu m-ai sărutat. Te văd încă în fotoliu, cu spatele la fereastră... M-am aruncat asupra ta, ți-am luat capul în mâini, gura ta cu gura mea, dar eram prea tânără atunci și – nu ți-am spus-o niciodată – în timpul acestui sărut, Matco, am simțit topindu-se în mine plăcerea, pentru prima dată în viața mea... Eram pe genunchii tăi, ca acum...

Am strâns-o în brațe, zdrobit de emoție. Mă recucerise cu două cuvinte. Cu mine se juca așa cum voia.

– N-am iubit niciodată decât pe tine, urmă ea, din acea noapte de decembrie, atunci când te-am văzut în vagonul de cale ferată, tocmai când părăseam mănăstirea din Avila. Te iubeam mai întâi pentru că ești frumos. Ai ochi atât de strălucitori și atât de duioși încât mi se părea că toate femeile trebuie să fi fost

îndrăgostite de tine. Dacă ai şti câte nopţi m-am gândit la ochii aceia! Iar apoi te-am iubit pentru că eşti bun. Nu aş fi vrut să-mi leg viaţa de aceea a unui om egoist şi frumos, căci ştii că mă iubesc prea mult pe mine însămi pentru a primi să nu fiu fericită decât pe jumătate. Am vrut toată fericirea şi am văzut destul de repede că, dacă ţi-aş fi cerut-o, tu mi-ai fi dat-o.

– Dar atunci, mima mea, de ce această îndelungată tăcere?

– Pentru că nu mă mulţumesc cu ceea ce le este suficient altor femei. Nu numai că vreau toata fericirea, dar o vreau pentru toată viaţa mea. Vreau să mă căsătoresc cu tine, Mateo, pentru a te iubi încă şi atunci când tu nu mă vei mai iubi. O, nu-ţi fie frică deloc: nu vom merge la biserică, nici la alcalde. Sunt o bună creştină, iar Dumnezeu ocroteşte dragostea sinceră, şi voi merge în rai înaintea multor femei măritate. Nu-ţi voi cere să mă iei în căsătorie în mod public, pentru că ştiu că aceasta nu se poate. Tu nu mă vei numi niciodată doña Conception Perez de Diaz, femeie care a dansat goală în oribila cocioabă unde suntem, înaintea tuturor acelor *Inglès* care au trecut pe acolo...

Şi ea izbucni în lacrimi.

– Conception, copilul meu, spusei răscolit, liniştească-te. Te iubesc. Voi face tot ce vei voi.

– Nu, strigă ea cu un suspin. Nu o vreau! E un lucru cu neputinţă! Nu vreau să-ţi întinezi numele cu al meu. Vezi, acum, cu nu primesc generozitatea ta. Mateo, nu vom fi căsătoriţi pentru lume, dar tu mă vei trata ca pe soţia ta şi îmi vei jura că mă vei păstra pentru totdeauna. Nu îţi cer mare lucru: numai o căsuţă a mea undeva, aproape de tine. Şi o dotă. Dota pe care ai da-o

aceleia pe care ai lua-o în căsătorie. În schimb, cu nu am nimic să-ți dau, sufletul meu. Nimic decât veșnica mea dragoste, cu fecioria mea pe care ți-am păstrat-o împotriva tuturor.

XII

Scenă îndărătul unei grile închise

Niciodată nu luase acest ton, atât de mișcător și de simplu, pentru a-mi vorbi. Am crezut că, în sfârșit, îi eliberasem adevăratul suflet de masca ironică și orgolioasă care mi l-a ascuns prea mult timp și că o viață nouă se deschide convalescenței mele morale.

(Cunoașteți, la muzeul din Madrid, o pânză singulară de Goya, prima pe stânga când intri în sala ultimului etaj? Patru femei în fuste spaniole, pe o peluză de grădină, ținând un șal de cele patru colțuri și făcând să sară, râzând, o marionetă mare cât un om...)

Pe scurt, revenirăm la Sevilia.

Ea își reluase tonul ironic și surâsul caracteristic; dar nu o mai simțeam îngrijorată. Un proverb spaniol ne spune: „Femeia, ca și pisica, este a celui care o îngrijește". O îngrijeam atât de bine și eram atât de fericit pentru aceasta, că ea o permitea!

Ajunsesem să mă conving că drumul ei către mine nu deviase niciodată; că ea mă oprise într-adevăr întâi și mă atrăsese puțin câte puțin; că acele două plecări ale ei erau justificate nu prin calcule mizerabile, cum bănuisem, ci prin greșeala mea, numai greșeala mea și uitarea făgăduielilor mele. O scuzam chiar și pentru

dansul ei indecent, gândindu-mă că era din disperarea de a nu-şi trăi vreodată visul ei cu mine şi că o fecioară, la Cadiz, nu-şi poate câştiga pâinea fără ca măcar să ia aparenţele unei creaturi pentru plăcere.

În sfârşit, ce să mai spun? O iubeam.

Chiar în ziua întoarcerii noastre, am ales pentru ea un *palacio*[1] pe calea Lucena, în faţa parohiei San-Isidorio. E un cartier liniştit, vara aproape gol, dar răcoros şi plin de umbră. O vedeam fericit locuind pe această stradă mov şi galbenă, nu departe de calea del Candilejo, unde Carmen, a dumneavoastră, l-a primit pe don José.

Această casă trebuia mobilată. Doream să fac acest lucru repede, dar ea avea mii de capricii. Trecură opt zile interminabile în mijlocul tapiţerilor şi al celor ce făceau instalarea. Pentru mine era ca o săptămână pregătitoare a nunţii. Concha devenea aproape tandră; şi dacă rezista încă, părea că o face destul de slab, ca pentru a nu uita promisiunile ce şi le făcuse. Eu nu o bruscam deloc.

Când am crezut că trebuie să-i constitui dinainte dota de stăpână-soţie, îmi amintesc de rezerva ei din ziua în care mi-a cerut acest gaj de constanţă viitoare. Nu mi-a impus nici o cifră. Mie mi-era teamă că nu răspund cât trebuie discreţiei ei; îi dădui o sută de mii de duros pe care i-a primit de altfel ca pe o simplă bănuţă.

Sfârşitul săptămânii se apropia. Eram ros de nerăbdare. Nici un logodnic nu şi-a dorit mai arzător ziua nunţii. De-acum înainte nu-mi mai era frică de cochetăriile timpului trecut: ea era a mea, citisem în ea,

[1] Palat (în sens larg) (span.).

răspunsesem curatei sale dorinți de viață fericită și fără pată. Dragostea pe care ea n-a putut-o ascunde în timpul ultimei sale nopți de dansatoare se va exprima liber de-a lungul unor ani liniștiți, și toată bucuria mă aștepta în alba casă nupțială de pe calea Lucena.

Care trebuia să fie această bucurie, este ceea ce veți auzi.

Printr-un capriciu pe care eu l-am găsit fermecător, ea voise să intre prima în noua sa casă, în sfârșit gata pentru amândoi, și să mă primească singură, ca pe un musafir clandestin, la miezul nopții.

Sosesc: grila[1] era închisă și barată.

Sun: după câteva minute, Concha coboară și îmi surâde. Purta o fustă roz, un șal mic de culoare crem și două mari flori roșii în păr. Cum noaptea era foarte clară, îi vedeam fiecare trăsătură.

Ea se apropie de grilă, mereu zâmbitoare și fără grabă.

– Sărută-mi mâinile, îmi spuse.

Grila rămânea închisă.

– Acum sărută-mi poala fustei și vârful pantofului.

Vocea ei părea radioasă.

Apoi, adăugă:

– E bine. Acum, pleacă.

O sudoare de spaimă mi se scurse pe tâmplă. Mi se părea că ghicesc tot ce va face și tot ce va zice.

– Conchita, fata mea... Tu râzi... spune-mi că râzi.

---

[1] Casele spaniole sunt închise cu o grilă prin care se vede, după un pasaj larg, acel *patio*, curte interioară de o arhitectură foarte împodobită și cu plante verzi (n.a.)

– A! da, râd! ți-o spun, poftim! ești mulțumit? Râd din toată inima, ascultă, ascultă ce bine râd! Ha! ha! râd cu nimeni n-a râs de când râsul e pe buze! Leșin, mă sufoc, plesnesc de râs! n-am fost văzută niciodată atât de veselă; râd cum aș fi fost beată. Privește-mă bine, Matco, privește cât sunt de mulțumită!

Ea își ridică amândouă brațele și își pocni degetele într-un gest de dans.

– Liberă! sunt eliberată de tine! liberă pentru toată viața! stăpână pe corpul și pe sângele meu! O, nu încerca să intri, grila e prea trainică! Dar mai stai puțin, n-aș fi fericită dacă nu ți-aș spune tot ce am pe suflet.

Ea mai înaintă și îmi vorbi de foarte aproape, cu capul între unghii, cu un accent de ferocitate.

– Matco, am *oroare* de tine. Nu voi găsi niciodată destule cuvinte pentru a-ți spune cât te urăsc. Dacă ai fi plin de bube, de murdărie și de paraziți, încă nu aș simți o mai mare repulsie când în pielea ta se apropie de pielea mea. Dacă vrea Dumnezeu, acum s-a terminat. De patrusprezece luni, plec de unde te afli și mereu mă găsești, și mereu mâinile tale mă ating, brațele tale mă strâng, gura ta mă caută. *Que asco*![1] Noaptea, scuipam pe stradă după fiecare din sărutările tale. Nu vei ști niciodată ce simțeam în carnea mea când veneai în patul meu. O, cât de mult te-am urât! Cât m-am rugat lui Dumnezeu împotriva ta! M-am spovedit de șapte ori iarna trecută ca să mori a doua zi după ce te voi ruina.

---

[1] Ce scârbă! (span.).

Să fie după cum va voi Domnul! nu-mi mai pasă, sunt liberă! Pleacă, Mateo, ți-am spus tot.

Stăteam nemișcat, de piatră.

Ea îmi repetă:

– Pleacă! N-ai înțeles?

Apoi, cum nu puteam nici să vorbesc, nici să plec, cu limba uscată și picioarele înghețate, ca să mă repezi spre scară și un fel de turbare îi strălucea în ochi.

– Nu vrei să pleci! strigă. Nu vrei să pleci? Ei bine, vei vedea!

Și într-o chemare de triumf, strigă:

– Morenito!

Brațele mele tremurau atât de tare încât sculptau barele grilei pe care se înțepeniseră pumnii mei.

El era acolo. Îl văzui coborând.

Ea își aruncă șalul îndărăt și îi deschise brațele celc goale.

– Iată-l pe iubitul meu! Privește-l cât e de frumos! Și cât e de tânăr, Mateo! Privește-mă bine: îl ador! ... Inimioara mea, dă-mi gura ta!... Încă o dată... Încă o dată... Mai îndelung... Ce dulce este viața mea!... O, cât mă simt de îndrăgostită!...

Ea îi mai spunea și multe altele...

În sfârșit... cum își închipuia că tortura mea nu era la culme... ca... abia îndrăznesc să v-o spun, domnule... ca s-a unit cu el... acolo... sub ochii mei... la picioarele mele...

Mai am încă în urechi, ca un freamăt de agonie, horcăielile de bucurie care făceau să-i tremure gura în timp ce a mea se sufocase, – cum și accentul vocii sale când mi-a aruncat această ultimă frază în timp ce se ridica împreună cu amantul ei:

– Ghitara este a mea, cânt cui îmi place!

XIII

Cum Mateo primi o vizită şi ceea ce urmă

Dacă nu m-am omorât când am ajuns acasă se datorează fără îndoială unei furii mai puternice ce mă susţinu şi mă sfătui dincolo de existenţa mea sfâşiată.

Incapabil să dorm, nici nu m-am mai culcat. Ziua m-a găsit în picioare şi mergând, în camera unde eram, de la fereastră la uşă. Trecând prin faţa unei oglinzi, văzui, fără să mă mir, că părul îmi încărunţise.

Dimineaţa, mi s-a servit un mic dejun, fără importanţă, pe o masă în grădină. Eram acolo de zece minute, fără a-mi fi foame, fără durere, fără gând, când văzui venind spre mine din fundul unei alei, aproape ca din fundalul unui vis, pe Concha.

O, nu fiţi mirat. Nimic nu se poate prevedea când se vorbeşte despre ea. Fiecare dintre acţiunile ei este totdeauna, fără îndoială, uluitoare şi nelegiuită. Pe când se apropia de mine, mă întrebam, îngrijorat, ce poftă o mai îndemna: de la dorinţa de a contempla o dată mai mult triumful său ori din sentimentul că ar putea poate printr-o manevră aventuroasă să împlinească, în profitul ei, ruina mea materială. Şi una, şi cealaltă dintre explicaţii erau egal de verosimile.

Ea se aplecă într-o parte pentru a trece pe sub o creangă, închise umbrela şi evantaiul, apoi se aşeză în faţa mea, cu mâna dreaptă pusă pe masă.

Îmi amintesc că în spatele ei era o movilită şi că un târnăcop lucitor şi subţire era înfipt în pământ. În timpul lungii tăceri care urmă mă obseda o tentaţie: să

iau acel târnăcop în mână, să arunc femeia în iarbă și să o tai în două, acolo, ca pe o rămă...

– Am venit, îmi spuse ea în sfârșit, să știu cum ai murit. Credeam că mă iubești mai mult și că te vei fi omorât azi noapte.

Apoi, ca turnă ciocolată în ceașca mea goală și își mute buzele sale neastâmpărate, adăugând ca pentru sine:

– Nu-i destul de fiartă. Nu e bună.

Când a terminat, s-a sculat, a deschis umbrela și mi-a spus:

– Să intrăm. Îți rezerv o surpriză.

Și gândeam:

– Și eu.

Dar nu am deschis gura.

Urcarăm scările verandei. Ea alerga înainte și cânta o arie de zarzuelă cunoscută, cu o înecăcinală care voia fără îndoială să mă facă să simt mai bine aluzia:

Y si à mi no me diese la gana
De qué fuéras del brazo con él?
– Pués iria con él de verbena
Y à los toros de Carabanchel![1]

Din proprie inițiativă, ca intră într-o cameră... Domnule, nu eu am împins-o acolo... ceea ce a urmat, nu eu am voit-o... Soarta noastră așa fusese... Trebuia ca totul să se întâmple.

---

[1] Și dacă nu mi-ar fi spus pofta
De ce să fiu de braț cu el?
– Aș putea merge cu el la șezătoare
Și la taurii din Carabanchel! (span.).

Camera unde a intrat, vă voi arăta-o de îndată, este o încăpere mică, toată îmbrăcată în covoare, tăcută şi întunecoasă ca un mormânt, fără alte mobile decât divane. Acolo mă duceam altă dată să fumez. Acum, este părăsită.

Am intrat în urma ei; am închis uşa cu cheia fără ca ea să audă; apoi un val de sânge mi se urcă în ochi, o mânie adunată zi de zi de peste patrusprezece luni, şi, întorcându-mă spre ea, am doborât-o cu o palmă.

Era pentru prima dată când loveam o femeie. Mă trezii tremurând la fel ca ea, care sărise înapoi, buimăcită, clănţănind din dinţi.

– Tu...tu...! Matco... să-mi faci una ca asta...

Şi, printre injurii violente, strigă:

– Linişteşte-te! nu mă vei atinge a doua oară!

Ea căuta în jartieră, unde atâtea femei ascund câte o mică armă, pe când eu i-am întors mâna şi i-am aruncat cuţitul într-o boltă care aproape atingea plafonul.

Apoi am făcut-o să cadă în genunchi, ţinându-i amândoi pumnii numai cu mâna mea stângă.

– Concha, i-am spus, nu vei auzi de la mine nici insulte, nici învinuiri. Ascultă-mă bine: m-ai făcut să sufăr dincolo de orice putere omenească. Ai inventat torturi morale pentru a le încerca pe singurul om care te-a iubit cu patimă. Îţi declar aici că te voi avea cu forţa, şi nu o dată, mă auzi? ci de atâtea ori cât îmi va plăcea să te am până la noapte.

– Niciodată! niciodată nu voi fi a ta!, strigă ea. Am oroare de tine: ţi-am spus-o. Te urăsc ca pe moarte! Te urăsc mai mult decât pe ea! Asasinează-mă deci! nu mă vei avea înainte!

În momentul acela am început s-o lovesc pe tăcute... Într-adevăr, înnebunisem... nimic nu mai știu din ce s-a întâmplat... ochii mei nu mai vedeau bine... capul meu nu mai gândea. Îmi amintesc numai că o loveam cu regularitatea unui țăran care bate la arie – și mereu în aceleași locuri: creștetul capului și umărul stâng... Niciodată n-am auzit strigăte atât de respingătoare... Ceea ce a durat poate un sfert de ceas. Nu a spus un cuvânt, nici pentru a cere iertare, nici pentru a ceda. M-am oprit când m-a durut pumnul, apoi îi lăsai cele două mâini.

S-a lăsat să cadă într-o parte, cu brațele întinse în față, capul pe spate, părul desfăcut și țipetele i se transformară dintr-odată în suspine. Plângea ca o fetiță, mereu pe același ton, atât cât putea fără să respire. Uneori, credeam că se sufocă. Văd încă mișcările pe care le făcea neîncetat cu umărul lovit, și mâinile în păr scoțându-și acele...

Atunci mi s-a făcut o nesfârșită milă de ea și rușine de mine, încât uitai aproape, pentru un timp, scena atroce din ajun...

Concha se ridicase puțin: era încă în genunchi, mâinile pe obraji, ochii ridicați spre mine... Părea că nu mai are umbră de reproș în acei ochi..., ci... nu știu cum s-o spun... un fel de adorație... La început buzele îi tremurau atât de tare încât nu putea rosti... Apoi, distinsei, încet:

– O, Mateo, cât mă iubești!

Ea se apropie încet, pe genunchi, și murmură:

– Iartă-mă, Mateo! Iartă-mă! Și eu te iubesc...

Pentru prima oară, era sinceră. Dar eu, n-o mai credeam. Ea continuă:

– Ce bine m-ai bătut, dragostea mea! Ce dulce era! Ce bine era! ... Iartă-mă pentru tot ce ți-am făcut! Am fost nebună... Nu știam ...Tu ai suferit deci mult pentru mine?... Iartă-mă! Iartă-mă! Iartă-mă, Mateo!

Și ca îmi mai spuse, cu aceeași voce dulce:

– Nu mă vei lua cu forța. Te aștept în brațele mele. Ajută-mă să mă ridic... Ți-am spus că îți rezervam o surpriză? Ei, bine, o vei vedea curând, vei vedea: sunt tot virgină. Scena de ieri nu era decât o comedie, pentru a-ți face rău... pentru că pot să ți-o spun, acum: nu te iubeam deloc, până azi. Dar eram prea orgolioasă pentru a lua un Morenito... Sunt a ta, Mateo. Voi fi femeia ta dimineața asta dacă vrea Dumnezeu. Încearcă să uiți trecutul și să-mi înțelegi sărmanul meu sufletel. Eu, mă pierd acum. Cred că mă trezesc. Te văd cum nu te-am văzut vreodată. Vino la mine.

Și într-adevăr, domnule, era virgină...

XIV

Unde Concha își schimbă viața, dar nu și caracterul

Acesta ar fi un sfârșit de roman, și totul ar fi bine dacă s-ar sfârși printr-o astfel de încheiere. Dar vai! că nu pot să mă opresc acolo! Poate într-o zi o veți ști: nicodată o nenorocire nu se șterge în cursul unei vieți de om; niciodată o rană nu e vindecată, niciodată mâna femeii care a semănat spaima și lacrimile nu va mai fi în stare să cultive bucuria în același suflet sfâșiat.

Opt zile după acea dimineaţă (spun opt zile; adică n-a fost prea mult), Concha intră, într-o duminică seara, câteva minute înaintea mesei, spunându-mi:

– Ghici pe cine am văzut? Pe cineva pe care-l iubesc...Gândeşte-te puţin... Mi-a făcut plăcere.

Eu tăceam.

– L-am văzut pe Morenito, reluă ea. Trecea pe Las Sierpes, în faţa magazinului Gasquet. Ne-am dus împreună la Cervecería. Ştii, ţi l-am vorbit de rău; dar nu ţi-am spus tot ce gândesc. Este frumos, micul meu prieten din Cadiz. Doar l-ai văzut, ştii bine. Are ochi strălucitori cu gene lungi; cu ador genele lungi, ele fac privirea atât de adâncă! Şi apoi, el n-are mustaţă, gura îi e bine făcută, dinţii albi... Toate femeile se ling pe buze când îl văd atât de drăgălaş.

– Glumeşti, Conchita... nu-i cu putinţă... N-ai văzut de nimeni, spune-mi.

– A! nu mă crezi? Cum vrei... Atunci, nu-ţi voi spune niciodată ce s-a întâmplat după aceea.

– Spune-mi imediat! strigai strângându-i braţul.

– O! nu te înfuria! Ţi-o voi spune! Pentru ce să m-ascund? E plăcerea mea, o iau. Ne-am dus împreună dincolo de oraş, *por un caminito muy clarito, muy clarito, muy clarito*[1], la Cruz del Campo. Mai trebuie să continuu? Am cercetat întreaga casă pentru a alege încăperea cu cel mai bun divan...

Cum dădeam să mă ridic, ea încheie înapoia mâinilor protectoare:

---

[1] Pe un drumeag foarte luminos, foarte curat, foarte desluşit (span.).

– Aide, e absolut firesc. El are pielea atât de dulce şi e cu atât mai frumos decât tine!

Ce vreţi? Am bătut-o din nou. Şi brutal, cu o mână grea, într-un fel care mă revolta şi pe mine. Ea striga, suspina, se ghemuia într-un colţ cu capul pe genunchi şi mâinile întoarse.

Iar apoi, îndată ce a putut să vorbească, îmi spuse cu o voce plină de lacrimi:

– Inima mea, n-a fost adevărat... am fost la lupta cu tauri... acolo mi-am petrecut ziua... biletul meu e în buzunar... ia-l... Eram singură cu prietenul tău G... şi soţia lui. Mi-au vorbit, ei ar putea să-ţi spună... Am văzut cum au fost omorâţi cei zece tauri, nu mi-am părăsit locul, şi m-am întors direct acasă.

– Dar atunci, pentru ce mi-ai spus...?

– Pentru ca să mă baţi, Mateo. Când îţi simt puterea, te iubesc, te iubesc; nu poţi şti cât sunt de fericită când plâng din cauza ta. Vino, acum. Vindecă-mă repede.

Şi aşa a fost, domnule, până la capăt. Când s-a convins că falsele ei mărturisiri nu mă mai impresionau, şi că aveam toate motivele să cred în fidelitatea ei, ea inventa noi pretexte pentru a dezlănţui în mine furii zilnice. Iar seara, în împrejurările în care toate femeile repetă „Mă vei iubi mult?", ascultam aceste fraze de necrezut, dar reale! nu inventez nimic: „Mateo, mă vei mai bate? Promite-mi-o; mă vei bate bine! Mă vei ucide! Spune-mi că mă vei ucide!"

Să nu credeţi, totuşi, că această neobişnuită înclinare ar fi fost baza caracterului ei: nu, dacă ea avea nevoie de pedeapsă, ea avea de asemenea pasiunea de a greşi.

Făcea rău nu pentru plăcerea de a păcătui, ci pentru bucuria de a face rău cuiva. Rolul ei în viață se mărginea la aceea: de a semăna suferința și de a o privi cum crește.

La început au fost gelozii cum nu vă puteți închipui. Asupra prietenilor mei și asupra tuturor persoanelor din preajma mea, ea răspândea astfel de zvonuri și la nevoie se purta într-atât de jignitor încât am rupt toate legăturile, rămânând în curând singur. Înfățișarea unei femei, oricare ar fi fost, era de ajuns pentru a o înfuria. Mi-a concediat toți servitorii, de la fata ce îngrijea de păsări până la bucătăreasă, cu toate că știa deplin că nici măcar nu le vorbeam. Apoi, le-a alungat în același fel și pe acelea pe care ea însăși le alesese. Am fost nevoit să-mi schimb toți furnizorii: pentru că femeia frizerului meu era blondă, pentru că fiica librarului era brună și pentru că tutungița mă întreba ce mai fac atunci când îi intram în prăvălie. Am renunțat în scurt timp să mă mai arăt la teatru: într-adevăr, dacă mă uitam în sală, ar fi fost pentru a-mi desfăta privirea cu frumusețea unei femei; și dacă mă uitam pe scenă, ar fi fost dovada certă că eram pe punctul de a mă îndrăgosti de o actriță. Pentru aceleași motive, am încetat să mă mai plimb cu ea în public: cel mai mic salut devenea, în ochii ei, un fel de declarație. Nu puteam nici să răsfoiesc gravuri, nici să citesc un roman, nici să privesc o față nevinovată, fără pedeapsa de a fi acuzat de afecțiune față de model, fie eroină sau Madonă, iar eu cedam totdeauna, o iubeam într-atâta! Dar după câte lupte plicticoase!

În timp ce gelozia ei se desfășura astfel față de mine, ea încerca să o întrețină pe a mea prin mijloace care, imaginate la început, deveniră mai târziu adevărate.

Ea mă înşelă. Prin grija pe care o avea de a mă avertiza de fiecare dată, am înţeles că ea căuta mai puţin propria-i emoţie cât pe a mea; dar în sfârşit, chiar din punct de vedere moral, aceasta nu era nicidecum o scuză valabilă; şi în orice caz, când se întorcea din asemenea aventuri proprii, nu eram în situaţia de a le lăuda, dumneavoastră mă veţi înţelege uşor.

Curând, nu i-a mai fost destul să-mi aducă probe de infidelitate. Ea a vrut să reînnoiască scena de la grilă, şi de această dată, fără vreo prefăcătorie. Da! Ea unelteа, împotriva ei înşăşi, o surprindere în flagrant delict!

Era într-o dimineaţă. Mă trezii târziu: n-am văzut-o lângă mine. Într-o scrisoare de pe masă îmi spunea, în câteva rânduri:

„Mateo care nu mă mai iubeşti! M-am sculat în timp ce dormeai şi m-am dus să mă întâlnesc cu amantul meu, la hotelul X..., în camera 6; poţi să mă omori acolo, dacă vrei, uşa va rămâne descuiată. Voi prelungi noaptea mea de dragoste până la sfârşitul dimineţii. Vino deci! poate voi avea norocul să mă vezi pe când voi fi posedată.

Te ador,

Concha."

Mă dusei. Ce ceas a mai fost acela, Dumnezeule mare! Urmă un duel. A fost un scandal public. Poate veţi fi auzit vorbindu-se...

Şi când mă gândesc că totul era făcut „pentru a mă lega"! până unde le poate orbi pe femei imaginaţia asupra dragostei bărbăteşti!

„Ceea ce am văzut în acea cameră de hotel a dăinuit de atunci înainte ca stavilă între Concha şi mine. În

loc să-mi stimuleze dorința, cum nădăjduise ea, această amintire o aflam împrăștiată pe tot corpul ei, ca pe ceva odios și de neșters, de care a rămas mânjită. Cu toate acestea, am mai avut-o; dar dragostea mea pentru ea era, pentru totdeauna, rănită. Certurile noastre deveniră mai dese, mai aspre și, de asemenea, mai brutale. Ea se agața de viața mea cu un fel de furie. Era egoism pur și pasiune proprie. Sufletul ei profund răutăcios nici nu bănuia măcar că s-ar putea iubi altfel. Cu orice preț, prin toate mijloacele, ea mă voia închis în brațele sale. În sfârșit, am scăpat.

Aceasta s-a întâmplat într-o zi, pe neașteptate, după o scenă dintr-o mie, simplu, pentru că era de neînlăturat.

O țigăncușă, vânzătoare de coșulețe, urcase scara gradinii pentru a-mi oferi sărmane împletituri de stuf și de fel de trestie. Tocmai doream să o ajut, când văzui pe Concha repezindu-se spre ea și adresându-i sute de injurii: că ea mai venise luna trecută, că ea intenționa fără îndoială să-mi ofere altceva decât coșulețele sale, adăugând că se vedea bine, după ochii ei, ce fel de meserie avea, ca dacă mergea descult era pentru a-și arăta picioarele și ca trebuia să fie nerușinată pentru a merge astfel din ușă în ușă cu o fustă ruptă, la vânătoare de amorezi. Toate acestea semănate cu insulte pe care nu vi le mai repet, spuse cu vocea cea mai iritată. Apoi, îi smulse toată marfa, o rupse, o călcă în picioare... Vă las să ghiciți suspinele și tremurul micii nenorocite. Firesc, am despăgubit-o. De unde, bătălia.

Scena acelei zile nu a fost nici mai violentă, nici mai dezgustătoare decât altele; cu toate acestea, ea a fost hotărâtoare; încă nu știu pentru ce.

– Mă părăsești pentru o țigancă!

– Ba nu. Te părăsesc pentru a avea liniște.

După trei zile, eram la Tanger. Ea mă regăsi. Am plecat cu o caravană în interior, unde nu mă putea urma, și am rămas mai multe luni fără vești din Spania.

Când am revenit la Tanger, patruzprezece scrisori de la ea mă așteptau la poștă.. M-am îmbarcat pe un pachebot care m-a dus în Italia. Alte opt scrisori îmi mai sosiră încă. Apoi s-a așternut tăcerea.

Nu m-am întors la Sevilia decât după un an de călătorii. Ea se măritase de cincisprezece zile cu un tânăr scos din fire, de altfel de bună familie, pe care ea l-a trimis în Bolivia, cu o grabă semnificativă. În ultima ei scrisoare îmi spunea: „Voi fi numai a ta sau a cui va voi". Îmi închipui că e pe cale de a-și ține promisiunea a doua.

V-am spus tot, domnule. Cunoașteți acum pe Conception Perez.

În ce mă privește, am avut viața sfărâmată pentru că am găsit-o în calea mea. Nu mai aștept nimic de la ea decât uitarea; dar o experiență atât de scump plătită poate și trebuie să fie transmisă, în caz de primejdie. Nu fiți surprins dacă mi-a stat pe suflet să vă vorbesc astfel. Carnavalul a murit ieri; viața reală reîncepe; am ridicat, un moment, pentru dumneavoastră, masca unei femei necunoscute.

– Vă mulțumesc, spuse cu gravitate André, strângându-i mâinile.

XI

Care este epilogul, precum şi morala, acestei povestiri

André se întoarse pe jos spre oraş. Era ora şapte seara. Schimbarea pământului se încheia pe nesimţite printr-un clar de lună încântător.

Pentru a nu se înapoia pe acelaşi drum – sau cine ştie pentru ce – el o luă spre Empalme, după un lung ocol de-a lungul câmpiei.

Vântul de miază-zi îl îmbătă de o căldură umedă care, la acea vreme de înnoptare, era încă mai voluptuoasă.

Şi pe când se oprise, cu ochii aproape închişi, pentru a se bucura cu înfiorare de această nouă senzaţie, o trăsură îi tăie drumul şi se opri brusc.

El înaintă; i se vorbi:

– Am întârziat puţin, murmură o voce. Dar dumneavoastră sunteţi amabil şi m-aţi aşteptat. Frumosule necunoscut care mă ispitiţi, trebuie să mă încred în dumneavoastră pe acest drum pustiu şi întunecos? A, Doamne! vedeţi bine: n-am deloc poftă să mor în seara asta!

André aruncă asupra ei o privire care vedea o soartă întreagă; apoi, devenind dintr-odată palid, ocupă locul liber de lângă ea.

Trăsura merse în plină câmpie până la o căsuţă verde din umbra a trei măslini. Se deshămară caii. Dormiră. A doua zi, către ora trei, reluară drumul. Trăsura porni la Sevilia şi se opri în Piaza del Triunfo, 22.

Concha coborî prima. André o urmă. Intrară împreună.

– Rosalia! spuse ea unei cameriste. Pregăteşte-mi valizele repede. Plec la Paris.

– Doamnă, a venit azi dimineaţă un domn care a întrebat de doamna şi care a stăruit mult să intre. Nu-l cunosc, dar el spuse că doamna îl cunoaşte de mult timp şi că va fi fericit dacă doamna ar binevoi să-l primească.

– A lăsat o carte de vizită?

– Nu, doamnă.

Dar în acelaşi timp se prezentă un servitor, cu o scrisoare, şi André află mai târziu că scrisoarea cuprindea aceasta:

„Conchita mea, te iert. Nu pot trăi acolo unde tu nu eşti. Revino. Acuma eu sunt acela care te rog în genunchi.

Îţi sărut picioarele goale.

Mateo."

PSYCHÉ

urmat de

Sfârşitul lui Psyché

I

Pasajul Eupatoria

– Domnule Aimery Jouvelle, de ce nu mă salutaţi?

– Doamnă, vă cer mii de scuze... nu v-am...

– Văzut? În pasajul acesta îngust? M-aţi privit de două ori.

– Eu... Eram distrat fără îndoială...

– Fiţi cinstit... Aţi întors capul, pentru că nu trebuie să recunoaşteţi o doamnă când o întâlniţi la ora 10 dimineaţa într-un cartier în care nu locuieşte. Din întâmplare mă vedeţi în pasajul Eupatoria... şi vă gândiţi... că nu m-aţi văzut... discret... Sunteţi delicios...

Doamna Vanncty privi nervoasă pe tânărul domn care ridică braţele pe jumătate şi le lăsă să cadă cu un gest de ispăşire.

– Doamne... într-adevăr... îmi atribuiţi gânduri atât de extravagante încât nu găsesc cuvinte pentru a mă dezvinovăţi şi aş fi de neiertat dacă aş căuta să mă apăr... Cum vă simţiţi? Nu v-am văzut niciodată mai frumoasă ca în această dimineaţă. Această rochie gri cu garnituri albe e o minune. De cine e creată? Nu-mi spuneţi: am ghicit. Ah, doamnă, am regretat profund că nu am putut lua parte la serbarea de luni, unde am aflat că v-aţi făcut o scurtă apariţie pe la ora zece. Aş putea avea plăcerea să vă văd mâine în strada Marignon?

Aveam intenția să-mi cer scuze, dar dacă aș fi fost sigur că veți veni, aș fi renunțat la tot pentru a vă săruta mâna.

– Nemaipomenit!... V-am lăsat să vorbiți cu speranța că vă veți pierde în explicații și dumneavoastră coborâți discuția într-un potop de banalități... Aveți cumva conștiința liniștită?

– Nu.

– De unde veniți la o asemenea oră și într-un asemenea cartier?

– Ah! acum pricep de ce mă acuzați de bănuială!

– Răspundeți.

– Veți fi satisfăcută. Conspir. Conjurații s-au adunat...

– Aici?... Nu, vă bateți joc de mine. Vorbiți serios. Ce-aveți de gând să faceți atât de departe de La Madeleine[1]?

– Guvernul mi-a încredințat o misiune antropologică despre indigenii din Belleville[2].

– Vreți să fiți serios sau vă bat! V-am văzut ieșind din casa aceea neagră, din colțul pasajului. Pe cine cunoașteți acolo?

– O fermecătoare copilă blondă și palidă, care este autorizată de stat să trăiască din zâmbetele sale.

– Nu e nici un cuvânt adevărat din tot ce-mi spuneți. Mai întâi, casa este locuită de muncitori familiști pentru care garantez și care nu ar admite prezența unei asemenea persoane în mijlocul lor. Apoi, ați luat masa aseară la generalul Fels și ați fi încă în costumul de

---

[1] Loc tradițional al conspirațiilor.

[2] Stradă a aceluiași cartier.

seară dacă nu aţi fi dormit acasă. Acest veston albastru este un costum de dimineaţă, această pălărie gri, această...

Ea făcu doi paşi înapoi şi strigă:

– Dumnezeule mare!

Urmă o tăcere, apoi ea izbucni în râs:

– O, ce amuzant! Doamne! Ce caraghios!... Veniţi, urmaţi-mă, să ieşim repede, nu vreau să fim spionaţi.

– Doamnă, nu înţeleg nimic...

Bastonul cu cap de maimuţă... vă aparţine. Chiar al dumneavoastră? Desigur, şi haina, pălăria, cravata, vesta, pantalonul, ghetele, toate cum mi-au fost descrise.

Atunci cu o intonaţie amestecată, în care se desluşea, în acelaşi timp ironie, tandreţe, indulgenţă şi îngâmfare, ea rosti cu solemnitate:

– Dumneavoastră sunteţi Mecena cartierului Notre-Dame de la Croix!

*

Aimery se înclină fără a se tulbura:

– Nu îmi cunoşteam un renume atât de important, doamnă... Ce spuneţi? Ce titlu frumos pentru un tânăr care nu e nici ataşat de cabinet, nici intern de spitale, nici sublocotenent, nici vicar. Mecena cartierului Notre-Dame de la Croix! Când se va şti aceasta în familia mea, unchii nu îmi vor mai spune că nu sunt bun de nimic!

O femeie ce tocmai trecea îi întrerupse în mijlocul unui râs nebunesc pe care şi-l stăpânirăprea târziu.

– Bună dimineaţa, doamnă Vannett. Bună ziua, bunul meu domn!... Deci vă cunoaşteţi?

– Nu, spuse Aimery. O întrebam pe doamna despre drumul spre Buttes-Chaumont.

– Trebuie doar să urcaţi. Prin strada Piat este cel mai scurt...

De îndată ce femeia s-a îndepărtat, râsul doamnei Vannetty reîncepu şi mai tare.

– Fără îndoială că nu ghiciţi ce mă amuză atât, dar simt că mă sufoc. Veniţi... Aici, toată lumea ştie cine sunt. Vom vorbi puţin mai departe... La Buttes-Chaumont dacă vreţi, fiindcă tot aţi întrebat de drumul acesta.

Pasajul Eupatoria şi pasajul Notre-Dame de la Croix sunt două poteci înflorite din Vieux Ménilmontant, sat aproape necunoscut care se întinde din strada Belleville până la La Père-Lachaise[1]. Parizienii trec rar de forburgul Montmartre, şi mai rar încă de L'Ambigu în plimbările lor cele mai îndepărtate, şi se poate spune că piaţa Republicii este limită extremă a plimbărilor lor. De acolo, trebuie să mai mergi mult timp şi să traversezi cartiere ciudate, mai înainte de a ajunge la biserica în umbra căreia cele două pasaje întortocheate urcă spre Buttes.

Aceste pasaje sunt mărginite de grădini mici, dar nu s-ar putea trece cu automobilul printre vechile garduri de lemn. Sunt străduţe verzi cu câţiva pomi fructiferi, cu livezi sărăcăcioase, cu flori galbene înfăşurate pe stâlpii îmbătrâniţi. Indigenii care-şi au acolo căminul formează un trib aparte, care nu coboară niciodată la Paris, nu mai mult decât urcă Parisul la ei. O atmosferă de linişte şi aproape de fericire aparentă se

[1] Cimitir din cartierul Montmartre.

întinde asupra acestui cătun de țărani parizieni cu parfum de măzăriche și al câtorva *syringa* albe.

Când doamna Vannetty trecu ultimul prag se întoarse către Aimery Jouvelle și îi spuse:

– Închipuiți-vă că vin aici o dată pe săptămână de optsprezece luni. Familia mea s-a interesat întotdeauna de săracii din Ménilmontant; nu știu de ce a fost ales Ménilmontant mai curând decât Vaugirard sau Les Épinettes; este o tradiție pentru ai mei. Avem informații complete asupra adevăraților săraci, asupra celor care merită să fie ajutați și noi le ușurăm suferința în măsura posibilităților noastre; dar cum cartierul este foarte sărac și protejații noștri foarte numeroși, nu mai putem oferi decât bani de argint pentru ajutorul obișnuit, în afară de cazurile de boală sau de naștere. M-am mulțumit să iau îndeletnicirile bunicii mele împreună cu două verișoare și patru prietene care poartă de grijă cartierului, și fără vreo deosebire între micile noastre pomeni de marți, când deodată am descoperit o inexplicabilă schimbare a situației la unii dintre sărmanii noștri. Acolo unde nu erau nici pâine, nici lemne, noi găseam șifonier cu oglindă, pipe din spumă de mare, ceasuri de argint, biciclete, furouri de mătase, mașini de cusut, în sfârșit tot ceea ce poate fi lux la Ménilmontant; și până la urmă am aflat că în locul unde noi puneam modesta sumă de bani, un tânăr necunoscut trecea după plecarea noastră, lăsând bilete de bancă albastre[1]. Numele lui? Nu voia să și-l spună. Adresa? Încă și mai puțin. Portretul? Păr nici blond nici brun, o mustață nesigură, ochi poate albaștri, poate verzi și nici un

[1] Bancnote de 100 de franci.

semn particular; găsiţi deci un necunoscut printre trei milioane de oameni cu asemenea semnalmente! Haina nu era nici ea mai specială. Bastonul numai... Ei bine, el v-a trădat, acest baston pe care îl învârtiţi cu o mână nervoasă, de când rechizitoriul meu va plictiseşte. Nu negaţi, dumneavoastră sunteţi Necunoscutul.

– Eu sunt Necunoscutul, da, doamna, mi-am dorit să fiu Necunoscutul, Tânărul Om mascat, Spada Misterului, Mâna din Umbră, Cavalerul Lacului. A fost vocaţia mea încă din leagăn. Temeţi-vă să nu dispar subit în mijlocul străzii. Piat aruncând un blestem dintr-un miros de acid sulfuric.

– Luaţi aminte cum vorbiţi, vă rog, şi spuneţi dacă trebuie să-mi cred ochilor când vă întâlnesc într-o bună dimineaţă preschimbat în filantrop, într-un cartier de proletari!

Ea îi aruncă o privire pe furiş şi fu din nou apucată de acelaşi râs dezlănţuit pe care îl mai avusese de două ori.

– Râd, spuse ea în sfârşit... pentru că nu pot să nu mă gândesc la serata de la Lady Willowwood, unde v-am văzut astă-iarnă. Aţi ieşit primul din fumoar pentru a regăsi doamnele în salonul mare. Din clipa în care aţi intrat acolo, tonul conversaţiei a ajuns ceva infernal. Aveţi reputaţia de a povesti doamnelor, mai ales, poveşti ce nu sunt pentru ele, şi nu cred că nu ştiţi acest lucru. Dar cum se mai pretinde că le spuneţi foarte bine şi că aveţi arta de a le face acceptate, s-a convenit că la povestirile voastre se poate înroşi, fără să fii rănită. Abuzaţi cu cruzime. În acea seară am fost pe punctul de a părăsi încaperea.

– Nu îmi amintesc deloc ce aş fi putut spune...

– Era vorba de o cutie cu panglici verzi venită din Japonia... Memoria voastră se limpezeşte, nu-i aşa?... Un necesar ce dă de gândit tinerelor fete visătoare... Dar nu vă aşteptaţi să vi-l descriu la rândul meu?... Vorbeaţi din spatele unui evantai pentru a nu fi auzit de o frumoasă persoană care răsfoia un album pe o masă alăturată: domnişoara de Vieux-Cernay, pe care micuţele ei prietene o numeau în şoaptă domnişoara cu Ochii încercănaţi[1], pe timpul modei porcelelor... O observam în timp ce vorbeaţi. Ea se îmbujora, apoi păleа, apoi se înroşea ca sfecla. Nu a pierdut nici un cuvânt din groaznicele amănunte pe care ne-aţi lăsat să vi le cerem unul câte unul, vicleanо ce sunteţi, ca şi cum aţi fi vrut să ne faceţi răspunzătoare de subiect şi de amănuntele lui. În acea seară, ca şi-ar fi dat mai mult decât virtutea pentru a avea acel necesar. Dacă nu cumva aţi sedus-o a doua zi...

– Domnişoara de Vieux-Cernay? Dar nu poate fi sedusă decât în vis.

– Tăceţi! Spuneţi orori... Şi când mă gândesc la această scurtă scenă, când îl văd în suburbie pe domnul Aimery Jouvelle ispitind pe tinerele fete smerite spre păcatele cele mai mortale, şi la Ménilmontant pe acelaşi domn Aimery Jouvelle distribuind maşini de cusut lucrătoarelor harnice, aceasta mi se pare atât de neprevăzut, atât de extravagant, atât de caraghios...

– Şi dumneavoastră nu cunoaşteţi decât unul din secretele mele. Ce-ar fi dacă le-aţi şti pe celelalte!

– Nu schimbaţi vorba. Sunteţi descoperit şi eu sunt aceea care v-a prins.

---

[1] Mademoiselle des Yeux Cernés (joc de cuvinte).

– Prins de dumneavoastră, doamnă, sunt un iepure prea fericit. Nu cer decât să fiu mâncat.

Doamna Vannetty își subție buzele și-și arăta dinții.

– Luați seama!

El își fixă privirea asupra ei cu o expresie stranie, pleoapele surâzătoare și gura închisă, una din acele priviri prin care bărbații văd mult mai departe decât femeile vizate, aruncându-și ochii asupra unui viitor plin de dragoste, un viitor poate etern, pe sânul lor.

În această străfulgerare de visare muta, gândirea capătă o repeziciune extraordinară, comparabilă cu aceea ce o însuflețește în vise. Aimery o privi pe tânăra femeie mai întâi până în adâncul sufletului prin albastrul ochilor ei curați, mari și cinstiți. El o cunoscu așa cum se născuse. Apoi își lăsă privirea să-i rătăcească asupra părului blond, acest blond veritabil care s-ar putea numi blondul Franței, admiră nasul bine croit, gura plină și foarte plăcută vederii, urechile – niște capodopere, apoi fără nici un gând brutal sau măcar familiar, el lăsându-se să alunece pe firul imaginației năvalnice, el o dezbrăcă în gând pe tânăra femeie, îi deschise rochia, îi refăcu nudul înalt, gingaș și alb. Își amintă brațele, umerii, sânii pe care îi văzuse într-o seară prin decolteu, dar a căror grație îi trecu prin gând pentru prima oară. Corpul fermecător al doamnei Vannetty pluti o clipă ca un vis alături de realitatea sa, apoi dispăru.

– Eram îndrăgostit de dumneavoastră, doamna, spuse Aimery, cu doi ani înainte de a vă întâlni.

– Explicați-mi acest miracol.

– Îndrăgostit de prenumele dumneavoastră.

– De Psyché?

– Psyché.

II

Albastrul cerului

Cerul acestei dimineți senine era curat ca și ochii ei, ai lui Psyché Vannetty. Pentru prima dată după șase luni întunecate, imensa pătură gri-gălbuie de nori ce plutea asupra Parisului de-a lungul tristei ierni, se topise cu seninătate.

Aerul era mai ușor, fețele mai fericite. O atmosferă limpede întindea străzile. Femei treceau în bluzițe roz. Copiii fluierau tot felul de cântece. Toate ferestrele erau deschise și terasele pline de lume. O briză creștea mângâia obrajii cu o undă atât de diafană și proaspătă încât părea căzută din cer.

De îndată ce trecură de împrejmuirea Parcului:

– Ah..., spuse Psyché ridicând mâna.

Ea-și întoarse capul oval, și cu un lung gest circular care arăta toată natura, murmură cu un surâs extaziat:

– Primăvara.

Aimery devenise grav:

– Nu-i încă. Abia a început, spuse el. Vedeți această iarbă care înverzește, care se înalță, care tremură împrejurul pomilor fără frunze. Reînvierile ies din pământ; acești copaci care semănau cu niște butuci redevin ființe vii; castanii scot muguri uriași, mari ca niște crengi, lipicioși ca moluștele scoase din cochilii și verzi ca toată Speranța. Ah, puterea, bucuria și frumusețea tuturor acestora! Niciodată o zi de vară, oricât de triumfală ar fi ea, nu mă îmbată ca aceasta. Doamne! cât e de frumos! Ce pubertate veselă, ce explozie de dorință împrejurul nostru!

– Şi păsările! spuse Psyché. Şi păsările! Auziţi păsările!

Ea îşi întinse mâinile.

– Pe un astfel de timp mă simt redevenind fetiţă. Aş vrea să mă joc aici, să alerg pe alei, să mă rostogolesc pe iarbă, să-mi pătez ciorapii roşii şi să mănânc flori. Să ne grăbim. Să mergem până la micul templu din vârful parcului, pe creasta insulei stâncoase. Culoarea timpului este minunată şi acolo sus vom fi la umbră, în mijlocul întregii lumini. Care din noi ajunge acolo primul?

Merseră.

Orizontul se lărgi.

Era de un albastru atât de profund, încât însuşi peisajul lua o coloraţie italiană. Cerul însorit nu poate fi imaginat nici de vis, nici de amintire: el este splendoarea, el dă ochilor deschişi ceea ce ochii închişi nu pot să reţină, decât vraja şi declinul. Aimery îl privea mergând. Acest albastru de primăvară se îngemăna în memoria lui cu neuitate bucurii. Toate, una câte una, reveneau din adâncul trecutului, renăşteau la fel de vii, tot atât de proaspete ca odinioară, îşi redeschideau aripile, se amestecau strălucitoare cu imensă claritate cerească ce lărgea spre infinit cupa ştirbită a fericirii viitoare.

Când ajunseră pe creastă, cerul întreg îi înconjură, şi, ca un călător care descoperă marea, Aimery se opri şi îşi îndreptă trupul, în beţia albastrului divin recucerit.

Psyché scoase un suspin.

– Drumul se curmă aici, spuse ea cu melancolie. Ah, speranţa mea mergea mult mai departe! Îmi fac rău aceste clipe când mă simt purtată spre un loc care se

îndepărtează metamorfozându-se... Unde e ea, Primăvara? Unde este ea, care m-a emoționat atât când am simțit-o trecând printre copaci, mângâindu-mi părul?... Vibrezi, pleci, te înflăcărezi, crezi că bucuria va fi frumoasă pentru că dorința a fost mare, iar dorința moare ca marea pe nisip, apa în van ridicată de vântul ce aleargă mereu mai departe...

– De ce nu-l urmați? spuse Aimery. De ce nu vă lăsați în voia lui? Drumul nu se oprește aici; o știți prea bine. Aici el începe și vă așteaptă! El e liber, e al vostru...

– Nu, nu m-ați înțeles. Drumul acesta nu îl voi urma.

– Este singurul.

– Nu mai spuneți nimic. Eram pe cale să devin prietena voastră sinceră și mă descurajați.

– Nu există un alt drum în paradisul pământesc.

– Vă înșelați. Sau mai curând voiți să mă înșelați, căci știți mai bine decât oricine că există și alte căi spre exaltare, pentru că sunteți poet. Nu aceasta-i totul...

– Totul își ia frumusețea de aici!

– Nu. Nici în clipa aceasta nu gândiți astfel. Emoția voastră la intrarea în parc, înduioșarea voastră în fața minunilor pământului și ale cerului, pasiunea voastră nu erau dragoste!

– A ținut doar trei minute.

– Sunteți prompt. Eu vă cer trei ani pentru a ajunge la punctul în care sunteți și nu vă promit nimic.

– Atâta mânie pentru o părere asupra căilor Paradisului?

– Această primă deșteptare a Primăverii este o oră pe care nu o pot trăi fără a fi emoționată până în

adâncul inimii; ea mă răscolește, mă transportă; dar această aspirație se adresează întregului necunoscut de deasupra noastră, în jurul nostru, în parfumul pădurilor, în lumina cerului, în înfiorarea divină care mă învăluie și pe care o ador mai mult decât orice, pentru că este misterioasă. Nu știu nici de unde vine, nici spre ce ideal mă îndreaptă puterea ei. Nu o înțeleg. O trăiesc. Îmi este plăcută. Și când vorbesc astfel, dumneavoastră traduceți: „Te iubesc!".

– Ați spus: „Iubesc!" Nu este același lucru. Dar ați strigat! Ce este dragostea, Dumnezeule mare, dacă nu ceea ce simțiți?

– Dragostea! Credeți, așadar, că eu n-aș fi obsedată! Viața Parisului le îngăduie femeilor tinere ca să nu-și audă măcar vocea? Nu îi cedez niciodată. Este acest fapt mai puțin curajos?... Dacă ați putea înțelege... Este o persecuție de fiecare clipă... Iau parte la un dineu: piciorul unui necunoscut îl caută pe al meu, și pune stăpânire pe el ca în obscuritatea unui pat. Dansez: o mână îmi pipăie corsajul, o mână presupus distrată sau rătăcită, care are aerul că nici nu s-ar gândi, dar care acționează, se instruiește, schimbă locul, îmi mângâie șoldul și îmi va atinge sânul. Mă așez: un oarecare invitat se așază lângă mine și mă privește cu toată persoana sa. Îmi vorbește la ureche, mă privește într-atât de aproape încât decolteul meu îi aparține și imediat urmează: „Vreți?... Ce zi?... mâine?" ceea ce dansatorul meu mi-a spus mai înainte, ceea ce vecinul de masă mă lăsase să înțeleg. Ies în stradă: este mărșavul urmăritor care mă acostează și se lipește de umbra mea. Nu mă va mai părăsi; pot să merg repede, grăbește și el pasul; intru într-o prăvălie, el intră cu mine;

trec pe celălalt trotuar, mi-o ia înainte; mă întorc din drum, alerg, el e acolo, el este întotdeauna acolo, el este pe etajul meu când sun la propria-mi uşă! Ah, îngrozitor! Şi ce să vă mai spun? Neruşinatele pipăiri suportate în mulţime. Amintirea şi mai penibilă a soţului pe care mi l-a dat tatăl meu... Iată ce a fost dragostea în viaţa mea... Sunt seri când mă întorc acasă copleşită de dezgust, de plictiseală şi de... nu ştiu anume de ce, care mă face să izbucnesc în lacrimi... căci în sfârşit noi mai avem nişte simţăminte, chiar dacă nu suntem pe pământ numai pentru a le asculta. Mereu să rezişti este ceva ce te poate face să înnebuneşti!... Atunci încerc să scap de această obsesie. Nu vreau să mă mai gândesc. Mă reculeg. Viaţa este atât de necuprinsă şi sufletul atât de curajos! Mă rog. Mă dăruiesc acţiunilor de binefacere care îmi fac mai mult bine mie decât sărmanilor. Mă pasionez pentru o carte, pentru un tablou, pentru un peisaj sau mai ştiu eu ce, pentru tot ce mă poate face să-mi uit bărbatul şi sărutul său pe care nu-l doresc... Ei bine, urmă ca cu o voce ce se stingea, dumneavoastră nu mi-aţi vorbit niciodată despre dragoste... V-am mai spus-o pe un ton străin de sentimentele mele, dar starea nervoasă din această dimineaţă îmi tulbură toate cuvintele... Dumneavoastră singur m-aţi cruţat. Cât vă sunt de recunoscătoare! Şi încă nu-i nimic! Întâmplarea mă face să descopăr astăzi o taină care ne apropie; apoi o emoţie împărtăşită ne transportă pe amândoi... vă surâd... vă întind mâna... cred că am găsit în sfârşit un prieten căruia aş putea să-i deschid inima fără ca pentru aceasta să-mi deschei corsetul.

Vedeți, vă spun tot. Ei bine, și dumneavoastră..., și dumneavoastră...

Buzele îi freamătă. Un tremur o înfioră din cap până în picioare, și cu o mișcare de slăbiciune întoarse capul pentru a plânge.

*

Aimery îndrăznea în sfârșit să înțeleagă. Nu era vorba de a converti pe Psyché la sentimentele pe care ea le inspira, ci la acelea pe care le trăia cu cea mai mare intensitate, fără a le mărturisi și chiar fără a-și da seama.

Această femeie de douăzecișipatru de ani era absolut virgină sufletește. Inteligența sa, finețea spiritului, delicatețea sufletească și de gândire, departe de a o lumina asupra propriilor sale afecțiuni dimpotrivă, au doborât-o; și în materie de dragoste ea judeca copilărește, capabilă de a nu-și da seama că e îndrăgostită nebunește de vărul ei. Orice experiență pasională, toată educația simțurilor ei lipseau de asemenea din povestirea ei. Tulburările sale din pricina dragostei sau a tandreței se transpuneau imediat în armonii intelectuale, iar ea nu le mai recunoștea de-a lungul metamorfozelor lor în murmurul visărilor ei.

Plângând întruna, ea se așeză alături, pe banca rotundă în fața căreia se întindea orizontul. Acest moment de slăbiciune îi nimicise atitudinea. O femeie care ajunge să-și arate lacrimile renunță la orice cochetărie pierzând-o pe cea a ochilor. Psyché nu se mai putu stăpâni. Cu gâtul aplecat, cu umerii căzuți, cu talia înmuiată, cu mâinile lăsate în jos, ea era ca o pensionară care și-a terminat lecția de ținută corectă.

Însăşi rochia nu mai era aceeaşi. Pălăria părea apăsată. Umbrelei alunecate îi atârnau şase noduri de panglică lungi, melancolice.

– Psyché..., spuse Aimery

Şi auzindu-se strigată prin prenume, ea nu avu o mişcare de surpriză.

El îi căută privirea.

– Psyché, cred că nu eu vă fac să plângeţi.

– Oh, nu dumneavoastră.

– Chiar nimeni! Este Dragostea însăşi pe care nu o cunoaşteţi şi care sălăşluieşte înlăuntrul vostru.

– Dragostea de cine, Dumnezeule mare?

– De cine? Dar spuneţi cuvinte fără rost! Credeţi că Dragostea se adresează cuiva? Oare primăvara acestui parc este făcută pentru grădinarul care o stropeşte? Oare acest bărbat ce trece este născut pentru această tânără care îi vorbeşte extaziată şi dacă el nu ar exista, ca n-ar fi iubit? Nu ştiţi ce este Dragostea şi credeţi că îi veţi scăpa când ea vă stăpâneşte în întregime.

– Ce vreţi să spuneţi, zise ea fără putere.

El ezită un moment şi reluă cu un surâs:

– Ascultaţi-mă. Cunoaşteţi legenda lui Psyché, sfânta al cărei nume îl purtaţi?

– Nu ştiam că a fost canonizată, spuse ea surâzând vag.

– Psyché, ca şi dumneavoastră, a fost fermecată de un adolescent misterios care nu voia să-şi spună nici numele, nici să-şi arate faţa, şi ea i s-a dăruit fără a şti că acest necunoscut era Amorul.

– Al meu este şi mai misterios, căci nimic nu-i prezice prezenţa. Lacrimile mele, spuneţi? Dacă el este acela care mă face să plâng, atunci mai bine să nu-l

cunosc. Mă simt atât de nenorocită în această dimineață, cum n-am fost niciodată.

– El ne dă atât de multă bucurie, încât poate să-și permită să ne facă să și suferim.

– Și ce bucurie mi-a dat? Nu mai am soț, dacă s-ar putea spune că am avut vreodată unul. Nu am amant, nu am prieteni. Trăiesc singură, jalnic de singură...

– Singură cu el. Ochii vă strălucesc, este el cel care îi insuflețește. Obrazul vi se înroșește, el îl atinge. Este el cel care vă face să surâdeți și să suspinați. Oricare ar fi gândul care vă emoționează, dacă fremătați, el este acolo. Când ascultați viorile care vă plac, iubiți. Când respirați parfumul care vă atrage, iubiți. Când admirați apusul soarelui pe fluviu, ziua pe mare, primăvara pe câmpie sau toamna în păduri este Amorul care preschimbă toată natura străină făcând-o emoționantă, asemănătoare pasiunii omenești, și astfel o acordă cu pasiunea voastră. El este Sângele miraculos care v-a făcut să înțelegeți murmurul pădurii prin glasul păsărelelor. El este tot ce vă înalță deasupra realității, tot ce vă poartă dincolo de vise. Nu încercați să fugiți de el, el este atotputernic; el are mai mult decât bucuria și mai mult decât durerea în mâinile sale. Niciodată nu își spune numele, dar este amantul și stăpânul vostru. Nimic nu poate opri apropierea lui arzătoare. Când simțiți toată tinerețea ce vă umflă pieptul și vă arde buzele, este el care vă transfigurează; și în patul vostru negru, în brațele voastre, Psyché, când ați stins și ultima lumină el este cel care vă ascultă plânsul.

Ea își lăsă fața să-i cadă pe degetele-i îndoite. El îi luă încet cealaltă mână ce părea culcată în poală și puse un genunchi pe banca de piatră.

– Psyché, simţiţi că el este aici, între mâna voastră şi a mea?

– Este el? murmură ea.

Şi o ondulaţie lină ca un suspin îi ridică un minut talia înclinată.

El reluă, din ce în ce mai aproape de ea şi mai tare strângându-i degetele:

– Mă înţelegeţi acum pentru ce nu puteam să vă privesc când numeaţi Amorul un capriciu, galanterie vulgară, insolenţă tolerată, flirt banal şi rece, tot ceea ce urâţi, tot ceea ce eu disprejuiesc şi pentru ce aţi fost crudă când mi-aţi spus: „Şi dumneavoastră"? Înţelegeţi că există între noi un sentiment incomparabil care ne depăşeşte simţurile şi gândurile, o emoţie absolut curată, un curent de energie, de fericire şi de frumuseţe pe care o primesc cu toate puterile mele pentru că mă simt mai puternic sub influenţa ei, mai mândru că trăiesc, mai demn de dumneavoastră şi pentru că o asemenea bucurie vine spre noi din înălţimea unui ideal atât de vertiginos încât respir prin el un suflu divin? Vreţi...

– Fie-vă milă, nu-mi cereţi nimic! Vă ascult: este tot ceea ce pot să fac.

Ea izbucni brusc în plâns, apoi îşi reveni şi cu amândouă mâinile închise îşi apăsă batista pe ochi.

Aimery îi îmbrăţişă genunchii şi se aplecă deasupra ei:

– Aveţi toată libertatea.

– Nu sunt văduvă.

– Sunteţi mai liberă decât o văduvă, căci ea este legată de o amintire; mai liberă decât o femeie măritată, căci ea aparţine unui soţ; mai liberă decât o fată tânără,

căci ea trebuie să se supună părinților sau tutorilor. Nici o libertate nu egalează pe a voastră. Nimic în lume nu vă poate reține decât dumneavoastră înșiși.

– Ar fi destul.

– Când Amorul o va voi, nu va mai fi nimic, Psyché. Amorul e mai puternic decât dumneavoastră.

– Este mai puternic decât credința mea? Doar ea m-a ajutat contra tuturor relelelor. Nu am un alt refugiu decât al său. Vă implor, nu mi-o răpiți. Ce mi-ar mai rămâne dacă n-aș mai avea-o?

– Dar o veți păstra! Cine a spus că v-o răpește? Credința v-a susținut contra desfrâului monden care este o decădere. Ea nu va lupta contra Amorului, pe care-l simțiți așa după cum mi se pare, căci Amorul și Credința nu sunt decât o singură virtute, al cărui extaz îi schimbă numele dar nu o alterează. Între Marta și Maria nu o alegeți pe Marta, credința voastră vă oprește. Iubiți, Psyché, sunteți liberă. Iubiți în fața lumii și căutați în Evanghelie un singur cuvânt care să vă condamne; acel cuvânt, nu-l veți găsi.

– Mă înspăimântați. Ce vreți de la mine?

Ea îl privi în sfârșit, cu ochii măriți de îngrijorare, și expresia ei era astfel că părea să aștepte mai curând o condamnare la moarte decât un cuvânt de dragoste.

El îi spuse clar:

– Să plec cu dumneavoastră.

– Să plec...

– Chiar în această seară.

– Nu-mi vine a crede ceea ce aud... Simt că înnebunesc... Vreți să plec cu dumneavoastră? Dar cum puteți să vă gândiți...

– Ascultați-mă. Am de doi ani niște pământ. Nu acela dinspre tata, care este în Champagne; altul, în Vest, la douăsprezece ore de aici: un parc, păduri, lacuri, un râuleț și un castel, absolut izolat de lume. Primăvara vine acolo ceva mai târziu decât aici. Ca și cum mașina timpului s-ar învârti de două ori înapoi, noi vom retrăi sub un alt cer această dimineață pe care am pierdut-o pentru că a venit prea devreme pentru noi. Și această nouă primăvară nu va înflori decât pentru ochii voștri.

– Visați!

– Nu vă las să vorbiți. Plecând de aici merg să iau un compartiment în rapidul de ora nouă. Vă voi trimite numărul prin telegramă. Eu voi sosi la gară, diseară, cu o oră mai devreme, și dumneavoastră când veți vrea.

– Nici să nu vă gândiți.

– Automobilul ne va urma cu bagajele și ne va duce mâine dimineață pe un pământ unde nimic nu se va face decât după voința voastră, unde nici măcar nu vă voi urma dacă așa veți dori. Mi-ați spus ceva mai înainte: există alte căi de exaltare decât cele ale simțurilor. Veți hotărî după sfatul Primăverii. Noi am înțeles astăzi că aceleași emoții le simțim amândoi și că întâmplările veșnice ne apropie prin însăși viața. Mi-ați dăruit prietenia; nu-i cer decât să vă roage în numele ei să plecăm astă seară, să nu ne expunem destinele tuturor pericolelor speranței și viitorului de nepătruns.

– Niciodată nu voi avea un amant. Am jurat.

– Fericirea mea nu are nevoie decât de prezența voastră.

– În ochii lumii, prezența sau dragostea mea ar fi judecate cu aceleași cuvinte.

Tânărul izbucni.

– „În ochii lumii!" Iată ce pot să aud din gura voastră la sfârșitul unei astfel de scene! Sunteți tânără, sunteți stăpână pe dumneavoastră înșivă, toată frumusețea se vede în ochii voștri, toată lealitatea în mâna voastră și vreți să mă faceți să cred că eu v-aș lua cu mine dacă madam X..., care a avut zece amanți, nu s-ar supăra de-al vostru! Iată ultimul argument pe care mi-l rezervați, barieră de netrecut în spatele căreia îmi răspundeți nu! Lumii pe care o disprețuiți și nu inimii voastre!

– Sunt zdrobită, spuse Psyché.

– Măcar de-ar ști unde sunteți; această lume ce spionează și e atât de prost informată asupra subiectelor de care este atât de avidă? O femeie nu poate părăsi Parisul timp de opt zile fără să trezească atenția oamenilor? O săptămână, vă cer o săptămână la picioarele voastre. După aceea mă voi omorî; lumea vă va revedea.

– Doamne! Ce-ați spus!

Ea se ridică.

– Ah, continuă ea, cu tristețe! Ah, prietene, vedeți. Această dragoste ce abia răsare și despre care îmi vorbeați ca despre o mare fericire, vedeți cât ne costă deja: eu plâng, dumneavoastră vă gândiți la moarte. Acesta să fie drumul fericirii?

– Da.

Ea scutură capul.

– Nu vreau. Adio, prietene. Mă voi gândi mereu la această dimineață pe care am trăit-o împreună; dar dumneavoastră uitați-o. Nu vă va fi greu. Amintirea voastră a mai pierdut destule, sentimentele bărbaților

sunt atât de împrăştiate!... Uitaţi întâlnirea noastră şi mai ales ceea ce v-am spus, căci v-am răspuns destul de stângaci. Mă simt sfărâmată... Fie-vă milă de mine, lăsaţi-mă să plec... Mi-am pus toată puterea în a rezista şi nu mai am să vă spun nimic, decât să vă întind mâna... Aveţi îndurarea de a nu mă însoţi.

*

Ea coborî drumul în spirală, urmă o alee la întâmplare... Capul i se apleca alternativ când pe o parte, când pe alta, ca o greutate prea mare de purtat. Trecu încet prin spatele unei tufe verzi de liliac, reapăru, trecu un podeţ, silueta micşorându-se în depărtare. Rochia-i cenuşie aproape se confunda cu palida brumă ce scaldă Parisul în azur pe tot timpul zilei, dar Aimery n-o vedea decât pe ea în mijlocul trecătorilor şi arborilor. Când ea dispăru, ochii lui se închiseră.

Atunci el îşi ridică pumnii, îşi scuturâ părul, merse lovind cu piciorul în pământ: „Sunt nebun după ea! Va pleca!".

III

Aracœli

Aimery părăsi parcul grăbit şi se duse să-şi ia automobilul care îl aştepta în piaţa Combat.

Doamna Vannetty îi declarase hotărât că nu îl va urma, că nu va avea niciodată un amant şi că îşi jurase acest lucru.

O convorbire care se termină astfel nu e întotdeauna lipsită de speranță, dar nici nu arată că femeia iubită se va oferi răpirii în aceeași seară. Nesigure pentru viitor, șansele succesului erau inexistente pentru acea seară. Cu toate acestea, Aimery nu părea îngrijorat. Spunându-și „Sunt nebun după ea, va pleca", el stabilea o relație logică între cele două părți ale frazei, precum unii călători își spun cu ingenuitate: „Voi călători mâine; va fi frumos". Acesta este farmecul optimismului.

Dispuse pregătiri în vederea acestei plecări căreia nici cei mai îndrăzneți nu i-ar fi dat șansa de unu la sută. Ce oră era? Douăsprezece și douăzeci. Spuse șoferului:

– Gara d'Orsay!

Și luând loc în colțul din stânga al mașinii, lăsă partea dreaptă pentru nevăzuta Psyché.

Când se dă o bătălie, trebuie să ai de partea ta natura și să-ți ieși ca aliat starea timpului: este toată arta tacticii. Cutare armată a fost învinsă de praf și o alta de zăpadă. Aimery avea cerul cu el; nu cerul religios care îi extermina pe Amaleciți, dar albastrul cerului care face totul pentru a le arunca pe îndrăgostite în brațele tinerilor. Pe o dimineață ca aceasta, el era convins că rezistența femeilor nu putea fi de durată și, dacă ai fericirea să te afli în calea lor, timpul de a le asedia, ardoarea de a le convinge, ele ar ceda dinainte. El îi spusese lui Psyché: „Veți hotărî după sfatul Primăverii" și în sinea lui adăuga: „Am un aliat atât de redutabil încât nu veți putea nimic împotriva lui".

Cu o încredere extraordinară, el se duse la gară și plăti un compartiment din vagonul de dormit al com-

panici: De acolo se duse la o florărie unde comandă, pentru seara, liliac alb, trandafiri de Nisa, *anthurium* și nuferi. Apoi ceru să fie dus acasă, căci acum trebuia să-i scrie lui Psyché cât mai repede cu putință și mai întâi să-i caute adresa. Nici măcar nu știa unde locuiește.

Să-i scrie ei! Îi tresări inima. Prima scrisoare, izvorul, originea acestui viitor necunoscut, plicul ce va sta întotdeauna deasupra pachetului de scrisori, sub nodul panglicii și care s-ar redeschide în continuare cu mai multă dragoste sau cu mai multă ură, spunând: Totul a venit de-aici!

Și ce muncă dificilă! Să dai ora de plecare a trenului, numărul vagonului, litera compartimentului, numele stației și încă ce? indicații pentru înregistrarea bagajelor și să armonizezi toate acestea pe tema dragostei prin artificii de contrapunct! Să scrii într-un stil atât de bine echilibrat încât Psyché să nu găsească în toate acestea nici o încredere în sine care ar putea s-o jignească, nici o îndoială care ar face-o să ezite și, poate, să renunțe! Câte pericole delicate în această pagină arzătoare!

Automobilul intră pe liniștita stradă d'Agueseau, trecu de grilajul unei grădini și se opri în fața unei scări duble.

Aimery urca deja scările casei sale când cameristul coborî în întâmpinarea sa.

– Domnule... Doamna e aici.

– Doamna?

– De o jumătate de oră, domnule.

– În ce zi suntem?

– Marți, domnule.

– Marți?... Adevărat, la dejunul. Am uitat complet. Unde este?

– În camera doamnei, domnule.

– Este nerăbdătoare?

– Nu, domnule, doamna se joacă cu maimuța.

– Bine. Eu nu voi urca decât peste zece minute, am de scris o scrisoare în biroul meu. Dacă doamna mă caută, mă veți preveni.

*

Cu doi ani înainte, Aimery se întorsese din Egipt, mult timp după sfârșitul sezonului, pe un pachebot aproape gol. Întâmplarea îl așeză la masă lângă o tânără neobișnuită care avea tenul unei mulatre și trăsăturile aproape europene: nasul fin, ochii alungiți.

Acei ochi îl seduseră pe Aimery din clipa când li s-au încrucișat privirile. Între pleoapele nuanțate ale căror margini erau natural mai negre, ei surâdeau cu un zâmbet foarte cald, umed, subțiat în arc și atât de voluptos, încât părea că murmură mereu mulțumirea plăcerii supreme.

Părul negru era bogat și ușor, sprâncenele și genele foarte lungi, buzele închise, gâtul delicat. O mică deschizătură străbătea nara dreaptă.

După masa de seară, Aimery o urmă pe tânăra pe punte. Vorbiră.

Ea era născută la Pondichéry, dintr-un tată filipinez și o mamă hindusă, și unul și altul cu sânge amestecat. Se găseau de toate în ascendența sa, în același timp dravidiană, hindusă, spaniolă, arabă și malaeză; colorături native certe lăsau pe degetele-i lungi stigmatul lor negroid. Se numea Araceli.

Aracœli vorbea două limbi: franceza şi tamila şi practica două religii, ceea ce este mult într-o vreme când fetele cuminţi nu au nici una. În timp ce tatăl său o învăţa catehismul catolic, mama a învăţat-o să nu dispreţuiască zeii ţării sale, şi cum în toate împrejurările tânăra se ruga în acelaşi timp Maicii Domnului şi lui Parvâti, ca le mulţumea amândurora pentru binefacerile primite, gândind că Fecioara şi Zeiţa îşi uneau puterile divine pentru a-i primi rugăciunile şi a i le împlini cât mai bine.

Devenind orfană, ea se ducea la Estramadura însoţind pe sora tatălui ei care voia înainte de a muri să vadă la *tierra bendita*[1] a strămoşilor săi îndepărtaţi; dar această mătuşă avea rău de mare şi nu putea să-şi părăsească cabina, împrejurare pe care Aimery nu se sfii să o considere fericită şi care fără îndoială l-ar fi convertit celor o sută de zei ai Coromandelului[2] dacă i s-ar fi potrivit rugăciunilor lui.

Abia schiţat scara, flirtul reîncepu dimineaţa următoare şi făcu progresele cele mai rapide. Aracœli, crescută în singurătate, dar pasionată şi nepăsătoare, nu avea nici talentul nici pofta de a se apăra de primul bărbat care avu ocazia să-i placă.

Spre ora trei se lăsă convinsă că vântul era prea puternic pe punte, iar cabina 44, alcasă între două cabine goale, se potrivea mai bine conversaţiei. Acolo, în priveliştea ţărmurilor Cretei, Aracœli îşi dărui cu

---

[1] Pământul binecuvântat.

[2] Nume dat de europeni Ţării de Tchola (Tchola Mandala), aflată pe neprimitoarea coastă orientală a Indiei.

dragoste, dacă nu chiar inima virginității sale, cel puțin apropierile și trăirile intime în vraja mângâierilor.

Patru zile mai târziu, ea sosea pe strada d'Agueseau după ce își uitase mătușa la Marsilia. Apariția acestei curiozități antropologice în cartierul Ville-l'Evêque făcu oarecare zgomot. Se pretindea că Aimery Jouvelle își cumpărase o iubită de la Grădina de Aclimatizare, că avea un inel în nas, un șorț din mărgele și nu mai știu ce alte prostii. Aracœli nu era atât de închisă la culoare pe cât bine voia să o spună cronica.

O oră după sosirea ei, când a ieșit din baie, se arătă goală așa cum zeii ei o făcuseră. Aimery îi spuse că semăna cu o pisică siameză; pielea roșcată și câteva detalii negre. Culoarea ei era havan deschis sau mai exact tonul Broca nr. 9, pentru a vorbi în limbajul etnologilor. Și gingășia formelor sale, catifelarea pielii, suplețea corpului tânăr, totul era atât de fermecător încât Aimery se îndrăgosti și mai mult de întreg ansamblul decât fusese pe pachebot de părțile alese

De altfel, Aracœli nu se simțea bine decât goală. Prin naturalețe și indiferență, ea a ajuns pe încetul să se facă acceptată chiar de Aimery însuși ca să se prezinte în fața tuturor servitorilor, câteodată și față de prieteni, fără nici un voal decât cu o perlă fixată pe nara dreaptă, ca indienele.

Nu pentru că s-ar fi gândit să seducă pe cineva; niciodată o concubină mai credincioasă nu a împărțit patul unui bărbat cinstit. Mama ei nu înceta să-i repete în timpul copilăriei că bărbatul, cât de blând este atât timp cât e iubit, devine îngrozitor de crud când e gelos. Aracœli era fricoasă și foarte puțin curioasă. Apoi iubitul ei îi plăcea. Ea îl iubea cu calm și răbdare, dar

fără prefăcătorie. În mica vilă vecină unde Aimery o instalase de curând cu două femei de serviciu şi o bucătăreasă pentru toată casa, ea avu adesea ocazia, dar niciodată capriciul, de a-l înşela.

Ea făcu încă şi mai bine: ea ştia de asemenea de la mama ei că cel mai sigur mijloc de a-şi păstra bărbaţii nu este constrângerea şi că favorita riscă mai puţin tolerând suita de femei ale haremului, decât domnind severe aceste lungi fidelităţi bărbăteşti a căror ruptură este întotdeauna dramatică şi adesea ireparabilă. Ea îi spuse deci lui Aimery, cu vocea-i atât de dulce, că fidelitatea ei nu cerea reciprocitate, că era liber să-i dea rivale, liber chiar să i le şi prezinte, şi că ea îl iubea prea sincer pentru a nu fi fericită împreună cu el cu toate voluptăţile pe care el le gusta la pieptul lor.

Aimery profita rar de libertatea ce i-o dăruia. Dorinţele lui nu îl conduceau mai departe de prima încercare. Tânăra hindusă nu era împotriva acestor mici experienţe care se terminau întotdeauna atât de bine pentru ea, şi măgulcau în taină propriile vanităţi intime. Se simţea bine să fie iubită, şi încă şi mai satisfăcută să se vadă preferată. Farmecele sale aveau de acum încolo proba comparaţiilor, iar când Aimery revenea în braţele ei după o aventură terminată, ea îl primea cu o mutrişoară ironică, indulgentă şi aproape maternă, ca şi cum ea l-ar fi compătimit, bietul copil, de a fi dormit rău în călătorie.

*

Scrisoarea pentru Psyché nu a fost terminată decât abia după o jumătate de oră de chinuri. Era ora două fără zece când autorul ei intră în sfârşit în salonul „Doamnei".

Adacœli stătea goală în cadrul superior al comodei sale Empire şi părea a fi Leda marii lebede arămii care îşi întindea aripile asupra încuietorii. Corpul aplecat, picioarele atârnând şi mâinile împreunate în faţă, ea arunca o portocală atârnată de un elastic pentru a o exaspera pe maimuţa sa Tarquin.

– Ce faci acolo?

Ea îşi aplecă capul pe umăr, îşi luă surâsul de copil, atât de drăgăstos şi de vesel, şi, ca o fetiţă prinsă asupra greşelii, spuse timid:

– Mă joc.

Se îmbrăţişară.

– Am întârziat mult, draga mea.

– A, nu.

Ea nu ştia niciodată ora mesei, lua masa de două ori sau deloc, dormea douăsprezece ore sau trecea o noapte albă; totul îi era indiferent.

Totuşi ceru:

– Să se servească masa în camera mea, sufrageria e atât de departe.

Apoi, cum el tocmai se întinsese pe divanul cel larg, ea alergă lângă el, se ghemui şi îşi puse capul pe pieptul său.

– Ştii unde am fost ascară? La circ. M-am distrat ca o nebună. Erau acolo elefanţi îmbrăcaţi ca doicile şi care jonglau cu pompieri (dar ştii, erau clovni). Ah, cât erau de caraghioşi!... şi cât am râs... Aceste lucruri nu te amuză, dragostea mea; pentru mine sunt o fericire. După aceea am fost în grajduri, cornacul[1] a văzut imediat că eram de pe acolo; am vorbit tamila. El mi-a

[1] Conducătorul elefanţilor.

spus că nu este demn să facă dragoste cu mine şi că umilinţa sa îi salva viaţa, căci el n-ar fi putut niciodată să-mi sărute buzele fără a muri. I-am spus că aveam totuşi un iubit căruia îi făcea plăcere întreaga mea fiinţă şi care nu murea în braţele mele decât pentru a renaşte întotdeauna mai frumos. Mi-a răspuns: *„Atunci este un zeu"*. Avea dreptate, dragul meu Aimy.

Ea îi luă capul în mâini şi îl sărută îndelung, pentru a-l împiedica să vorbească.

– Apoi m-am întors acasă, şi astă noapte Marozia a născut cinci puişori, săracuţa! Venise în camera mea şi nu mai voia să mă părăsească, pentru că simţea că se apropia sorocul. Am fost obligată să o asist, ca ţipa ca o femeie, năştea prima oară. Şi dacă ai fi văzut-o, era atât de impresionată. S-ar fi putut spune că ştia dinainte tot ce trebuia să facă şi îngrijirile ce trebuiau date. De îndată ce primul născut a căzut pe vată... Dar tu nu mă mai asculţi. La ce te gândeşti?

Cu surâsu-i indulgent şi dulce, ca îl examină ca maestră clarvăzătoare pentru care faţa iubitului nu mai poate ascunde nimic.

– Aimy, tu mi-ai fost credincios noaptea trecută, dar mă vei înşela diseară!

– Eşti sigură?

– Oh, da.

– Eu încă nu.

– Atunci înseamnă că ea ţi-a spus nu... Dar tu speri din toată inima că a gândit da.

El nu răspunse.

Aracœli se aşeză foarte dreaptă pe călcâi ca o sclavă egipteană; şi cu tonul cel mai amabil, fără nici un reproş, fără nici o amărăciune în voce, aproape cum

ar fi spus: cum aş putea să-ţi fac pe voie? ca şopti cu ochii asupra lui:

– La ce oră vrei să plec?

Deodată înduioşat, şi puţin ruşinat, Aimery îşi reveni, o luă de umeri, o privi în adâncul ochilor...

– Cœlia, spuse el cu o voce afectuoasă, există pe lume o inimă mai fermecătoare decât a ta? Ştii că dacă aş vedea cea mai mică tristeţe în fundul ochilor tăi, aş rămâne la picioarele tale?

– Dar nu sunt tristă! Eşti în braţele mele.

Şi ea îi surâse conştientă de propria-i forţă.

Niciodată nu-l atrăgea prin mijloace viciosse care plictisesc, care dezgustă şi sfârşesc prin a îndepărta. Ea îl reţinea printr-un fel de forţă primitivă, un farmec simplu şi curat care emana din ea şi care sugera încontinuu sufletului şi cărnii gustul împreunării arzătoare. Aimery cunoscuse femei al căror aspect fizic singur trezea dorinţa tuturor perversităţilor şi care se pretau acestora cu furie ca bordeleza din Ausone, „de teamă să nu moară înainte de a fi încercat totul". Aracœli n-a fost cu nimic mai docilă, nici poate mai puţin curioasă, dar în braţele ei, dragostea era cu atât mai frumoasă cu cât era în acelaşi timp mai pură, şi ea punea în sfârşit atâta graţie tinerească de dăruit, atâta senzualitate în a o primi, atâta recunoştinţă în a o împărtăşi, încât în îmbrăţişarea picioarelor sale atât de dulci, toată voluptatea era ca o dragoste pură.

– Tarquin! Vrei să mă laşi în pace!

Maimuţa luase în primire panglica de mătase de care portocala inamică era suspendată. Ea avea simţul talionului. Era instinctul ei de justiţie. Incomod aşezată într-un cadru de acaju roz care domina nişa divanului

etajerei, ca imita ca un actor postura pe care Aracœli o luase, pentru a o necăji, şi îi întorcea punct cu punct tratamentul pe care îl primise de la ea.

– Tarquin! Dacă îţi prin coada!

Dar Tarquin nu se lăsa prins. Dintr-un salt, el fu în perdele, se grămădi pe cordonul care le trăgea, îşi scărpina buta pe baldachin lăsând să atârne portocala ca un pompon oriental.

Ea îl urmări. El coborî puţin, pentru a o sâcâi mai de aproape. Ea ridică braţul: portocala aruncată îi atinse pumnul şi urcă din nou în labele maimuţei.

– Nu mă mai joc, spuse Cœli.

Şi ca se prefăcu că plânge, apoi izbucni în râs. Tarquin victorios încheie lupta, curăţindu-şi portocala pe care numai o sete de răzbunare l-a împiedicat de a o devora mai curând.

Dejunul, de altfel, era servit, nu numai pentru Tarquin, dar şi pentru adversarii săi. Aimery voia să se ridice de pe divan, când mica lui sclavă sări, uşor pe amândoi genunchii, şi spuse ghemuindu-se lângă stăpânul său:

– Spune-mi mai întâi... cum se numeşte ea?

– Cine anume?

– Doamna pe care ai văzut-o azi dimineaţă...? cu care tu ai întâlnire astă seară...? Nu-ţi mai aminteşti?

– Aracœli.

– A, nu. Aracœli pleacă peste o oră. Ea va dormi în camera ei, singură cu Marozie care mai trebuie îngrijită, biata pisicuţă... Vorbeşte-mi despre doamna... E frumoasă? Îmi seamănă? Sper că nu...

– Deloc.

– E blondă, spune?

– Da, e blondă...
Ea îi puse brațele împrejurul gâtului:
– Oh, ce gentil ești! Sărută-mă!

IV

Psyché descumpănită

Psyché Vannety era pe punctul de a leșina când se întoarse acasă, închise ușa camerei și se aruncă pe pat cu fața în mâini.

„Mereu să reziști, îți vine să înnebunești!" spusese în timpul scenei istovitoare pe care tocmai o trăise. Și această frază pronunțată cu voce tare se repetă neîncetat în urechi, ca și cum ar fi fost pronunțată de o altă voce.

Mereu să reziști! Mereu să te lovești de această dorință a bărbatului și să lupți contra lui, contra ta însăți, contra tuturor! Doamne! gândea ea, eu nu am nici un merit că nu sunt nici hoață, nici criminală, eu nu am în mine instinctul care m-ar împinge să fur sau să-mi omor aproapele și nu întâlnesc la toate colțurile de stradă oameni care să-mi spună misterios: „Ține! Ia! e la îndemână, nimeni nu te vede, n-ai de ce să-ți fie teamă! Omoară! Acest om este fără apărare, iată arma, nu se va ști nimic! Dar îndată ce este vorba de dragoste, tentația este învrășunată! Destrăbălează-te! totul e pregătit pentru decăderea ta, apartamentul de la parter, castelul îndepărtat, alege, am prevăzut totul. Dacă pleci, iată biletul, automobilul te va urma cu

bagajele. Destrăbălcează-te, va rămâne neştiut. Nici scandal, nici sarcină, nu rişti nimic; şi chiar dacă ai fi surprinsă nimeni nu te va acuza; este admis de către moravurile timpului, îngăduit de legile lumii. Priveşte-mă, eu sunt Tinereţea, eu sunt Desfrâul şi Bucuria!" Şi cu aud acestea în toate zilele vieţii mele şi numai câţiva paşi dacă fac, un amant mă asaltează, şi dacă îl resping, în timp ce-mi adun tot curajul ca să scap de el, descopăr că acest om are un aliat declarat, care e acolo, în inima mea, în carnea mea şi sângele meu şi care îmi strigă: „Urmează-l! Urmează-l!"... Doamne! Nu mai am putere...

În urma acestor cuvinte ea simţi în adevăr pierzându-se ultimele resturi de energie. Voinţa nervoasă încă adunată în tâmple se destinse ca o coardă obosită de a vibra la nesfârşit în gol. Un fior de slăbiciune străbătu corpul lui Psyché. O cuprinse liniştea, şi în lumina dimineţii Aimery îi apăru sub pleoapele închise.

Ea şi-l imagina cu tristeţe, aşa cum se visează la o ţară a făgăduinţei, dar totdeodată interzisă. Să plece cu el era un vis, nu va pleca, o ştia prea bine! Dar pentru că el nu mai era acolo, pentru că ea putuse să-i scape, era mai puţin periculos să-i întâlneşti umbra în parcul aerian al amintirii...

El îi spusese despre zeul Dragostei: „Nu încercaţi să fugiţi de el, el este atotputernic, el are mai mult decât bucuria şi mai mult decât durerea în mâinile sale... Psyché! simţiţi că el este aici, între mâna voastră şi a mea...".

Dar vai! ea îi iertă totul, de când nu mai era de temut. Ce i-aş putea reproşa? gândea ea; mâinile noastre s-au atins, nimic mai mult, n-a trebuit să mă apăr decât de vocea lui, nu a încercat să mă sărute, nu m-a urmărit

când am plecat... Dar ce voce! Şi ce ochi îi fixau pe ai mei... Nu mai îndrăzneam să-i mai întâlnesc privirea...

Apoi cele mai mici amănunte ale acestei ore, atât de grave reveneau dezordonate în memorie... Pe piatră, lângă ea, un necunoscut uitase un jurnal pe care vântul îl sălta mereu în acelaşi sens şi care recădea ca o aripă cenuşie fără a putea să treacă peste spătarul băncii... Mai era apoi un stâlp dăltuit, acoperit de iniţiale şi inscripţii de dragoste... apoi un pomişor pe care un singur mugure începea să ne deschidă şi care tremura cu frunzuliţa lui verde, exact deasupra orizontului, incontinuu... Dincolo, departe, se vedeau nori de fum imenşi întinzându-se deasupra Parisului, deasupra celor două gări... şi apoi mai departe biserica Sacré-Coeur în întregime albă, cu cupolele ei de moschee.

În timp ce Aimery îi vorbea, ea privea cu luare-aminte pecetea unui inel de pe mâna lui stângă; ea încerca să citească două cuvinte gravate în aur... El îi spusese:

– Aveţi toată libertatea.

Şi în acest moment inelul luminat de soare deveni strălucitor.

– Cine e?

Bătuse cineva la uşă. Psyché se ridică pe cot în pat. Camerista îi anunţa o vizită, a doamnei de Jaulgonne, în salonaş, dar dejunul era servit. Doamna dorea să o primească pe doamna Jaulgonne în sufragerie?

– Nu, nu voi dejuna, spuse Psyché. Invit-o aici.

Ea trecu în cabinetul de toaletă, îşi aranjă alene coafura, se pudră cu o mână absentă şi nepăsătoare...

– Bună ziua, Lotte, spuse întorcându-se.

Doamna de Jaulgonne se îndreptă repede spre ea:

– Ce mi s-a spus, Nichette? Nu dejunezi? Eşti bolnavă?

– N-am nimic, dragă, am o stare nervoasă.

– Arăţi groaznic, micuţa mea, priveşte-te. Ce ţi s-a făcut?

– Nimic.

– Glumeşti! Spune-mi adevărul. O nenorocire? O scrisoare tristă? Veşti de la soţul tău?

– Ce idee, Lotte? cum poţi...?

– Atunci ce? Pierderi de bani? Plictiseli cu servitorii? Doctorul te-a pus pe gânduri cu ceva? Este ceva, în sfârşit? Nu te-am văzut niciodată atât de palidă... Suferi, e clar ca lumina zilei.

Psyché făcu un gest evaziv. Doamna de Jaulgonne continuă:

– Tu nu ai dreptul să suferi singură când eu sunt aici pentru a te îmbărbăta şi a te ajuta din toate puterile. Ce se întâmplă în viaţa ta?... O pasiune, poate?

Era o persoană prin definiţie cinstită, cărcia francheţea îi provocase duşmănii celebre şi câteva simpatii încercate la greu. Era ştiut de asemenea că nu e în stare să pronunţe un compliment pe care nu l-ar fi gândit şi să exprime o părere care nu ar fi fost cu adevărat a ei. Psyché îi iubea vocea repezită, gestul degajat, ochii, care păreau totdeauna să zică oamenilor: „Dacă nu aveţi aceeaşi părere, puţin îmi pasă!" şi ea nu avea o prietenă mai bună decât această femeie liberă, vioaie, dintr-o bucată, înclinată mai puţin îmbrăţişărilor decât credincioasă strângerilor de mână.

Cele două prietene se priviră fix.

– Charlotte, nu vreau să fiu îndrăgostită!

– Nenorocire! Iată de ce îmi era frică! Trebuie să fii nebună după el ca să rosteşti o asemenea frază!

– Nu *vreau*, nu *voi fi*.

– Dar tu eşti îndrăgostită până peste cap, sărmană fetiţă! Îndrăgostită ca o elevă de pension! Să vedem, cine e? René Marcenay? Jean de Sarens? Aimery Jouvelle?... Ah, el e, nu mai spun nimic, faţa ta îl arată destul. L-ai ales bine, Nichette, este un om minunat!

– Nu l-am ales, suspină Psyché, îl resping din tot sufletul.

– Şi de când... îl respingi? V-am văzut împreună miercuri seara, la mătuşa mea de Horges; nu aveai ochii nici de a-l căuta, nici de a fugi de el! Niciodată n-aş fi bănuit ce tragedii trăiaţi împreună.

– S-a declarat astăzi dimineaţă. Şi vrea să mă răpească astă-seară!

– Ah, e aprig flirtul tău! spuse Charlotte sufocată.

– Sunt încă destul de puternică, slavă Domnului, pentru a rezista unei invitaţii de genul acesta, dar scena pe care am trăit-o m-a istovit... Nu mă mai recunosc... Mă îndoiesc de mine însămi, dacă nu pentru prezent, cel puţin pentru viitor... Tu îmi ştii viaţa, Charlotte, nu am nimic în trecutul meu. Ceea ce îţi spun acuma, aş dori să o repet şi în ziua morţii mele, să-mi păstrez mândria până la capăt. Ea este singura mea bucurie. Dacă aş pierde-o, mi s-ar părea că totul s-ar ruina împrejurul meu... Charlotte, am nevoie de prietenia ta! Susţine-mă, vorbeşte-mi, nu vreau să decad, nici în ochii tăi, nici în ai mei! Ah, sunt o biată nefericită Psyché, care nu mai are încredere în ea!

Ea lăsă să-i cadă braţele deznădăjduită.

Răspunsul fu prompt.

– Trebuie să te ţii tare, dar trebuie să ştii pentru ce. Dacă amesteci raţionamentele greşite cu cele bune, în ziua când vei observa că unul singur dintre argumentele tale nu valorează nimic, toate celelalte se vor prăbuşi ca un castel din cărţi de joc. Ai tot dreptul să-ţi iei un amant dacă aceasta îţi face plăcere, şi să nu-ţi imaginezi că m-aş scandaliza. Aş auzi că domnul Aimery Jouvelle a petrecut noaptea la tine...

– Charlotte!

– ...sau la ora ceaiului, dacă îţi place mai mult... ei bine, voi rămâne prietena ta, îmi pare rău că îţi spun pentru că văd că aceasta te surprinde. Îi rezişti, te aprob; dacă îi cedezi te înţeleg. Şi nu-ţi imagina că eşti o „decăzută" în ochii mei pentru că îţi deschizi braţele omului pe care îl iubeşti...

– Charlotte!

– Aceasta nu mă priveşte în nici un fel şi aceasta nu priveşte pe nimeni. Mi se pare că ţi-e teamă de părerea lumii; desigur că lumea va fi curioasă, dar nu s-ar amesteca, poţi fi liniştită. De altfel, secretul tău îţi aparţine, şi poţi să-l ascunzi mult mai uşor decât gândeşti, dacă nu cumva domnul Jouvelle el însuşi... Dar îl cred prea bine crescut pentru a fi înfumurat. Dacă totuşi lumea ar afla, zvonul răutăcios ar circula din gură în gură, ar fi primit ca miile de noutăţi despre care se vorbeşte fără a fi sigure şi doamnele ar avea grijă să-şi amintească, fie pentru a-l menaja pe unul faţă de celălalt, fie pentru a vă invita împreună cu o simpatie discretă faţă de sentimentele voastre... Sincer, nu văd alte urmări posibile la scandalul monden, care te face să păleşti dinainte, dragă prietenă, şi tu ai fi singurul care l-ai lua în serios.

– Dar disprețul oamenilor! Privirile lor! reținerile lor! gândurile ascunse! și sentimentele pe care le am eu însămi când văd intrând una din aceste femei care fac vizite la ora 7 seara, având încă îmbujorarea plăcerii pe obraji...

– Și ce?... Crezi deci că, fără amant, lumea nu îți dă nici unul!

Psyché sări în picioare.

– Eu? Se vorbește despre mine?

– În adevăr ești prea naivă, micuța mea Nichette! ca la patru ani... Pentru ce ți-ar garanta cineva virtutea? Nu se pune întrebarea *dacă* doamna... se distrează; se întreabă *pe cine* doamna... are în grațiile ei...

– Dar ce s-ar fi putut spune despre mine, din moment ce nu există nimic?

– Tot ce s-a vrut. Că ești metresa lui René Marcenay de șase luni. Și că îl înșeli.

– E o infamie!

– L-ai înșelat...

– Nici pe el, nici pe altul...

– Lasă, calmează-te, nu eu vorbesc, bineînțeles. Tu îl înșelai ieri la ora cinci între etajele unui bloc de pe strada Vernet. Și la ora șase mi s-a repetat. Iată cum sunt informată.

– În sfârșit...

– La acea oră Les Champs-Elysées erau barate în fața Palatului Elysée în timpul vizitei la Președinte a nu știu cărui prinț japonez. O diligență care se întorcea de la Mesnil a înconjurat barajul prin strada Vernet. De la patru metri înălțime, pe al doilea scaun, o doamnă și-a aruncat ochii fără nici o bănuială, spre un demisol, ce dădea spre un teren oarecare și ea te-a văzut, draga

mea, ca te-a văzut întocmai ca pe Eva mama noastră cu un Adam pe care ea nu l-a putut recunoaşte.

– Sărmana mea Lotte! Ieri la ora cinci eram la Versailles la doamna de Gesles... Cine e mizerabila care ţi-a povestit aceasta?

– Un sufleţel care nu îţi vrea răul. Ea mi-a spus că aveai sâni minunaţi.

Psyché, înmărmurită, se aşeză pe marginea canapelei, îşi puse coatele pe genunchi, cu mâinile la tâmple, ochii ficşi... Doamna de Jaulgonne continua:

– Deci m-ai înţeles bine: nu fii virtuoasă nici pentru mine, care nu ţin deloc la acest lucru, nici pentru lumea care nu o crede şi care te-a iertat încă dinainte. Rezistă pentru tine însăţi. Aceasta să-ţi fie de-ajuns.

Psyché îşi ridică ochii.

– Atunci... atunci tu mă sfătuieşti totuşi...

– Da.

– Nu mai înţeleg bine...Mi-am pierdut mintea.

– Din partea mea eşti liberă să accepţi această aventură sau să o refuzi. Mă întreb însă un lucru: vei fi fericită dacă ai cedat? Ei bine, dacă te dăruieşti îl vei face fericit pe Aimery Jouvelle, dar nu şi pe tine însăţi, te previn.

– Pentru ce? spuse Psyché tristă.

– Ah! Ah!... iată un pentru ce... O melancolie... aproape o decepţie... nu e decât o clipă de când tu nu *voiai* să fii îndrăgostită.

– Dar, draga mea, tu îmi dai toate motivele să fiu...

– Deloc. Eu îndepărtez falsele bariere, obstacole de carton colorat pe care oricum le-ai fi îndepărtat şi singură şi care te-ar fi încurajat; dar acum iată-ne la zid şi eu te opresc.

– Fă din mine ce-ți place.

– Ce s-ar întâmpla dacă te vei hotărî să cedezi? Aimery Jouvelle vrea să te răpească astă-seară, mi-ai spus? Nu vei pleca, e evident. El revine mâine, tu îl lași să-ți facă curte după obicei și îl satisfaci peste șase săptămâni. Bun. Veți avea cincisprezece zile, o lună, două luni de beție. La început, tu ești o îndrăgostită sentimental; dar cu cât timpul trece, cu atât te vei simți prinsă carnal, și cu atât mai mult iubitul tău se va îndepărta de tine. Când vei fi toată a lui, el va înceta să te mai iubească. Când singura ta rațiune de a trăi nu va mai fi decât îmbrățișarea lui, atunci tu nu vei mai avea decât amintirea.

– Dar pentru ce?

– Ce vrei să-ți spun? Pentru că așa sunt bărbații, și că singurul mijloc de a le reține afecțiunea este câteodată să te căsătorești. Sărmană copilă, această rezolvare nu ți-a reușit, dar cealaltă va fi și mai rea. Ziua în care Aimery Jouvelle te va părăsi...

– Ești îngrozitoare.

– Sper. În ziua când Aimery Jouvelle te va părăsi, îți cunosc caracterul, nu-i vei lua un succesor și nu-ți va mai rămâne nimic pe lume decât regretul fericirii și remușcarea greșelii tale. În ziua aceea, viața ta va fi distrusă.

– Da, Charlotte.

– Toată această aventură ar sfârși într-o capelă a Carmelitelor, n-aș fi surprinsă de aceasta. Cu tine trebuie prevăzut și un deznodământ prin mormânt. Ei bine, pentru că ești pioasă, sunt de părere să-ți amintești de acest lucru astăzi, cât mai e timp, și nu peste șase luni când va fi prea târziu. Cine este duhovnicul tău?

Psyché avu o tresărire.

– Tu, care te rogi atât de puțin...

– Nu e vorba de mine. Cine e duhovnicul tău?

– Vai! era părintele Pasquier... Mă cunoștea din copilărie. N-aveam să-i spun decât un cuvânt și el îmi găsea de îndată sfatul ce-mi trebuia în orice împrejurare. Acum pentru că Dominicanii au fost expulzați, mi-am luat un abate, dar nu-i același lucru.

– Ce fel de om este?

– Inteligent; mare duhovnic; multă experiență și autoritate. Puțin medic de suflete, înțelegi ce vreau să spun? Dă sfaturi cum se folosesc rețetele și are totdeauna o rețetă pentru a te feri de păcat.

– Asta-i bine. Pentru a vindeca crizele de voință, mijloacele minore valoroasă mai mult decât frazele pompoase.

– Părintele Pasquier nu-mi spunea prea multe, dar știa cum să mă ia, și când ieșeam de la el eram sigură de mine.

Madame de Jaulgonne ezită un moment, apoi, cu un surâs îndrăzneț și îngrijorat al unui jucător care cere carte când are în mână cinci, ca încheie: „Du-te la abate".

V

Mărturisirea lui Psyché

Când Psyché, introdusă de către o servitoare bătrână, se așeză în salonul abatelui Tholozan, atât de diferit de camera monahală unde altă dată o primea părintele

Pasquier pe un scaun de paie între patru pereţi goi, ca să se intimidă ca o fetiţă ce vine să se spovedească pentru prima dată.

Acestui preot care nu o cunoştea bine şi care fără îndoială nu-şi împlinise încă pentru ea toată afecţiunea spirituală pe care o femeie o aşteaptă de la duhovnicul ei, ca urma să-i facă cea mai umilitoare mărturisire ce a ieşit vreodată de pe buzele ei şi mărturisirea unui păcat viitor.

Ea nu ar spune: „Părinte, am avut un moment de rătăcire, am fost luată prin surprindere şi am păcătuit". Ea va spune: „Sunt prevenită. Văd clar unde este răul şi nu mai am destulă voinţă pentru a nu merge drept spre el dacă nu mă opriţi". Ceea ce va mărturisi era mai rău decât o greşală: era o laşitate.

Preotul apăru în uşă şi înaintă spre ea cu braţele deschise.

– Veniţi să mă consultaţi?

– Şi să mă spovedesc.

– Să vă spovediţi! Dar v-am ascultat alaltăieri!... Atunci ce aveţi să-mi spuneţi atât de grav? Un mic păcat căruia îi atribuiţi o mare importanţă, chiar mai mult decât merită, sunt sigur...:

El o încurajă.

– Iată-vă foarte emoţionată... Ei! nu veţi reuşi să mă îngrijoraţi chiar şi pe mine! Sunteţi, doamnă, o penitentă, căreia aş îndrăzni, cum se zice la ţară, să-i dau Sfânta Împărtăşenie fără spovedanie. În unele seri păcătuiţi prin vorbă, dar de! trebuie să luăm viaţa aşa cum e şi să nu cerem lumii mondene ceea ce li se pretinde ursulinelor. Flirtul este exact la jumătatea

drumului între viciu şi virtute; purgatoriul e făcut pentru el.

Spunând aceasta, cu un gest de judecător care dispune după pofta lui de pedepsele veşnice, se redresă în fotoliu.

Duhovnicul Tholozan tocmai împlinise patruzeci de ani. El nu era nici înalt, nici scund, dar destul de împlinit, şi îşi purta frumos faţa romană.

– Mi-e teamă de a păcătui prin acţiune, spuse Psyché.

– În viitor?

– În viitor.

– V-am spus cu bine că era un lucru neînsemnat. Un scrupul! Poate o visare! Un pericol pe care îl veţi evita şi care va fi bine pentru izbăvirea voastră. *Tentationem da mihi, Domine*! Dă-mi, Doamne, ispita! striga sfântul Jérôme, pentru că tu mi-ai dat puterea de a o respinge. Să vedem, deschideţi-vă inima!

Ea vorbi. Vorbi îndelung. Voi să povestească toată scena din parc, pretinzând că dacă duhovnicul nu cunoştea detaliile nu putea aprecia consecinţele. Apoi descrise succesiunea gândurilor sale, reveni asupra trecutului, exprimă frica pentru viitor, vorbi despre slăbiciunea şi însingurarea ei...

Duhovnicul o ascultă puţin cam distrat, ca un bărbat pentru care aceste aventuri nu sunt chiar atât de neprevăzute pe cât se voia să-l convingă. El înălţa capul cu regularitate pentru a arăta că a înţeles, chiar şi când uita să asculte. Asculta esenţialul:

– Da, făcu el pe un ton încurcat.

Apoi, ridicându-şi ochii spre enoriaşa sa:

– Ei bine, nu vă voi spune mai mult decât v-am spus adineauri. Sunt mai impresionat mai mult de emoţia voastră, copila mea, decât de cele povestite. În asemenea crize, până la urmă, pericolul este totdeauna aşa cum se imaginează, apoi sufletul îşi ascultă mai curând iluziile decât realităţile. Până aici aţi înfrânat foarte bine toate tentaţiile carnale, dar, de data aceasta, vă sfătuiesc să nu angajaţi lupta.

– Cum aşa?

– Plecaţi.

Psyché îl privea cu o oarecare surpriză. El se explică imediat.

– Cred că singură energia voastră ar fi suficientă să vă apere, şi dacă aş putea să vă comunic toată încrederea pe care o am în fermitatea voastră, aş spune simplu: Fiţi tare. Dar dumneavoastră vă îndoiţi de propria putere şi cine poate prevedea piedicile pe care inamicul le va semăna sub paşii voştri. Desigur, nu vă veţi duce în această seară la întâlnirea pe care el a avut îndrăzneala să v-o propună; dar îl veţi vedea de o sută de ori revenind la atac, el va întrebuinţa toate mijloacele pentru a vă pierde şi nu îmi asum dreptul de a vă expune castitatea pericolelor atât de presante. Toamna trecută, spovedeam o tânără care se găsea într-o situaţie mult mai alarmantă decât a voastră pentru că ea era, dacă îndrăznesc să o spun, în stare de păcat obişnuit. Propria ei servitoare, însărcinată să o însoţească, consimţea să o ducă de trei ori pe săptămână într-un apartament clandestin unde nefericitul copil comitea actele cele mai grave atât prin caracterul, cât şi prin frecvenţa lor. Încercam în zadar să-i reprezint oprobiul conduitei sale: ea promitea de fiecare

dată de a nu mai recădea în păcat, dar a doua zi un îndemn irezistibil o readucea spre tânărul libertin care abuza de slăbiciunea ei şi, după douăsprezece săptămâni de eforturi, nu am obţinut de la ea decât să-şi rărească întâlnirile. Trebuia să se recurgă la mijloace tari. Luând masa într-o seară la tatăl ei, l-am luat de o parte pe medicul familiei şi i-am spus la ureche: „Doctore, trimiteţi-o la băi. – Ce fel de băi? – N-are importanţă. – Ah! Ah!... Departe de Paris? – Cel mai departe posibil. – Trei săptămâni? – Trei luni". Acest doctor era un bun creştin, şi fără altă explicaţie, pe care de altfel nu aş fi putut să i-o dau, făcu ceea ce aşteptam de la el. Şi dacă vreodată un sezon termal a vindecat un caz disperat, a fost în adevăr, prin forţa împrejurărilor, aceasta pe care vi-l povestesc. În timpul absenţei, ispititorul şi-a ridicat mreje1e pentru a le arunca puţin mai departe. Într-o bună zi, tânăra mea păcătoasă reveni pe locul trecutelor greşeli; dar nimeni nu mai era acolo pentru a le mai comite.

Preotul Tholozan făcut o pauză care încheia povestirea; apoi urmă:

– Astfel trebuie protejat în secret un suflet de şaisprezece ani ce nu se cunoaşte pe sine însuşi. Dar dumneavoastră sunteţi vigilentă, fată dragă, vă veţi ajuta singură pentru a vă salva. Vă dau leacul la lumina zilei: vindecaţi-vă de bună voie.

– Părinte..., îndrăzni Psyché, mă simt... într-adevăr mai vigilentă... de când... v-am mărturisit... Nu vreau să cedez, dar mi-e ruşine să fug... Dacă plec, este o înfrângere, înseamnă că mi-e frică de el...

– Nu este o ruşine să-ţi fie frică de Satana. Un om se apără contra unui om, dar nu se bate contra unui

dezastru. Nu este o slăbiciune să fugi din faţa furtunii, fata mea, sau din faţa dragostei, căci braţele noastre omeneşti nu sunt atât de puternice pentru a lupta contra focului din cer, nici contra celui din iad.

– Dacă nu aş încerca măcar să lupt, părinte, ce se va alege de mine, când voi reveni din exil? Îl voi reîntâlni, fatal. Poate că el nici nu va înceta să mă iubească... Oricât de lungă îmi va fi absenţa, am văzut pasiuni care au durat mai mult timp decât toate voiajele...

– Plecaţi astă-seară. Este tocmai timpul. Vă sugerez această plecare ca un sfat şi, dacă trebuie, vi-l impun cu toată afecţiunea, cu titlul de ispăşire... Vă întoarceţi acasă, faceţi-vă bagajele; cinci ore la dispoziţia voastră, aceasta e suficient. Sunteţi aşteptată la Gara d'Orsay, mergeţi la gara Lyon. Se pleacă în Bretania, plecaţi în Italia. Mergeţi să vă rugaţi sfântului Ioan de Latran, şi să vă ajute sfântul iubit să vă smulgeţi din dragostea vinovată prin mila dragostei divine. Ridicaţi-vă inima către Domnul! Orice pasiune nu e datorată decât Lui. Plecaţi astă-seară şi când vă veţi simţi sigură că puteţi reveni fără teamă, veniţi la mine de îndată după întoarcere. Vreau să aud prin viu grai că v-aţi salvat de cel rău.

– Mi-o pretindeţi, părinte? Mă supun, spuse Psyché.

VI

Luptă supremă

Ea va asculta. Va părăsi Parisul pentru a uita.

Cu hotărârea sa, luată după atâtea incertitudini, Psyché Vannetty crezu că este mai calmă, dar calmul

său era întunecat şi amintea pe cel ce ne cuprinde câteodată la pierderea fiinţelor dragi pentru a revărsa peste tristeţele noastre deznădejdea şi nu pacea.

Ea reveni pe jos de-a lungul frumoasei şosele ce conducea la La Muette cu tripla sa alee de castani verzi. Ei îşi înălţau de asemenea mugurii nenumăraţi spre azurul mai trist şi aproape întunecat; dar ochii lui Psyché nu mai vedeau primăvara.

De câteva ore, inima ei a bătut atât de repede, încât amintirile dimineţii îi apăreau deja într-o îndepărtare infinită, ca o primăvară din alte vremuri acum pustiită pentru totdeauna.

Era liniştită şi nu regreta nimic. Viaţa sa continua solitară şi fără regrete ca şi în trecut. Fericită? Nu. Ordonată. Ireparabilul nu se va împlini. Umbra remuşcărilor plutise asupra ei, dar în sfârşit se îndepărta fără a o fi atins. De-acum înainte la adăpost de pericolul necunoscut, ca voia să se convingă că totul va fi bine astfel; dar cu temerile sale ca pierdu această emoţie, acest fior, această ardere intimă care înainte îi însufleţea fiinţa şi care era pentru ea gustul vieţii.

Revenită în casa-i goală, ea spuse cameristei cu un gest de indiferenţă:

– Blanche, pregăteşte-mi trusa de toaletă, un carton de pălării şi o singură valiză cu rochii. Plec astă-seară în Italia. Vei alege singură din garderobă şi din dulapuri lenjeria şi rochiile ce îmi trebuiesc. Eu nu mă voi ocupa de nimic. Du-te.

Apoi urcă în camera ei. Avea de scris opt telegrame pentru a se degaja de invitaţiile acceptate; cinci sau şase bilete, pentru a preveni prietenele cele mai apropiate: nu trebuia ca această plecare atât de neaşteptată,

fiind tocmai contrarul unei aventuri amoroase, să poată avea aparența...

Dar tocmai când se apropia de micuțul birou alb, ca găsi o scrisoare netimbrată pe mapa sugativei.

Scrisul? Nu-l cunoștea.

Deodată Psyché îngălbeni.

„Este de la el, își spuse. În adevăr... El spusese că-mi va scrie."

Se duse până la capătul camerei; vroi să iasă; dar paloarea se accentuase într-atât... și se simțea atât de rău, încât căzu pe ultimul fotoliu.

„Nu vreau această scrisoare... nu voi citi această scrisoare... Este inutil...totul este sacrificat... Totul e mort pentru mine."

Dar nu poți arunca niciodată o scrisoare fără să o citești. Însăși tăcerea e un răspuns și câteodată cel mai dureros din toate. Știa ea ce conținea acest plic sigilat? Poate că a înțeles că planurile sale erau irealizabile? Dacă își anunța vizita, trebuiau avertizați servitorii ca să nu-l primească. Dacă el îi dădea o altă întâlnire... Dacă pleca din gara Lyon... trebuia ca ea să o știe, pentru a nu-i cădea în brațe tocmai atunci când fugea de el!

Psyché, palidă ca o lampă stinsă, se sculă în rochia-i lungă din pânză gri, traversă camera și se aplecă asupra biroului alb.

Această scrisoare care orice ar fi îi va vorbi, cu toate că nu trebuia să mai vadă niciodată pe cel ce a scris-o, această scrisoare postumă îi îngheța mâinile. Ea o deschise ca pe un testament și citi cu ochii gata de plâns:

„Nu zâmbiți; voi fi la gară. Nici nu mă condamnați. Știu că e o nebunie, că este imposibil, că nu veți veni; și eu vă voi aștepta. Mi-am visat o prietenă asemănă-

toare vouă, pentru că nu mai pot să concep ceva mai fermecător decât imaginea voastră; dar o prietenă care ar pleca, şi dumneavoastră veţi rămâne, o ştiţi bine. Ea ar pleca spontan, ca şi cum ar fi ideea cea mai simplă din lume de a merge unde primăvara o cheamă şi de a o însoţi un cavaler. Ea şi-ar fi reţinut micul compartiment din trenul de la ora 9 şi 32 care merge la Sainte-Anne-des-Bois, pe linia Douarnenez, şi ca mi-ar permite să-i dau mâna, pentru a se urca în vagon, sau pentru a coborî... Sunt himere... Lăsaţi-mi-le măcar pentru o zi. Vă iubesc ca un nebun. Până în ultimul minut voi spera că sunteţi pe drum, că maşina voastră se opreşte, că veniţi prin mulţime, că sunteţi aici, în spatele uşii. Voi rămâne ascuns lângă locul vostru gol pentru ca nimeni să nu mă vadă aşteptându-vă; şi când trenul mă va duce fără dumneavoastră, abia atunci voi îndrăzni să plâng întreaga mea fericire pierdută".

„Dar, vai! şi a mea? spuse Psyché plângând în mâini. Mica mea parte de fericire din această lume, pe care niciodată nu am atins-o nici măcar n-am întrezărit-o, dar a cărei speranţă mă ajută să trăiesc, oare astăzi, chiar astăzi să trec pe lângă ea şi să o pierd pentru totdeauna?"

O îndelungă răscolire a conştiinţei îi agita încă voinţa-i descumpănită. O sută de lucruri spuse de Aimery pentru a încerca să o convingă treceau învălmăşite prin minte cu o forţă de îndupleeare pe care nu le-o recunoscuse. Da, ar fi îmbătătoare, această plecare în mare grabă, acest elan de tinereţe umană spre tinereţea pământului, a pajiştilor, a pădurilor. Păcatul nu putea fi ardoarea atât de frumoasă, atât de sinceră cu care el îi vorbea în marea luminozitate a dimineţii... şi apoi...

Charlotte indulgentă... Lumea ostilă celor însinguraţi şi ajutătoare celor legaţi... exemple de fericiţi, mila pentru ca însăşi... tot, până şi această poveste atroce spusă de duhovnicul ei: această exilată revenind mereu îndrăgostită, casa goală, iubitul dispărut şi sedus aiurea...

Ea îşi striga în gând:

„Îl iubesc, nu-mi mai pot minţi inima. Nu e o voce străină care îmi repetă fără întrerupere: Urmează-l! Sunt eu, eu întreagă, fiinţa mea, sângele meu, viaţa mea".

*

Dar nu fu decât un strigăt. Din momentul ce i-a scăpat, ea căzu în genunchi şi se rugă. În momentul când ea vedea limpede în sufletu-i până atunci atât de tulburat, o revenire de putere morală o întări în sfârşit contra patimei demascate. Ea nu se mai sprijinea pe grija de a fi salvată, nici pe sfaturile unei prietene, nici pe ordinele unui abate. Psyché lupta contra Psyché. Un război civil se declanşa în alba-i cetate intimă. O luptă disperată se dădea contra ei însăşi, între voinţa-i pasională şi voinţa raţională, corp la corp, în noaptea cerebrală. Era un teribil duel.

Şi la fel ca în bătăliile antice, când armatele încleştate chemau în ajutor războinici de dincolo de nori, ea se învinse pe sine în numele cerului, luându-şi toată puterea în mâinile împreunate şi în speranţa sa în pacea eternă.

– Doamnă... A venit domnul abate Tholozan.

– Vin imediat.

Cu capul sus ea intră în salon.

Abatele ținea în mână o cărticică legată în albastru, pe fondul negru al sutanei noi.

– Vă aduc un însoțitor de călătorie, spuse el surâzând: *Meditațiile unui suflet în pericol.* Veți citi aceasta în vagon sau, încă mai bine, acolo, cu mintea odihnită. Este o carte reconfortantă.

– Ați venit să vedeți dacă plec, domnule Abate? Ați avut dreptate. În urmă cu mai puțin de o oră era să rămân.

– Mă așteptam puțin la aceasta. Dar acuma, sunteți tare?

– Sunt.

– Nu veți pleca nici mâine seară, nici mâine dimineață, ci imediat, așa cum v-ați promis?

– Imediat. Valizele sunt făcute.

Preotul se așeză lângă pocăita sa, îi luă mâna și îi spuse:

– Copila mea dragă – permiteți-mi să vă spun astfel – scurta slăbiciune pe care ați avut-o, am prevăzut-o, și pentru a evita recăderi mult mai alarmante, eu pun patru sute de leghe între tentație și dumneavoastră. Încrederea în sine însăți nu este întotdeauna curaj, ci poate fi orgoliu sau prezumție. Sufletul însingurat se întoarce la greșelile săvârșite și apoi se plânge zicând: dacă aș fi avut un ghid? Dumneavoastră v-ați luat unul, copilul meu. Lăsați-vă călăuzită de experiența lui. El va îndepărta capcanele și ascunzișurile din drumul vostru. Urmați-l cu ochii închiși. Să rămânești la Paris ați fi pierdută. Sfetnicul vostru vă conjură să plecați. Îi veți mulțumi într-o zi.

Ea era hotărâtă. El o părăsi mulțumit. După plecarea lui urcă pentru a-și examina valizele. Ea își puse

în valiză *Ghidul Italiei*, Burckhardt-ul şi Helbig-ul, pe care le adusese din ultima sa călătorie, precum şi un mic Dante pentru Florenţa, un Ruskin pentru Veneţia, un Musset pentru Saint-Blaise şi pentru Zuecca. Erau peste tot, chiar şi o gramatică italiană pe care o luă, cuminte, de fiecare dată când trecea Alpii fără a reuşi să termine capitolul substantivului.

Telegramele fură scrise într-o jumătate de oră. Îşi schimbă costumul, mâncă repede, închise dulapurile, plăti servitorii, strecură în trusa de toaletă „scrisorile la care trebuia să răspundă", cu aceea a lui Aimery pe care nu avusese timp să o ardă, şi, gâfâind încă din cauza plecării atât de pripite, căutând ceva ce-ar fi putut uita, numărându-şi umbrelele, aurul, banii, micile bagaje de mână, ca era câteva ore mai târziu în maşina comandată ce o ducea spre gara Lyon.

VII

Plecarea lui Aimery

Plecarea lui Aimery a fost mai puţin însufleţită.

În primele minute de la trezirea din somn se întinde o perioadă intermediară când nu distingem deloc imaginarul de real. Noi ştim bine că am visat, dar palatul visului mai există încă şi, dacă nu e adevărat că ieşeam din el, noi vom intra aici chiar acum.

Aimery crezu că a suferit o aberaţie asemănătoare când se trezi din revelaţia optimistă în automobilul silenţios care îl ducea la gara d'Orsay.

Zâmbi brusc cu cinică, şi ridică din umeri.

„Evident, ea nu va veni."

Pentru a o aştepta trebuia mai întâi să nu o părăsesc. După „nu-ul" pe care ea îl spusese, ce reviriment spontan mai putea aştepta din partea ei, dacă nimic n-ar fi intervenit în favoarea întâlnirii?

Dar atunci când Aimery puse piciorul pe trotuarul gării îi rămase încă o îndoială, s-ar putea spune o speranţă. Psyché nu era acolo? Ce ştia el? Dacă întâlnirea ar fi fost fixată într-un loc deşert... dar aici, în această mulţime în mişcare! Era poate ea, această pălărie cu voal bleu, şi acolo, acest lung mantou bej? ... Nu. Era fără îndoială prea târziu... Şi dacă ea sosise prima, dacă era jos, în compartiment!... Presupunere neverosimilă! Dar încă o dată, ce ştia el? Era nebun să spere fără motiv, dar n-ar fi mai nesăbuit să dispere fără dovadă?

El coborî, căută vagonul, luă loc. Da, Psyché nu era în compartiment.

Cu toate acestea, ca şi cum ea ar fi trebuit să vină, el trase perdelele, aranjă florile pe care le luase pentru ca şi patru perniţe de-ale lui în cele două colţuri ale banchetei. Un parfum vegetal şi proaspăt se simţi şi el îndepărtă în curând mirosul greu al gării subterane. El puse două cutioare pe măsuţă, una plină cu bomboane, cealaltă goală, pentru inele. În sfârşit, întinse pe tot peretele din fund o bucată mare de mătase chinezească suplă şi fină de culoare galbenă brodată cu albastru.

„E puţin compromiţător, îşi spuse cu ironie. Dar pentru că ea tot nu va veni!"

El gândea tocmai contrarul. Cu cât micul aranjament pe care îl improviza lua înfăţişarea de cameră

pentru îndrăgostiți, cu atât umbra lui Psyché devenea mai reală. Ea era acolo, plutitoare și aproape invizibilă, așteptându-și corpul absent care se va contopi cu ea. Aimery o adora, îi surâdea deja.

Ah! arzătoarea himeră, această evaziune! Să se iubească, să și-o spună într-o zi și să fugă în aceeași noapte! Să rupi cu toate legile amorului clasic, să destrami protocolul flirtului, să nu ții postul prealabil, să sari trei acte și șapte tablouri între cavatină și duetul de dragoste! Ah! dacă ea ar fi femeia capabilă de a iubi astfel, de a pleca „spontan ca și cum ar fi ideea cea mai simplă din lume, de a merge acolo unde o cheamă primăvara și de a-și conduce acolo iubitul". O strigase! De ce să nu-l audă!

*

Între timp ora trecea. Vocea șefului de tren strigând „călătorii pentru expresul de Nantes" îl făcu pe Aimery să tresară, pălind.

Încă trei minute și trenul ar pleca.

Tumultul gării creștea. Se auzeau chemări grăbite, strigăte de adio ce se încrucișau cu comenzile de serviciu, fluierături puternice care diminuau zgomotul emoționant al ușilor închise.

Aimery se sprijini cu mâna de cadrul ușii și inima începu să-i bată cu atâta violență încât nu știa dacă este de dorință, de disperare sau de nesiguranță. De zece ori voi să iasă afară și să alerge până la scară pentru a vedea cu ochii lui... pentru a striga poate... „Grăbiți-vă!... Grăbiți-vă!" La ce bun? Prezentă ea, el putea să o piardă... Absentă ea...

Brusc, ușa se deschise și Psyché, Psyché însăși, nu numai imaginea, nici umbra sa, ci corpul ei adevărat, privirea sa, parfumul său, ea întreagă... Psyché intră.

Ea închise tremurând ușa, se sprijini de ea cu spatele, întinse mâinile:

– Vă implor, nu mă atingeți... Nu știu ce fac aici...

„Vocea ei! Era de asemenea vocea ei!"

– Ce faceți aici, Psyché? Dar e toată frumusețea vieții pentru cel ce vă aude!

Cu ochii închiși, mâna pe frunte, ea vorbi ca și cum și-ar vorbi sieși, în timp ce trenul zgomotos trecea pe sub tunelul Parisului.

– Cum am venit?... Nu știu... Toată ziua nu m-am gândit decât să fug de dumneavoastră... Mi-era frică de dumneavoastră... frică de mine... Nu sunt decât cinci minute când încă fugeam de dumneavoastră... și iată că m-am prins... vedeți... totul e împlinit...

– Psyché!

– E lipsit de rațiune, mi-o spuneați dumneavoastră însuți! E imposibil... Și iată-mă!

– Psyché!

PARTEA A DOUA

I

Sărutul

Tăcură.

Doamna Vannetty a întins mâna celor două mâini tremurătoare ale tânărului şi se sprijinea pe ele cu tot braţul întins.

Capul aproape aplecat, ca lasă să-i cadă pe ochii lui Aimery o privire rătăcită şi înnegurată, apoi fixă şi clară, o privire în care toate sentimentele îşi disputau lumina şi expresia, dar unde predomina mai ales spaima.

Aimery mult înclinat, un genunchi pe banchetă, cu un cot pe acest genunchi. El nu-i atingea lui Psyché decât această mână părăsită, atât de palpitantă şi atât de caldă încât mănuşa prindea viaţă împrejurul ei şi părea chiar pielea sa. El resimţea, cu o pasiune mută, această uşoară căldură intimă şi nedefinitul parfum al corsajului închis. Dar el nu vorbea, nu îndrăznea să facă o mişcare. Ca şi cum ea ar fi fost antica Psyché, fluturele alb al mitologiilor, s-ar fi putut spune că îi era frică să o atingă, de teamă să nu facă să cadă la primul contact floarea imponderabilă a frumuseţii ei.

Şi ea îl privea. Cu ce ochi solemni! Femeile privesc Dragostea câteodată ca şi cum ar privi Moartea, cu teroarea Necunoscutului din viaţa de apoi. Se pare că în momentul când cedează, viitorul lor pământesc se împarte ca şi viitorul lor etern, între amenimţarea unui

infern şi strălucirea unui paradis. Psyché avea sufletul prea slab pentru emoţia acestei ore supreme. Ea se sufoca. Pleoapele-i palpitară. Voi să spună un cuvânt pe care nu putu să-l pronunţe; se clătină înapoi, apoi înainte, ca şi cum ar fi fost antrenată de tangajul vagonului în mers, şi căzu, fremătă, izbucni în lacrimi.

Aimery o prinsese respectuos în braţele sale. Îngrijorat mai înainte de orice să nu o sperie, el nu o strângea, o susţinea de-abia. Ce nevoie avea să cedeze grabei? Psyché era prizonieră, legată de fuga irezistibilă a trenului care răsuna ca o orgă nupţială în altarul tunelului de piatră; şi aceste lumini, aceste nedefinite valuri de fum ce se aprindeau sub bolţile sonore erau făcliile şi tămâia căsătoriei lor misterioase... Ea va fi a lui. De ce să-i bruschezze bucuria? El o susţinu pe Psyché cu un singur braţ sub umărul scuturat de frisoane şi puse uşor cealaltă mână pe o mână inertă.

– Psyché, îi spuse, cu vocea cea mai drăgăstoasă, nu mai pot să vă aud plângând. Vă voi dărui tot ce veţi dori din viaţa mea şi din puterile mele şi din ce este în mine pentru a clădi în jurul vostru o fericire care să vă placă. Dar nu mai plângeţi. Eu nu sunt în braţele voastre, sunt la picioarele voastre. Ceea ce vă doriţi se va împlini. Ceea ce nu veţi dori se va evapora în neant. Vedeţi bine, nu sunt cu cel ce v-a adus aici. Aţi venit de bună voie, liberă cum veţi fi întotdeauna. Nimic nu se va face din ce n-am citit în ochii voştri mai înainte de a mi se ivi vreun gând. Dacă mă veţi respinge, voi pleca, v-o jur. Fericirea mea vă aparţine, cu ea veţi face ce vă va plăcea. Când veţi voi să o distrugi vă voi spune simplu: V-aţi dăruit, v-aţi răzgândit! Fiţi binecuvântată, Psyché.

Ea suspină sacadat ca o femeie ce se sufocă.

– Iubiți-mă din toată inima!... suspină ea.

Apoi repetă de mai multe ori:

– Iertați-mă!... Iertați-mă!... Nu mai vreau să plâng... ca altădată în fiecare seară... S-a sfârșit... E trecutul... Am nevoie să fiu fericită... Ah! când vă voi spune ce a fost viața mea!... Nici o iubire pentru mine. Nici o mână de strâns cum o strâng pe a voastră... Nu știu deloc ce este fericirea și sunt speriată să mă dăruiesc dumneavoastră...

Atunci, cum ea își lăsă capul pe spate, Aimery se înclină încet spre gura ei.

Ea văzu umbra feței coborând încet până la ea; și ochii săi albaștri se deschiseră, mari, deveniră deodată atât de gravi încât dacă i s-ar fi prezentat Sfânta Împărtășanie de moarte, ei nu ar fi avut altă expresie.

Buzele o atinseră. Ea avu o tresărire, își feri pe ale sale.

Apoi acceptă atingerea lor.

Pe nesimțite, Aimery o cuprinse în brațe. O mână îi susținea corpul și cealaltă ceafa. Ea respira adânc, cu inima apăsată parcă de suflul unui vis. Un fior ușor tremurător, o emanație lentă de efluvii ciudate, o încântare nemărginită, binefăcătoare și ușoară o cuprinse până în adâncul inimii. Ochii i se alungiră, îi străluciră. Apoi îi închise.

De câte ori palpita acest sărut? Psyché pierduse noțiunea timpului. Se simțea ca o îndrăgostită care cu trup și suflet se dăruiește total; cu toate acestea tânărul, părând că vrea să-și desprindă discret una din mâini, i se păru că printr-o mișcare a capului ea voia să-i spună:

Nu... Nu aceasta... Nu aici... Dar ca nu mai vorbi. Gurile lor nu mai puteau să se despartă una de alta.

O umbră albastră foarte închisă cădea dinspre lampa voalată. Un fluierat imperceptibil, apoi puternic, apoi asurzitor, apoi slab şi pierdut străbătu trenul. Era târziu. Rapidul alerga în plină câmpie, fără nici un zgomot decât ritmul monoton şi grăbit de tobă, bătut de toate roţile alunecând pe şine, la nesfârşit. Ferestrele erau închise, perdelele trase şi puţin câte puţin toate parfumurile plutitoare s-au împrăştiat, rămânând doar parfumul lui Psyché.

*

Deodată trenul se opri cu scrâşnet de frâne.

Ea se ridică într-o tresărire bruscă şi deschise ochii.

– Ce s-a întâmplat?

– Nimic. O staţie.

– Unde suntem?

– La Étampes, fără îndoială.

– Se strigă Saint-Pierre... Saint-Pierre-des-Corps.

– Posibil.

– Cum? Am trecut de Aubrais? Dar înainte este Tours, este Orléans!

– Nu ştiu, spuse Aimery.

Ea îşi întoarse către el faţa-i transformată, ochii strălucitori, buzele roşii şi izbucni în râs.

Râsul ei nu era încă fără reţinere, dar Aimery nu se putea înşela nici asupra privirii, nici a atitudinii. Psyché intra în metamorfoză. Urma sărutului care-i făcea gura strălucitoare radia pe întreaga-i fiinţă.

– Da, asta este, relua ea. Să nu căutăm unde suntem. Este Nisa sau Ploërmel, sau Baden-Baden. Am fugit de Paris la întâmplare, nu vreau să știu unde merg.

Dreaptă în fața oglinzii, cu brațele în aer, își repara ușoara dezordine a pălăriei, a părului și a voalului. Tocmai își deschidea trusa de toaletă când auzi un zgomot ce o făcu să tresară.

Bătea cineva la ușa.

– Doamne! făcu ea. A bătut cineva... Ne urmărește cineva...

Bătu din nou.

Aimery întredeschise perdeaua, o împinse cu un gest și deschise unui angajat care întreba salutând dacă putea să facă paturile.

– Paturile?... Ești nebun, spune tânăra femeie buimăcită.

Și după ce a închis ușa, obrajii i se îmbujorară. Acest om era primul martor al secretului ei. A văzut-o, pe ea, Psyché Vannetty, în spatele unui zăvor întredeschis, singură cu un bărbat, într-un vagon-lit. El s-a oferit să facă paturile, ca și cum companionul ei ar avea toate drepturile asupra ei, putea să o dezbrace, să o vadă goală, să o îmbrățișeze goală... ce și-o fi închipuit el? Ea ar fi vrut să iasă pe culoar și acolo să se plimbe toată noaptea pentru a-și dovedi castitatea față de acest servitor. Sprijinindu-se de perete, își ascunse fața în mâini cu un: Oh! înăbușit.

– Eu sunt nebună, spuse încet lăsând să-i cadă brațele. Știți ce zi este astăzi?

– Nicidecum.

– Știți că astăzi dimineață, *astăzi dimineață*, cu abia vă cunoșteam! și astă-seară...

– O regretați, Psyché?

– Și că astă-seară mă numiți Psyché, ca și cum ați fi deja... Dragostea... Și că între întâlnirea mea și fuga mea nu s-au scurs douăsprezece ore...? Eu sunt aceea care a făcut aceasta? Eu sunt aici?... Am devenit complet nebună. Ceea ce s-a petrecut cu mine este atât de neverosimil. Dacă v-aș povesti, nu m-ați crede.

– Într-adevăr?

Știți cum am venit?

– Printr-o inspirație a Cerului.

– Printr-o greșeală a duhovnicului meu.

– Ce om de geniu! Cum se numește?

– Ah! dacă Dominicanii nu ar fi fost expulzați! Părintele Pasquier ne-ar fi călăuzit mai bine! Dar am un duhovnic nou, care nu mă cunoaște deloc... Fără el aș fi rămas acasă. Cum, credeți că vă urmez spontan? Poate într-un moment de uitare de sine... Dar timp de cinci ore întregi, fără a-mi controla conștiința, fără o tresărire, să fac toate pregătirile de plecare, pachetele, scrisorile de scuze și să vreau să fiu sedusă cu atâta perseverență, niciodată, niciodată n-aș fi făcut!

– Ei bine?

– Ei bine! aceste valize el m-a pus să le fac! El a vrut să mă facă să plec la Roma la aceeași oră când plecai pentru Bretania, spre a scăpa mai sigur (a reușit!). Și m-am trezit... acum ghiceșți? M-am trezit în costum de voiaj, cu valizele, cu poșeta și tot ce trebuia pentru a te urma, *trecând prin fața gării d'Orsay* pentru a merge la gara Lyon... Era ora 9 și 25... V-am simțit acolo... Mă iubeați. Nu aveam decât să întind mâna spre soneria mașinii...

Ea se opri, își adună gândurile:

– Dar mi se pare că nici nu am atins-o...

– Nu, Psyché, nu vă acuzaţi. Probabil a sunat singură.

– Credeţi, Aimery?

II

Pădurea

Sainte-Anne-des-Bois era o staţiune singuratecă, departe de satul care îi dădea numele. Un adăpost, afişe albastre; arbori; doi funcţionari liniştiţi ce păreau că se plimbă.

Psyché, furişându-se cu capul plecat, voalată, parcurse repede culoarul şi coborî pe peron. Scrâşnitul pietrişului de sub ghetele ei în liniştea deplină o făcu să tresară. Nu se auzea alt zgomot decât uşoara respiraţie a locomotivei şi un mic cântec de pasăre în plopi. Ea mai făcu doi paşi până la adăpostul de aşteptare şi pentru a întoarce spatele călătorilor din tren, privea atent, fără să se mişte, un afiş ce reprezenta o gitană în faţa unui peisaj andaluz.

Dar trenul, care trebuia să se oprească foarte puţin, se încăpăţâna să rămână pe loc. Ce se întâmpla? Se desprindea furgonul care transportase automobilul lui Aimery.

Debarcarea unui automobil pe peron era o manevră puţin familiară oamenilor din mica staţiune, şi trenul întârzia, iar Psyché devenea nerăbdătoare.

I se părea că toţi ochii se îndreptau spre ea, din toate compartimentele, şi ea era recunoscută, după mantoul ei

lung, gri, cu care fusese văzută la Cannes, după pălăria pe care o purtase de două ori, şi mai ales prin această broşă de păr, creată numai pentru ea şi cunoscută de tot Parisul. Acest tren mai era încă Parisul, lansat în urmărirea ei, oprit în spatele ei. Psyché îşi dădu voalul spre spate şi apoi rămase nemişcată, de teamă ca mişcările ei să nu aibă ceva personal.

Un fluierat. Trenul greu scrâşni şi dispăru. Când îşi întoarse capul, era în sfârşit eliberată. Aimery parlamenta ceva mai departe, în partea unde erau bagajele. Spre apus ea nu mai vedea nimic decât un abur luat de vânt. Curba şinelor albastre umede de rouă fugea singură pe nisipul galben.

„Ah" făcu ea cu un suspin din adâncul pieptului. Şi aceasta a fost în sinea ei ca şi cum norul negru al conştiinţei ar fi plecat şi el. Păcatul pe care nu-l înfăptuise, pe care l-ar fi respins de o sută de ori în decorul obişnuit al rezistenţelor şi castităţilor ei, păcatul îi apăru sub o altă faţă. Fără îndoială nu mai era acelaşi. Cel de la Paris rămânea vinovat şi ruşinos, şi nedemn de ea. La Sainte-Anne-des-Bois era un altul, şi acesta nu trebuia să fie de neiertat.

Ea îşi reproşă că se gândeşte la aceasta. Şi apoi din nou se gândi... În sfârşit, crezând că poate să se stăpânească, încetă brusc visarea, întoarse capul involuntar chiar spre însăşi persoana tentaţiei.

– Ce faceţi? îi spuse lui Aimery.

– Totul e gata.

– Să urc?

– Vă rog.

Ei plecară, singuri. Aimery conducea. El dăduse ordin să nu vină nimeni în întâmpinare. După ce au

mers pe şosea câteva minute, automobilul apuca pe un drumeag îngust şi neted, fără urme de roţi, proaspăt nivelat, unul dintre acele drumuri excelente pe care turistul are impresia că îl inaugurează în momentul când l-a ales.

El traversă cu mici ocoluri o pădurice rară, străbătută de râuleţe înverzite, apoi, în vârful colinei intră direct în pădure.

– Ce bine mă simt! spuse Psyché. Nu am dormit toată noaptea. Eram fără puteri pe la 6 dimineaţa, şi acum, iată-mă mai odihnită decât dacă aş fi stat întinsă. Adierea mersului îmi face o plăcere pe care nu o pot exprima. Mergeţi pe drumul cel mai lung, va fi cel mai fermecător.

Adăugă cu o voce veselă:

– De fapt, unde mergem? Nu mi-aţi spus.

– Mergem spre Primăvară, ţi-am promis ieri.

– Ieri această mi-a fost de-ajuns... pentru a vă răspunde că nu vă voi urma. Dar astăzi dimineaţă mă aflu lângă dumneavoastră fără să fi înţeles cum. Ştiu vag că suntem în Bretania, şi asta-i tot. Cum se numeşte domeniul vostru?

– Aş dori să nu vă spun numele decât în momentul când veţi intra.

– De ce?

– El nu o va merita decât dacă îi veţi face onoarea să i-l daţi.

– Cât sunteţi de misterios!... E departe de aici?

– Vom fi acolo în curând.

– Mergeţi adesea acolo?

– Niciodată.

– Pentru care motiv?

– Vă aşteptam.

– Haideţi, vorbiţi serios.

– Vorbesc foarte serios. M-am lăsat ispitit de acest castel care era de vânzare, acum doi ani. Mai întâi mi-a plăcut numele, şi după aceea domeniul. Nu aveam ce face cu el pentru mine. L-am cumpărat numai pentru a conduce aici, în cel mai mare secret, pe doamna necunoscută pe care trebuia să o îmbesc într-o bună zi şi pe care până atunci nu o întâlnisem nicăieri.

Şi ştiaţi dinainte că veţi întâlni pe doamna necunoscută?

– Am avut întotdeauna încredere în fericirea ce va veni.

O tăcere îi despărţi. Ei se priviră.

– Sunteţi fericit! spuse Psyché. Există o altă fericire decât să speri?

– Da.

– Deci, făcu ea încet, sunteţi de două ori fericit? Ce talisman purtaţi pentru a intra astfel în supranatural?

O privire pătrunzătoare îi răspunse.

Automobilul întoarse brusc la stânga, părăsi pavajul pentru drumul alunecos al unei alei forestiere şi, bazându, îşi încetini cursa. Aleea urca în pantă dreaptă.

Arbori uriaşi o plantau cu coloanele lor de neclintit. Pe pământ alergau fazani; mai sus se căţărau veveriţe; şi mai sus, aripi întunecate zburau în tăcere sub ogiva bolţii; ultimele ramuri se atingeau la vârf, atât de aproape de cer încât înseşi păsările păreau a nu putea să urce până la ele, şi imensul naos se întindea la nesfârşit până la o ceaţă albăstrnie care zămislea deja naşterea norilor.

– E frumos, spuse Psyché, dar ce peisaj înfricoşător! Dacă aş fi singură aici, aş muri de frică înainte de a muri de foame. Nu am întâlnit nici un suflet de la plecare. Este oare pădurea vrăjitorului Merlin, din care oamenii sunt alungaţi prin farmece?

– Aproape; dar liniştiţi-vă, noi urcăm în carul magic şi nu aveţi de ce să vă temeţi.

– Mi-aţi spus: Aproape?

– Încă puţin ca să ghiciţi.

– Este o pădure fermecată? Mă faceţi să tremur. Ştiţi că nu sunt încă departe de a crede în poveşti cu zâne? Dacă aş fi părăsită aici, mi-ar fi mai frică de spiriduşi decât de lupi, şi aş vedea drăcuşori alunecând în toate razele de soare.

– La apusul soarelui veţi şti tot, mai înainte ca să-şi fi părăsit vizuinele korrigani[1]; şi secretul meu nu are nimic de care să vă temeţi.

În spatele arborilor se zărea de câteva minute un zid mare, eşalonat, care urca în mod ordonat de-a lungul coastei, alcătuind treptele unei scări uriaşe. Deasupra, căpriori acoperiţi de muşchi, o vegetaţie de pare ce se deosebea net de pădurea brună. Apoi zidul se întrerupse. Două clădiri pentru personal flancau un mare grilaj deschis. Automobilul intră, urmă o alee dreaptă, înconjură un castel liniştit şi primitor, trecu şanţul pe un pod de lemn şi în sfârşit se opri în mijlocul unei terase ce domina tot ţinutul.

– Este o oază! spuse Psyché, încântată. Aceasta îmi aminteşte... Oh, cât de mult îmi aminteşte aceasta de Philae!

---

[1] Spirite malefice, în Bretania

– Philae! strigă Aimery. Şi dumneavoastră aţi văzut Philae!

Şi ea îşi aminti, cu mâna la ochi:

– Eram mică. Philae încă mai exista. Tatăl meu m-a luat cu el în Thebaïda şi în Nubia. Am părăsit Asuan-ul traversând un deşert torid, un deşert de Sfântul Anton, unde credeam că văd lei pe coline şi viperele de-a lungul cărărilor. Şi deodată, de pe înălţimea unei ridicături sinistre, în mijlocul marelui fluviu gălbui ce părea un alt deşert în mişcare, am descoperit Paradisul pământesc, insula Verde a Vieţii în pământul Morţilor... Philae! O, Phylai! arborii săi, palatele, coloanele pictate, marea Isis înaripată pe care o luai drept Îngerul Paradisului pierdut! Şi mergeam printre palmieri, căutând pe cel ce aruncase în mâna primei femei fructul care dă cunoaşterea binelui şi a răului...

Ea redeschise ochii.

– Mi-aţi redat viziunea copilăriei mele. Noi am părăsit Pădurea Iernei, şi iată Primăvara, o altă Primăvară!

– Aceea care se naşte numai pentru dumneavoastră.

– Aceea care mi-aţi promis-o.

III

Castelul

Când el o conducea spre o încăpere vastă ce ocupa mijlocul primului etaj, ea avu un frison trecând pe lângă pat şi grăbi pasul până la fereastra centrală.

Parcul se întindea la picioarele sale. Ea văzu o lungă întindere de apă mărginită de pereți înverziți și de unde ieșea un pârâiaș limpede care se pierdea în pădure. Văzu o peluză înclinată unde pășeau pământi albi în lumina orbitoare a soarelui. Și mai departe încă, alte păduri, și lacuri, și câmpii albastre și cercul ceresc al orizontului.

Aimery mergea în spatele ei, dar atât de aproape încât curând obrazul lui atinse obrazul ei; și mâna pe care el o puse pe umărul ei începu să tremure. Psyché era a lui, toată a lui. Nimic împrejur, nici zidurile, nici pământul, nici pădurile, nici apele nu-i aparțineau mai mult decât ea. El a retras-o din lume răpită într-un domeniu atât de singuratic, cum nici un vapor din largul oceanului n-ar fi putut mai mult.

Pătimaș îi sărută ceafa, și o strânse în brațe într-o îmbrățișare atât de puternică, încât ea simți că se sufocă.

– Vă rog! îl imploră ea ridicând mâinile mamtea feței.

Și mai încet:

– Așa cum a fost încă ieri... ca ieri... Numai așa... O ultimă dată... Vă implor... Nu am putere față de dumneavoastră, dar vă rog din tot sufletul!

Când ea îi simți buzele lipindu-se de ale sale, scoase, din ambele colțuri ale gurii, o tânguire îndelungată și foarte gravă ca și cum această primă voluptate era deja prea puternică pentru simțurile ei aproape virgine. Apoi buzele sale tăcură și sărutară. Pieptul i se umflă, se înclină spre spate, dar Psyché nu voia să cadă, și iubitul ei nu o forță deloc la aceasta. Cu sentimentele cele mai diferite, amândoi se îmbătau împreună de o

castitate voită pe care numai delicatețea lor o prelungea dincolo de ultimele mărturisiri. Ea își jurase, într-o supremă concentrare a forțelor sale, că va rezista până seara și apoi soarta îi va fi aruncată, dacă nimic n-ar veni în ajutorul voinței înfrânte. Și sigur că el o va îmblânzi, maestru în a constrânge la aceasta după fantezia lui; Aimery gusta o voluptate intensă de a-și întârzia fericirea pentru a o face să crească fără încetare. El ținea în amândouă mâinile pe sub păr și sub obraz, capul fără putere al tinerei femei. Psyché nu mai vedea, și sărutul gurii sale era aprins sau ușor, stăpânit sau pierdut, neinsuflețit sau viu, după cum Aimery îndepărta sau apropia rând pe rând capul inert și înflăcărat.

*

Un clopoțel sună.

– Ce mai este? spuse Psyché îngrijorată.

Acest clopoțel îi reaminti dintr-o dată realitatea vieții. Dejunul era servit. Ea își reveni clipind des ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis. Își aminti încetul cu încetul că sosea dintr-o călătorie lungă, și începu să pună întrebări cu o voce încă rătăcită.

Unde îi erau valizele? Nu vor fi acolo decât peste trei ore. Camera sa? Aceasta. Camera lui Aimery? Puțin mai departe. Ea parcurse alene cabinete de toaletă și săli de baie care îi plăcură, precum și un mic budoar-bibliotecă pe care îl făcu în imaginație camera sa preferată. Apoi, clopoțelul sunând a doua oară; Psyché descoperi că îi era foame.

Coborâră împreună scara mare. Nici pe coridoare, nici în sufragerie, nu apărea vreun servitor.

Ea întrebă:

– Sunteți servit de duhuri?

– V-am spus că ținutul este fermecat.

– Mai spuneți un cuvânt și vă cred.

– Casa este aproape nelocuită. Nu las aici decât doi grădinari și o familie de portari care sunt vechii servitori și vor putea să vă servească, sper, dar le-am dat drept cuvânt de ordine că nu voiam nici măcar să-i zărească și că totul trebuia făcut fără ca eu să mă amestec cu nimic.

– E frumos, spuse Psyché. Ca și dumneavoastră mă fac servită cât mai puțin posibil și, în general, în absența mea. Femeia mea de serviciu intră în cabinetul meu de toaletă numai după ce am plecat. Lăsați-vă portarii în locuințele lor, fără să-i văd nici măcar în jurul mesei. Suntem în pădure: să facem ca la vânătoare. Vom avea pateuri pe care le veți face dumneavoastră însuți și nu-mi veți spune nici un cuvânt care ar putea fi și pentru valet.

– Tot ce am a vă spune, Psyché, când vă atinge, este prea misterios chiar pentru atmosfera ce ne înconjoară. Aș dori să vi le spun atât de încet, atât de încet, încât dacă sufletul vostru ascunde un alt suflet interior, mai secret încă și mai pur, acela să fie singurul care să mă audă.

– Acela și așa v-a auzit prea mult. Ieri, el va auzea când nu mai erați acolo. Spuneați mereu același cuvânt, cu aceeași voce, pe același ton. V-am respins de o mie de ori; dar încep să cred că în adevăr acest castel este vrăjit pentru că, fugind de dumneavoastră, la Roma, am ajuns aici.

Nu sunteți fatalista?

– Dar dumneavoastră?

– De ieri

Cerul, albastru deasupra parcului, înconjura splendoarea-i profundă. Psyché ridică ochii spre cer, dar în loc să primească un răspuns divin, ea nu mai găsi decât o amintire arzătoare. Sub un asemenea azur emoţia ei şi a lui Aimery le adusese dragostea. El îi luă mâna. Ea îl privi. Se înţeleseseră şi, în tăcere uniţi, coborâră spre „cealaltă" primăvară.

IV

Parcul

– Frumoasă prietenă, îi spuse, daţi-mi mâna. O voi strânge, în ale mele, şi mă veţi conduce unde vă va place.

– Prin grădină?

– Prin viaţă.

Psyché, încet, îi întinse mâna şi răspunse cu o voce timidă:

– Alegeţi o alee unde veţi rămâne aşa cum aţi fost până aici.

– Încă te mai îndoieşti de mine?

– Am încredere în dumneavoastră. Este ceea ce mă face să tremur. Soarta mea este în puterea voastră ca şi mâna pe care v-o încredinţez şi pe care o mângâiaţi, dar pe care aţi putea-o strivi. Dacă nu sunteţi stăpân pe inima voastră...

– Psyché!...

– Nu! nu-mi răspundeți. Nu v-am spus nimic. Sunt visuri care îmi chinuiesc gândul. Atât de obișnuită sunt cu tristețea, încât la toate cotiturile vieții cred că îmi apare un orizont întunecat; dar deasupra capetelor noastre cerul e albastru și mâna mi-e cuprinsă de mâna voastră sigură.

– O credeți, în sfârșit?

– Da. Am nevoie să o cred, Aimery, și nu am dreptul să mă îndoiesc. Sunteți bun. Sunteți delicat. De ieri mi-ați dovedit-o de două ori. De două ori ați înțeles că eram în brațele voastre fără a mă oferi dumnea-voastră și că fericirea mea depindea mai ales de înțelegerea voastră.

– A mea de asemenea.

– Aimery, e adevărat?

– Vă iubesc, Psyché! Ce dorință aș putea urmări, care să nu fie mai întâi a voastră? Bucuria mea este mâna voastră pe care mi-ați dat-o, sunt ochii voștri care nu-mi reproșează nimic, este gura voastră care nu se ferește de a mea, este vocea voastră care nu mă urăște.

– Ascultați-mă... nu știu dacă mă veți înțelege. În singurătatea în care atât am plâns, în care am petrecut atâtea nopți negre și dimineți melancolice, nu cunoș-team decât consolarea căreia îi dădeam o valoare de neprețuit pentru că era singura care îmi rămăsese. Fără liniștea conștiinței mele, l-am sacrificat totul. Pe această ambiție mi-am jucat destinul. Mă costă atât de scump încât, dacă aș pierde-o, aș parcurge viața ca o rătăcită. Mi-aș pierde mintea. Numai când mă gândesc la aceasta tremur... Și atunci...

Ea se așezase pe o căpiță de iarbă și cu un surâs trist privea ochii lui Aimery.

– Atunci... chiar şi în această zi minunată când pentru prima dată viaţa îmi pare dulce... în acest parc singuratic unde sunt în mâinile voastre fără nici o apărare şi unde în acelaşi timp mă simt protejată de ceea ce este bun în dumneavoastră... Mă gândesc că poate aş putea... cu dumneavoastră! mereu cu dumneavoastră... să fiu fericită fără remuşcări, îndrăgostită fără de păcat... să trăiesc în braţele voastre zile încântătoare în care toate clipele să-mi lase o amintire absolut pură... şi să vă dăruiesc sufletul cu atâta avânt încât corpul meu să nu vă mai ispitească.

El îşi scuturâ capul şi spuse cu dragoste:

– E prea târziu, Psyché, de ieri sunt iubitul vostru, şi nimic nu ar mai putea schimba din ceea ce am fost.

– În trecut? Ce vorbiţi?

– Într-un trecut atât de apropiat, încât îi simt parfumul şi căldura pe buze. Nici nu bănuiaţi dragostea; mi-aţi dăruit-o fără ca măcar să vă daţi seama; şi vă luptaţi într-un viitor nesigur cu inamicul presupus care vă înspăimântă, când l-aţi îmbrăţişat, cu acest duşman al visurilor voastre; sunteţi unită cu el în întregime. El este acela care vă pare atât de dulce.

– Nu, spuse ea, nu; nu este ireparabilul...

– Credeţi?

Psyché voi să răspundă. O pudoare o reţinu. De altfel, ce ştia ea? Atât de puţin! Aimery? Tot. Ea ezită, apoi se înroşi pentru că tăcea şi, simţind că roşeşte, înclină capul.

– Nu aveţi îndoieli, spuse Aimery. Când doi iubiţi şi-au unit buzele, dragostea le-a dat, nu ceea ce este mai pur, căci este pur tot ce o înconjoară, ci ceea ce este de nespus şi etern.

– Eterna amintire; nu eternele regrete.

– O imaginați din depărtare ca o victorie a senzualităților, o sărbătoare a materiei omenești...

– Nu mi-o imaginez! Nu o cunosc!

– ... când dimpotrivă este evocarea sublimă a ființei imateriale care se destăinuie în noi!

Aimery o luă în brațe pe tânăra femeie și-i căută gura întredeschisă.

– Ați scris și dumneavoastră de asemenea, pe albumul intim, acest vers străvechi pe care toate tinerele fete l-au copiat măcar o dată: „A iubi înseamnă să fii doi și să nu te simți decât unul"? Li se spune că este o definiție a prieteniei; dar numai acelea care cunosc deja patul dragostei și toată căldura lui înțeleg că este secretul dragostei în extaz. Când vă ating buzele, Psyché, sunteți cu. Eu respir prin pieptul vostru, gândesc prin creierul vostru, vibrez prin nervii voștri, simt prin simțurile voastre. În mâna mea care o strânge pe a voastră este sângele vostru care circulă. Dacă ochii voștri se luminează, este propria mea dorință, dacă se închid, este voluptatea mea, care vă cuprinde și care îi însuflețește. Fizicul amorului carnal este nimicit prin însăși dragostea, ca și sămânța ce se deschide și cade pe pământ la umbra arborelui pe care ea l-a creat. Simțiți dumneavoastră, Psyché, simțiți că atingerea buzelor noastre, oricât ar fi de fierbinte, nu mai e nimic față de miracolul neașteptat de imaterialitate ce se trezește în jurul nostru? Și, în sfârșit, înțelege-mă: dragostea nu ar putea să creeze altfel de daruri decât acesta: o virgină este o amantă din momentul primului sărut. Împreunarea îi rezervă aceeași beție, aceeași! exaltată însutit dar identic de pură.

– Oh, de ce îmi vorbiți astfel?

Mergeau din nou, unul lângă altul, încet, de-a lungul tufișurilor încă brune în care toate rămurelele se terminau prin puncte verzi.

La picioarele lor, iarba nouă, mai grăbită decât arborii, creștea de-a lungul desișurilor, pătrunzând prin ramurile joase. Chiar și trunchiurile aveau o înfățișare verzuie și fericită. Crengile albastre străluceau sub lumina tremurătoare. Scoarța era plină de sevă. Respirații aeriene ridicau vârfurile suple ale frasinilor spre cer.

Ea suspina, fără putere:

– De ce mă iubiți? Pentru ce dintre toate femeile m-ați ales pe mine, cu atât de străină de tainele dragostei, încât ascultându-vă abia vă înțeleg... pe mine care nici nu știu să vă răspund... nici să vă cedez... nici să fug de dumneavoastră...

– Psyché, ochii voștri sunt albaștri ca și timpul liniștit când ochii voștri de copil căutau paradisul; dar nu vă iubesc pentru ochii voștri. Părul vostru blond este ușor ca umbrele limpezi și dulce ca privirile de iubire; nu vă iubesc pentru părul vostru. Tot vuietul mărilor este într-o scoică și tot fiorul dragostei este pe buzele voastre; dacă buzele voastre încetează să mă atingă, tot ce am mai bun în viață mă părăsește cu ele, dar nu vă iubesc pentru buzele voastre Psyché, nici pentru obrazul vostru, nici pentru scumpele voastre mâini. Dacă s-ar găsi în lume o femeie care să aibă toată frumusețea voastră... și care să nu fiți dumneavoastră nu aș iubi-o. Mă întrebați pentru ce vă iubesc? Dar eu sunt corpul vostru, Psyché, iar dumneavoastră sunteți sufletul meu.

El strânse la piept mâna mică, arzătoare, căreia nu-i dădea drumul şi zise:

– Nu mă mai priviţi. Vedeţi unde suntem. Aici am dorit să vă conduc...

Dar Psyché nu-l părăsea din ochi. O privire lungă, îngrijorată şi limpede curgea continuu dinspre ea spre el, pe sub umbra genelor.

– Vedeţi, spuse Aimery, este Vechiul Castel; el a dat numele domeniului. Eraţi atât de curioasă să-i cunoaşteţi numele. Nu mai vreţi să-l ştiţi?

Ea aruncă o privire distrată, apoi uşor impresionată asupra ruinei înroşită de amurg, apoi emoţionată, dădu capul pe spate, surâse frumuseţii înserării.

Din vechiul castel nu mai rămăsese decât un perete ale cărui ferestre goale încadrau cu ogivele lor parcele de cer. În colţul acestui perete era un turn, singurul rămas în picioare şi intact.

– A fost odată, spuse Aimery, o prinţesă care dormea de o sută de ani, şi căreia numai dragostea i-a deschis ochii. Patul visurilor şi nunţii sale este încă acolo, în camera sa din turn. Iată Castelul Frumoasei din Pădurea Adormită.

– Oh! Aceasta e? spuse Psyché.

– Aceasta-i.

– Arată-mi-l!

Ei intrară, urcară o scară turnantă care îi scălda în răcoarea obscură, şi împinseră o uşă joasă care se închise în urma lor.

Tot soarele în apus era în cameră. Pe patul lat şi scund cuvertura de mătase veche strălucea ca un lac roz la ora supremă a luminii. Pereţii de aur presăraţi de hermină albă se aprindeau din strălucirea purpurie care

năpădea atmosfera; şi sursa întregii splendori, astrul roşu apărea în fereastra orbitoare.

Psyché îşi puse coatele pe piatra de sprijin.

Orizontul se întinsese până la mare.

Nu se mai distingea cerul de ocean. Aceeaşi nuanţă roşiatică picta aerul şi apele. Un imens val aprins se răspândea pe tot pământul, şi din clipă în clipă îşi pierdea claritatea. Soarele atingea Atlanticul. Acolo el se culcă din ce în ce mai întunecat, şi ultima sa picătură de sânge luminos dispăru ca o stea.

Apoi nu mai rămase din gloria sa decât un norişor trandafiriu suspendat pe cerul albăstrui.

Cu toată visarea sa, Psyché contempla acest nor supravieţuitor ce păstra numai pentru ea amintirea soarelui când pământul se scufunda deja în noapte, patru versuri admirabile îi cântară în memorie. Şi primele cuvinte o făcură să tresară ca un avertisment care se urcă în ea din străfundul conştiinţei:

Te du, adio. Te iubeam, vestală.
Priveşte soarele roşind marea-n apus
Şi acest nor în floare, – e ultima petală
Din trandafirul zilei, pentru veşnic dus[1].

Aimery era în picioare lângă ea. Nu îi lăsase mâna...„Te du, adio. Te iubeam..." Ea ridică ochii spre el, deschise gura şi repetă în minte acest adio pe care voia să-l spună, pe care nu-l putea pronunţa, care o sfâşia de spaimă, îi oprea răsuflarea, îi înăbuşea pieptul strâns... dar buzele iubitului le atingeau deja pe ale sale şi sărutul cel mai arzător pe care îl primise

[1] J.M. de Heredia (n.a.).

vreodată învinse ultima tresărire a voinței îmblânzite. I se părea că mergea, că era condusă încet, în beția continuă ce-i sorbea buzele, spre marele pat nupțial, unde Prințesa din legendă se trezise la viață în brațele cavalerului ei, și că ea adormea în brațele dragostei aproape de acel pat vrăjit.

Puțin câte puțin degetele care îi susțineau capul se îndepărtară. Ea realiză că i se deschidea gulerul închis, că prima agrafă se deschidea... Ea țipă:

– Aimery...

Și ea îl apucă de braț.

Dar el nu lupta contra ei. El aștepta ca ea să cedeze buzelor și ochilor săi.

Ea îl privi disperată, cu lacrimi în ochi, și palidă, ca o ființă ce moare, lăsă mâna să-i cadă.

V

Araœli ispitită

Singură în patul mare ale cărui cearceafuri erau neșifonate ca acelea ale unei fecioare înțelepte, Araœli se trezi spre amiază, după ce dormise unsprezece ore.

Ea sună, spuse să i se pregătească baia, se întinse de-a curmezișul, își înfipse cele zece unghii de sălbăticiune în părul des și scurt, se mai întinse, se cambră, surâse și pentru a-și spune bună ziua se sărută pe umăr.

Cada în care intră, pe jumătate adormită încă sub influența visului, îi era simpatică și dulce. Lui Araœli îi plăcea să-și amintească cum într-o dimineață, pentru

a-i face plăcere. Aimery a posedat-o acolo, în căldura apei; şi ea ştia pe care din cele două găuri de lebădă l-a strâns cu mâna-i umedă în momentul plăcerii sale mereu recunoscătoare.

Aceste amintiri erau pentru ea jaloanele tinereţii sale existenţe. Ea a făcut în aşa fel ca să aibă multe. În afară de patul ei şi de trei divane în care iubise, ea mai avea un fotoliu devenit pentru ea un prieten, o berjeră[1] în care nu se cuibărea fără a închide ochii, un mic taburet, amintire a unei nebunii, şi chiar un scaun din sufragerie, pe care l-a marcat cu o mătase verde pentru a-l distinge dintre toate celelalte.

Dar când Aimery nu era acolo, ea îl aştepta cu răbdare, cum se resemna fără grijă, în zilele ploioase, cu certitudinea că va revedea timpul frumos.

Culcată în cada albă îşi mângâia sânii micuţi şi bruni pe care nimeni nu i-a sărutat de când s-au trezit, îşi privi abdomenul pur, picioarele care nu aveau nimic de făcut, şi savura simplu farmecul singurătăţii fără a cere destinului ceea ce el nu îi dădea.

Cum ea întârzia cufundată în baie, o femeie de serviciu veni să o anunţe că a sosit doamna pentru manichiură.

Aracœli ieşi din apa limpede întinzând braţele lungi şi şoldurile fine şi, uscată, reveni în camera ei, unde se întinse goală pe pat.

Doamna Brémondel era o bătrână infirmieră care într-o zi a părăsit spitalul pentru azile fără a întâlni succesul pe care infirmierii i-l prezisesră. Din necaz în necaz şi din cădere în cădere, ea ajunsese într-un punct unde în sfârşit înţelesese că şi de ar face bani din

[1] Fotoliu capitonat, larg şi adânc, cu braţe şi cu spate înalt.

întreaga sa persoană, o femeie nu ajunge totdeauna să-şi câştige pâinea, şi de atunci ea s-a resemnat să-şi ia o meserie cinstită. Aceea de manichiuristă se oferi alegerii sale printr-o vocaţie tardivă şi ajunse să excelez în ea.

Tânăra hindusă era deja pe divan şi doamna Brémondel nu îndrăznea să se apropie. D-na Brémondel nu iubea maimuţele. Cea a casei se pusese la pândă pe drumul pe care trebuia să-l urmeze. Aracœli fu obligată să intervină.

– Tarquin, vino aici, îţi voi da zahăr.

Între o sută de calităţi ce îl deosebea de maimuţele comune, Tarquin o avea pe aceea de a înţelege franceza sau cel puţin cuvintele sale obişnuite, ca: zahăr, baton, portocală, alună, balansoar şi mergi la culcare.

El sări pe pat. Manichiurista intră înclinându-se. Maimuţa, bine crescută, răspunse salutului.

– Aţi văzut că m-a salutat? spuse ea cu vioiciune.

– Da, doamnă Brémondel, dar nu din respect. Mai probabil este pentru a-şi bate joc de dumneata.

– Oh! nu aştept respect de la o maimuţă; totuşi a voastră are obrăznicii ce pot fi luate ca politeţi. Ce drăgălaş este Tarquin al vostru! şi atât de spiritual! aşa de şiret! Dar are un nume neobişnuit. Pentru ce îl chemaţi aşa?

– E o întreagă istorie. Nu cunoşti viaţa lui Tarquin? Tarquin are o crimă pe conştiinţă.

– O crimă? strigă manichiurista îngrozită.

– Sigur. E o maimuţă celebră. El aparţinea unui căpitan din Algeria, acolo, într-o oază. Într-o zi, spălătoreasa arabă a venit să spele rufele la ofiţer. Ea şi-a adus fetiţa, un copil de 5 sau 6 ani care se juca în

grădină. Deodată se auziră țipete! țipete! și l-au văzut pe Tarquin care o viola pe micuță!

– Dumnezeule! Micuțul monstru! spuse madame Brémondel cu înduioșare.

– Îți imaginezi? și de altfel o făcea foarte bine; absolut ca un domn. S-a ajuns prea târziu. Atunci arabii au vrut să-l omoare. Căpitanul a fost obligat să dea animalul; astfel că Tarquin a venit la Paris și că și-a meritat numele.

– Ei bine!... În locul dumneavoastră nu aș fi liniștită, doamnă Aracœli.

– Oh! lată! Ce vrei! El știe bine că nu e permis.

– Nu mă gândeam la Tarquin, insinuă manichiurista. Cunosc pe unii care îi seamănă ca un om cu o maimuță și cărora nu le-ar păsa deloc de este permis dacă ar fi așezați în locul meu.

– Liniștește-te. Ei nu sunt acolo.

– Oh! știu bine că în absența domnului Aimery, dumneavoastră vă izolați ca o călugăriță; dar când el este acolo, îi primiți pe prietenii lui și... nu vă place să vă îmbrăcați, nu cred că acesta ar fi un secret! Credeți cu adevărat că aceasta nu este un pericol pentru nimeni? Se moare din dragoste pentru dumneavoastră, doamnă Aracœli, nu vreau să v-o ascund.

– Ah!

– Nu voi spune nume, nu e rolul meu; dar sunt bine informată... Și cum s-ar putea să nu fii îndrăgostit față de atâta frumusețe! Ești ca turnată! ca o statuie! Mâini! Fermecătoare! Un piept! Să-i faci tiparul! Picioarele! Fără rival! Și aveți cea mai frumoasă linie a taliei din tot Parisul; aceasta o spuneam chiar ieri doamnei Rosine Alban, care este atât de mândră de a ei (doamna

Alban de la Comedia Franceză). Când v-a văzut cineva, nu vă mai uită.

– Dar ce amabilă eşti astăzi, Brémondel! Dacă v-ar auzi cineva ar putea crede că îmi faci curte.

– Râdeţi de mine. Vă asigur că sunt foarte emoţionată gândindu-mă la acest biet tânăr, atât de bine el însuşi, un băiat atât de frumos, un suflet ales, ştiţi, incapabil să seducă pe iubita unui prieten! Viaţa îi este zdrobită de această dragoste, dar mai curând s-ar omorî decât să se declare, gândiţi-vă.

Ea se aştepta să fie întreruptă de întrebarea: „Cum îl cheamă?", dar Araeœli se întoarse leneş pe o parte, întinse mâna stângă micuţelor instrumente care îi gâdilaseră mâna dreaptă, şi zise cu vocea-i domoală:

– Mi-ai observat inelul cel nou? Aimery mi l-a dat, sâmbătă seara, pentru cei optsprezece ani ai mei. Îmi doream tocmai un inel ca acesta. E amabil, Aimery. El ghiceşte totdeauna ceea ce mi-ar face cea mai mare plăcere.

Madame Brémondel admiră inelul şi fără a-şi pierde cumpătul, reluă:

– Ah, câte nu vi s-ar putea da! Bijuteriile sunt făcute pentru dumneavoastră. Totul vă stă bine, aurul şi pietrele, aurul care nu le stă bine blondelor vă împodobeşte ca pe o zeiţă. Ştiţi, doamnă Araeœli, aş dori să vă văd în fiecare zi cu o bijuterie nouă.

– Oh! Pentru ce? Am destule.

– Ba nu, Dumnezeule mare! Li se dă de zece ori mai mult unor femei care nu ar fi demne nici să vă servească. Domnul Aimery nu-şi cunoaşte fericirea. Nu vă iubeşte cum ar trebui. Mai întâi, pentru ce nu este aici? Pleci în călătorie când ai găsit o prietenă ca

dumneavoastră? N-ar trebui să o părăsească nici o zi, nici o oră. Iată ce s-ar numi dragoste. Dumneavoastră aţi merita un iubit, cum de altfel există, care şi-ar petrece viaţa la picioarele dumneavoastră.

– Viaţa lui la picioarele mele, Brémondel! Dar s-ar plictisi de moarte!

– Domnul Almery, poate, dar un altul nu.

– Şi cum ar şti el că mă iubeşte, dacă nu ar simţi lipsa mea din pat? Aimy nu e niciodată atât de tandru decât în zilele când îmi revine.

– Vă iubeşte? Sunteţi sigură?

Brémondel riscă îndrăzneala. Aracœli nu se supără şi chiar, punându-şi capul pe pernă, nu se putu stăpâni să nu râdă.

– Dumnezeule, ce întrebare! Ei da, sunt sigură!

– În sfârşit, dacă nu s-ar mai întoarce? Dacă de-acum într-o lună aţi primi o scrisoare în locul unui sărut? Dacă el s-ar căsători la toamnă cum se zvoneşte peste tot? Acestea sunt lucruri care se întâmplă totuşi.

– Va reveni.

– Într-o lună?

– Într-o săptămână.

– Cât e de fericit! Cât e de fericit că poate inspira o asemenea încredere!

– Şi dacă vi se vorbeşte de căsătoria lui, nu vă rămâne decât să ridicaţi din umeri.

Un moment, madam Brémondel o privi fix pe tânăra fată, ca şi cum ar ezita să facă destăinuiri importante.

– Ar trebui să tac, spuse ea în sfârşit. Mai întâi, eu nu mă ocup niciodată de lucruri care nu mă privesc. Şi apoi, mi-e frică să nu vă supăr. Dar trebuie să ştiţi totuşi.

Ea își puse mâinile pe genunchi și articulă cu o voce îngrozită de spaimă:

– Vă înșeală!

– O știu foarte bine.

– Știați?

– Îi dau voie.

– Și nu îl răsplătiți cu aceeași măsură?

– Nu.

– Ei bine, doamnă Aracœli, vedeți, cunosc tot respectul ce vi-l datorez. Dar vă iubesc prea mult pentru a mă reține. Dumneavoastră nu sunteți pentru mine o clientă ca toate celelalte. De când vin aici, și vă văd așa gentilă, așa de frumoasă, cu inima atât de bună, simt pentru dumneavoastră o afecțiune ca și cum ați fi fiica mea, și îmi dau lacrimile când vă aud vorbind, pentru că veți fi foarte nefericită mai târziu, dacă veți continua să fiți atât de bună.

– Crezi?

– Dacă o cred! Haida-de, nu degeaba am cincizeci și cinci de ani de experiență. Sunteți tânără, sunteți încrezătoare, aveți o inimioară curată, foarte sinceră; vă imaginați că, pe măsură ce iubiți mai mult un bărbat, cu atât mai mult îl veți păstra! Deschideți ochii! Așa cum îl cunosc eu pe domnul Aimery, dacă nu i-ați fi credincioasă, ar fi încă și mai îndrăgostit.

– Într-adevăr!

– Când veți simți că se detașează, faceți-l foarte gelos și veți vedea atunci cum va reveni. Dar aceasta trebuie păstrată pentru marile ocazii. Prima dată dacă aș fi în locul vostru nu i-aș spune nimic. Este atât de ușor la Paris să înșeli un bărbat fără ca el să știe! Și apoi aveți toate drepturile de partea voastră. Nimeni nu va

arunca piatra. Aceasta e o chestiune de morală: când o femeie cinstită află că iubitul ei are metrese, ea poate să se distreze la rândul ei şi să rămână o femeie cinstită. Nu i se poate face nici un reproş. Atunci, iată ce veţi face, dacă m-aţi asculta.

– Te ascult.

– Veţi avea doi prieteni în loc de unul. Mai întâi de plăcere; nu e niciodată prea mult la vârsta voastră. Apoi, din prudenţă, astfel că dacă unul din ei pleacă, rămâne celălalt, şi nu rămâneţi singură. Al doilea prieten l-aţi alege tânăr şi frumos, bine făcut, bogat şi de familie bună. Aveţi alegerea. Domnul Aimery e bogat, dar acela la care eu mă gândesc este de două ori mai bogat decât el, şi mai ales de neam mare; căci nu vorbesc de rău despre Jouvelle, nu îi cunosc; dar toată lumea ştie că familia Sarens... Dumnezeule! I-am pronunţat numele fără să-mi dau seama.

– Ah! e Jean de Sarens care te trimite?

– Da... adică... El nu m-a trimis deloc! Doamne! Îl departe de a-şi închipui... Dar i-am văzut durerea, lacrimile... Şi eu de asemenea, care vă iubesc de mult... Am început să plâng... Ia...la...

Manichiurista îşi scoase batista de doliu.

Aracœli, mereu nepăsătoare, cu mâinile sub cap şi picioarele încrucişate, răspunse surâzând:

– Doamnă Brémondel, vei vedea astă-seară pe domnul de Sarens?

– Nu ştiu... Poate... dacă o doriţi mă duc imediat.

– Bine. Spune-i să-ţi plătească dublu, adăugând că aţi făcut comisionul şi că acesta te costă o clientă.

– Doamnă... Doamnă...

– Vei reveni, după-amiază, pentru ca bona să-ți achite ce ți se cuvine.

– Dar, doamnă, sunt disperată...

– Pleacă imediat, oroare bătrână, sau îi spun lui Tarquin să te dea afară.

VI

Păunul alb

Doi păuni albi cu pieptul pătrat își duceau pe o alee pătată de soare și de umbră lungile lor jerbe de pene curate. Jocurile schimbătoare ale luminii le pictau aripile cu cele mai delicate culori: galben luminos, albastrul umbrelor, roz, verdele deschis al reflexelor de pădure și peste aceste două minuni albe rătăcitoare întreceau mirajul soarelui.

Asemenea, sufletul lui Psyché lăsă să i se strecoare asupră-i nuanțe ideale pe care nu le cunoscuse vreodată. Un văl greu dispăruse dintre ochii ei și Natură. Vălul inaccesibil care îi ascundea fericirea ridicase o ceață și, fericită, mirată, înaripată, ea nu se mai înspăimânta în fața frumuseții lucrurilor.

Ea își puse mâinile pe umerii lui Aimery și murmură apropiind capul pentru a-l vedea mai de aproape:

– Dragostea mea, spune-mi adevărul: eu, de asemenea, nu-i așa, am dormit o sută de ani de alaltăieri până acum? Mă trezesc în altă epocă, poate pe un alt pământ, unde totul s-a transformat, vezi: parcul, pășă-

rile, culoarea trupului. Şi tu nu mai eşti acelaşi. Şi eu nu mai sunt eu.

– Da, tu ai dormit o sută de ani. Nimic nu mai există decât acest parc şi formele noastre reînviate, un nou Aimery, o altă Psyché.

– Acest nume a fost al meu. Tu o iubeai pe Psyché... Cum de pot să-ţi plac de asemenea eu, eu, care nu mai am nimic comun cu ea?

– Am iubit întotdeauna pe aceea care ai devenit, nu pe aceea de atunci.

– Tu erai totuşi foarte tandru cu ea, dacă pot încă să-mi amintesc; dar întâmplările de ieri sunt pentru mine atât de îndepărtate că nu mai am nici o certitudine, dacă n-ar fi prezenţa ta, vocea, sărutul tău.

Acest sărut îi întrerupse. Psyché se îndoia, încă roşind, dar mlădioasă şi dezarmată pe braţul iubitului ei. Mâna lui Aimery îi desfăcu cordonul, urcă spre sânul pe care ea şi-l apăra cu pasiune. Sub un îndelung surâs al ochilor, Psyché şopti tainic:

– E al tău... E al tău...

Singurătatea şi liniştea parcului, singurătatea încă şi mai vastă a pădurii pe unde ea trecuse o înconjura cu o zonă de nepătruns, unde misterul metamorfozei sale păstra caracterul său sacru.

Nici un suflet nu se arăta în domeniul Frumoasei din Pădure. Credincioşi ordinelor date, grădinarii intraseră în colibele lor şi valeţii în dependinţele lor. Nu se vedeau, nici nu se auzeau. La capătul unei alei cu multe ocolişuri, Psyché descoperi un mic chioşc acoperit cu crengi şi frunziş, un adăpost de umbră verde unde masa de vânătoare pe care o dorise se serveşte

fără să se știe cum. Oamenii puseseră masa pe ascuns, astfel că Psyché putu să spună și aproape să gândească.

– Duhurile nevăzute care ne-au adormit ne vor servi la nesfârșit?

Ea se aplecă deodată, bucuroasă de a fi găsit violete, le strânse și le împrăștie pe fața de masă, unde mâini necunoscute puseseră dinainte trandafiri. Parfumul acestor dintâi trandafiri era cel mai pătrunzător pe care îl visase vreodată. Chioșcul o încânta, aerul era blând, umbra răcoroasă, felurile de mâncare delicioase, apa minunată, sticlele aburite și florile acoperite de rouă și frunzele de raze.

Aimery o privea extaziindu-se de toate, aruncând celor mai neînsemnate lucruri acest prim surâs de dragoste care nu mai putea să-i părăsească buzele. Ea era într-o stare de plăcere permanentă. Ochii ei abia își schimbau strălucirea și expresia când îl vedeau pe Aimery, sau arborii, sau paharul cu apă atât de pură, sau pietrișul aleii. Ea părea să spună tuturor lucrurilor și cu același elan: „Vă iubesc... Vă iubesc... Vă iubesc..."

Când se ridicară și când îi simți din nou brațul lui Aimery strâns în jurul taliei:

– De ce să ne atingem? spuse ea. Oricât de departe ai fi, totdeauna mi se pare că mă dezmierzi.

Împreună urcară peronul și scara micului castel, până la camera lui Psyché. După seara lor din Turn, acolo și-au petrecut noaptea, și acolo reveneau, printr-un acord tacit, duși de o putere de neînvins unul către celălalt.

*

Perdelele ferestrelor trase, camera se întunecă deodată într-o obscuritate, la care, puțin câte puțin,

ochii se obișnuiră. Aimery și Psyché se pierdură din vedere, apoi își reapărură. Ea simți cu un nou fior mâna bărbătească deschizând copcile cămășuței, agrafa și cele patru fermoare ale fustei, cordoanele amestecate ale jupoanelor, nasturii mari ai pantalonilor calzi... Ea însăși desfăcu acul de fildeș al micului ei corset și își scoase ciorapii lungi care se așternură peste celelalte; apoi, cu o frumoasă mișcare pudică negândită, ce însoțește adesea căderea rochiei, ca să se ghemui la pieptul iubitului ei, ca și cum el ar fi trebuit să o apere, ca și cum inamicul era pe undeva, în noapte, nu se știa unde, dar în altă parte decât în brațele sale.

Un scâncet slab, o voce revelatoare a unui sentiment de nedescris ieși de pe buzele ei atunci când Aimery se întinse alături de ea și imediat buzele lor se regăsiră. El o lăsă să i se trezească încet dorința printr-o îmbrățișare pasionată, dar nevinovată, care nu cerea nimic. Psyché stătea aproape nemișcată. Din castitatea-i pierdută îi rămăsese un fel de rezervă nehotărâtă care se schimba în intimidare. Ei nu-i mai era atât de frică de a păcătui, cât poate de a păcătui greșit. Nu se mai înroșea numai de greșeala presupusă, ci și de inexperiența ei certă. Dragostea îi era într-atât de necunoscută încât nu-i știa nici măcar preliminariile; și, numai îmbrățișată, se tulbură ca o fetiță care, la prima sa lecție de vals, nu ar ști ce mână trebuie pusă pe umărul cavalerului său. Erau întrebări puse în șoaptă: „Brațul meu te deranjează... Nu?... E adevărat?... Piciorul meu te apasă?... Te simți mai bine așa?...“ Atât cât gândirea se putea elibera de simțuri într-un asemenea moment, ea căuta să-și adune în memorie puținul pe care îl putuse reține din romanele

şi poemele scrise de către amanţi... Dar *Indiana* şi *Don Paëz* nu erau suficiente să o cunoşti. Ea îşi spunea: „Nu am experienţă". Toate îndoielile o făceau să ezite. Cămaşa ce nu-i dădea nici o protecţie, era copilăresc să o păstrezi sau neconvenabil să o îndepărtezi? Părul deranjat trebuia să-l desfaci? Cu o voce dulce ca un oftat ea murmură: „Vrei să-mi desfac părul?" Şi cum el îi răspundea: „Da", ea îşi desfăcu agrafa de la ceafă, pieptenele, spelcile din sidef blond, acele din fier şi aur, şi scuturându-şi capul spre spate, împrăştie tot părul, ce căzu sub ea în braţele lui Aimery, fericită şi înduioşată că mai avea încă ceva în plus ca să-i dăruiască lui.

Părul bogat se împrăştie atât de uşor încât un moment căldura lui parfumată a fost singura ce-i presimţea mângâierile. El se confunda cu umbra. Aimery nu găsea vaga lor limită cenuşie. Cât de departe întindea el braţele, atingea mereu buclele moi care-i scăpau printre degete în unde uşoare. Psyché îl învelea, ridicată într-un cot, îl acoperea ca pe un copil în acest văl plin de viaţă care era jumătate din ea însăşi; ochii îi străluceau cu o expresie mai mult maternă decât de îndrăgostită; ea era fericită, respira repede, şi, mai jos, Aimery îşi apropie spre el capul atât de drag ce părea mai mic închis de mâna lui.

Acest păr împrăştiat îi unea, făcea din ei doi o singură fiinţă, o crisalidă învelită în mătase în care se dezvolta metamorfoza lor. Era un adăpost mai intim şi mai îngust chiar decât patul. Era inima inimilor lor, sfânta sfintelor a extazului lor nocturn. Psyché arzătoare şi agitată acum se simţea în sfârşit în adâncul secretului. Ea nu mai întâmpina mângâierile lui Aimery

cu acea retragere tremurândă a şoldului care se fereşte şi care nu îndrăzneşte să încerce. Toată nuditatea ei castă, pielea umedă şi moale primi îmbrăţişarea din cap până în picioare, şi când, pentru a obţine nimic decât prin ea, Almery îi murmura pe gură dorinţa care altădată o înspăimânta atât de mult, Psyché, surâzând spre cer, răspunse: „Aimery!" pe un ton care voia să spună: „De ce mă mai întrebi?"

Ea se înroşi. Roşul puternic al pudorii şi al plăcerii sale ce îi înflăcăra frumosu-i cap culcat. Apoi privirea i se pierdu încet. Psyché nu mai vedea nimic nici în afara ei, nici în conştiinţa sa orbită.

Ca un vis, cu amândouă mâinile îşi feri în două părţi părul ce o sufoca. Braţele ei inerte recăzură. Nu mai gândea. Gemând, ea zăcea în părul său desfăcut ca o victimă înjunghiată. Simţea cum îi bate năvalnic inima care forţa graba şi zelul fierbinte de a atinge exaltarea supraomenească a vieţii sale. Şoldurile îi gâfâiau, gura-i rătăcită se sufocă deodată. Ea îl strânse pe Aimery cu toată puterea ce îi înţepenea încă membrele-i delicate şi scoase un strigăt! Un strigăt grav şi aspru, în timp ce-şi întindea braţele şi prin vârful tuturor degetelor lungi întinse scăpau tremurături de voluptate nervoasă pe care ea nu o mai *putea* resimţi.

*

„Aimery! repeta, Aimery! Aimery al meu!" Ea nu mai ştia ce să-i vorbească. Nu existau cuvinte care nu ar fi slăbit tot ceea ce mâinile, ochii, gura, pieptul apăsat, capul scuturat exprimau cu atâta elan. Trezită din inconştienţa sa ea îl privea pe Aimery drept în faţă, în adâncul ochilor, şi nu îl mai recunoştea. După ce a simţit propria-i bucurie, ea descoperi pe aceea a

iubitului ei. Ea se gândea: „Cum! şi tu!"... Şi atunci închise ochii pentru a gusta până în străfundurile fiinţei ei acest crepuscul al senzaţiei care este ceasul inefabil al dragostei fizice. Era o lumină interioară, o pace cuprinzătoare şi sănătoasă, un fior luminos ce urca, mereu mai pătimaş, din măruntaiele sale spre gândirea sa, din carnea sa spre spiritul său, de la mulţumirea sa spre fericirea sa.

VII

Apogeul

Până săptămâna următoare, Psyché nu se hotărâse să-şi desfacă valizele, fie că ezita să se instaleze, fie că nu avea timp. Îşi lua la întâmplare lenjeria din sertarele în dezordine. Pentru rest, sacul ei de marochin deschis pe o masă îi era suficient pentru toaletă. Dar a şaptea zi, în prezenţa lui Aimery, ea consimţi să-şi atârne rochiile, să-şi facă să respire pălăriile.

Ea ar fi dorit ca el să nu fie acolo, în faţa acestor detalii intime. Printr-o inconsecvenţă pe care nu o motiva, dăruirea fiinţei sale în obscuritate o şoca mai puţin decât această expoziţie a trusoului ei în plină zi. Ea consimţi totuşi. Ce nu ar fi acordat? Valiza fu deschisă, sertarele trase de mânere şi puse pe diverse mobile.

– Poftim, dragă prietene! spuse Psyché. Vezi acum dacă nu plecasem spre Italia! Iată-mi gramatica!

Râseră amândoi.

– Săraca gramatică! Nu am putut niciodată să o citesc până la verb. Singurul cuvânt italian pe care îl știu este acela pe care mi-l spun copiii când îi întrebăm despre drum, și care seamănă cu un țipăt de pasăre: *Cui! Cui! Cui!*

Ea rădea despre toate.

– Bătrânul meu ghid cu toate notele sale! Aveam șaisprezece ani. Dădeam note statuilor. Aceasta are o cruce pentru că e frumoasă. Aceasta două cruci pentru că este foarte frumoasă. Și aceștia pentru că este magnifică, vezi deci cum e marcată!

– Sunt sigur că ai avut un jurnal intim.

– Da!... Nu mai îndrăznesc să-l recitesc și nu am putut niciodată să-l ard. Este de o naivitate de neerezut. Nu știam nimic despre viață și vorbeam deja ca un bătrân filozof. Aveam sufletul atât de simplu la cincisprezece ani! Tot ce nu este răul, e binele; tot ce nu te face să plângi, te face să râzi.

– Dar mai am încă acest suflet!

– Adevărat?

– Și sunt convins că îl veți regăsi, dacă e adevărat că l-ați fi pierdut! Tristețea lăuntrică este îndoiala, spiritul critic, ezitarea de a simți și a judeca. Hai să avem cincisprezece ani. Să rezolvăm dintr-o dată părerile noastre! Să zicem: acesta este criminal, și acela sublim; această statuie este hidoasă și aceea este admirabilă; ieri eram disperat, astăzi sunt nebun de bucurie! Iată fraze strigate de suflete fericite!

– Ai dreptate! Astfel te iubesc.

– Pentru nimic în lume nu aș vrea să am spiritul critic! Fața acelora care îl au este de ajuns pentru a mă dezgusta.

– Tu ești tinerețea. Mi-o dezvălui pe a mea. La douăzeci și doi de ani mă simțeam bătrână, dar așa de bătrână, așa de dezamăgită, atât de pregătită să mor când ar vrea Dumnezeu!... Și apoi ai apărut tu, iată-te, și totul mi-a dispărut din memorie, de la jurnalul din copilărie până la sosirea mea la Frumoasa din Pădure. Cred din ce în ce mai mult că în turn eu am visat.

– Cu siguranță. Ți-am spus-o deja.

– De altfel... Psyché Vannetty...

– Este numele tău de fată?

Vezi bine!

Ea își prinse fusta cu patru degete ca pentru a face o reverență:

– Și această rochie de fetiță de pension! Sunt o fetiță răpită de la ai săi prin artificii tenebroase, sechestrată într-un parc îndepărtat, lipsită de apărare și chiar de voință!...

– O biată adolescentă sedusă de un seducător vinovat...

– Convinsă prin sugestie...

– Vrăjită...

– Și dacă ar fi adevărul?

Aimery răspunse fără a zâmbi:

– Nu este decât un mijloc pentru a ști, este căutarea semnului.

– Ce semn?

– Semnul vrăjitorului. Când o persoană este vrăjită, pielea ei este insensibilă într-un loc pe care trebuie să-l găsești.

Și el îi sărută fruntea, ochii, gura, întrebând de fiecare dată:

– E aici?

Și Psyché răspundea:

– Nu!

El o sărută pe ceafă, îi mângâia umărul, apăsa mân. caldă pe buzele ei:

– E aici?

– Nu căuta, spuse ea cu vocea pe jumătate, sunt în întregime sensibilă.

*

Valizele desfăcute, Psyché se retrase pentru a se schimba şi puse cu intenţie rochia gri cu garnituri albe pe care o purtase la Buttes-Chaumont în ceasul când viaţa sa zbuciumată luase un alt drum.

Tânărul o recunoscu. Psyché fu mulţumită şi aruncă o privire involuntară asupra corsajului său. Între ea şi el, îndată după prima lor schimbare de emoţii, erau deja amintiri, deja un trecut. Această rochie era ultima pe care a purtat-o înaintea fugii ei, ultima care nu se deschisese deloc. Pliurile sale drepte şi panglicile din bumbac alb păreau să fi păstrat despre întâmplare un caracter de castitate. Revăzând forma jupei, Aimery îşi reamintea fraze întregi pe care Psyché i le spusese şi care erau pe punctul de a se şterge din memoria lui. Printr-o simplă asociaţie de idei, rochia la rândul ei repeta în mod simbolic rolul rezistenţei. Se părea că astfel îmbrăcată, Psyché nu putea decât să răspundă: „Nu. Nu vă voi urma. Nu vă voi ceda niciodată".

Şi cum ieşeau, ei intrau din nou pe sub aleile acoperite ale parcului singuratic, Aimery avu impresia secretă că Psyché nu era încă toată a lui, pentru că rochia gri nu cedase. Mai întâi se îndoia dacă această aluzie îl exalta sau îl îngheţa. Apoi se apropie şi îşi

puse brațul stâng împrejurul taliei tinerei femei pentru a merge mai repede.

Din zi în zi sentimentul pe care îl avea pentru ea se colora de senzualitate. Acela cu care ea îi răspundea, cu toate că era ceva mai vag, urma de departe același drum ocolit.

– Psyché, îi spuse el, dacă aș scrie versuri despre dumneavoastră, v-aș compara cu o statuie în zori. Prima rază a zilei nu luminează decât părul și ochii de marmură. Este tot ce iubeam la tine când eu te adoram și tu mă respingeai. Și apoi mi-ai dăruit buzele tale: s-a luminat totul până atunci. Și apoi, lumina, încet, a coborât până la picioarele tale.

– Aimery, nu o spune.

– Astăzi această rochie îmi e insuportabilă.

– Șșt!

Cu dragoste, ea îi închise gura

– Statuia din poem nu este îmbrăcată?

– Nu.

– Atunci, nu este statuia Zilei; este de-abia aceea a Nopții.

Dar ea nu putu să-și murmure fraza fără ca un val cald ca o amintire voluptuoasă să nu urce în ea, și până la ceafă, răspunsul corpului către suflet.

Aimery simțise mișcarea în strângerea ușoară a brațului său.

– Și de ce, spuse el, nu ar fi imaginea Zilei? Numai dragostea se complace în umbră. Frumusețea este darul soarelui. Vino, știi tu ce închide această ușă? Este grădina tainică a parcului. Iat-o deschisă și închisă după noi. Unde am ajuns, nimeni pe lume nu mai poate să te urmărească sau să te spioneze. Nu există casă întărită,

nici cameră ferecată care să fie mai bine apărată decât acest labirint verde înconjurat de ziduri. Iată izvorul râului ce traversează tot domeniul. Soarele e arzător. Este aproape o zi de vară...

Psyché nu-i dădu răgaz să termine. Nu. Era pentru ea un lucru imposibil. Ea îl rugă fierbinte să nu se mai gândească la aceasta. O îngrijorare de dragoste îi însufleţea ochii în timp ce-i vorbea mângâietor, cu mâinile pe obraz, gura aproape lipită de gura lui: ea nu voia să-i refuze nimic, şi mai ales să-l necăjească, dar să se arate în plin soare, oh, nu! nu! Ceva de neînvins o împiedica să-i acorde aceasta. Şi din clipa când a zărit la Aimery un surâs care nu mai insista, ca a început să vorbească despre pădure şi despre flori şi despre izvorul albastru al cărui freamăt îi acoperea vocea şi despre primăvara în fiecare zi mai caldă şi de bucuria ei de a iubi împreună cu toată natura. S-ar fi spus în adevăr că ea se grăbea să-l distragă pe Aimery printr-un alt entuziasm pentru a-i alunga din gând ideea nefericită care se rătăcise acolo.

Apoi se învoi să revadă Turnul; şi acolo, în camera întunecată, când perdelele trase asigurară gustul său pentru mister, ea avu un fel de uşurare să vadă că Aimery nu o iubea mai puţin pentru că nu obţinuse de la ea ceea ce ea nu putuse să-i dea.

Rochia gri a fost învinsă fără luptă. Inviolabilitatea sa se risipi o dată cu ziua. Psyché nu mai rezista decât la lumina cerului. În umbră era dezarmată.

Recunoscătoare că a fost ascultată, ea se dărui după inima ei, cu un elan de dragoste pe care încă nu-l arătase atât de viu. Aimery o văzu învingând o treaptă mai mult spre emoţia supremă a simţurilor. În braţele

sale, unde mai înainte stătea tăcută şi ca într-o reculegere sub vraja voluptăţii, ea îndrăzni în sfârşit să rupă tăcerea, să-şi strige dragostea, aproape plăcerea.

Aimery o asculta ca în vis. Ea vorbea, cu o voce vagă şi slabă, respira între cuvinte, întorcea capul fără să întoarcă privirea.

Între două îmbrăţişări, ea îi spuse, cu capul pe păru-i desfăcut:

– Lucruri pe care nu le-am înţeles niciodată... frazele se luminează... cuvintele îşi schimbă sensul. Tu mi-ai promis Sângele minunat pe care îl destăinuie cântecul Păsărilor... Mi se pare că aud pentru prima dată vorba stranie a Dragostei... Aceste *ardori*, aceste *focuri*, aceste *flăcări*, era pentru mine o limbă de neînţeles, pe care o credeam prostească şi depăşită... Nu se arde pentru cineva, îmi spuneam... Şi cum să numesc ceea ce simt dacă nu arde, nu arde...

Ea îl cuprinde în braţe.

– Şi această *inimă* ce zvâcneşte, ce bate în pieptul meu, ce ţi-aş putea dărui Aimery, dacă nu ţi-o dădeam!

Ei se îmbrăţişară din nou şi nu mai vorbiră, buzele lor unindu-se. Dacă este în viaţa unor amanţi o culme, un apogeu, un moment incomparabil când dintr-odată fericirea copleşeşte, Aimery şi Psyché cunoscură acest miracol în acest moment al acestei zile, şi nimic decât moartea nu l-ar putea face uitat.

*

În seara aceleiaşi zile, Psyché rămase singură mai mult de o oră. Ea se întinse pe o canapea în budoarul apartamentului său. Adormită, trează, visătoare în acelaşi timp, ea se simţea sfârşită, dar cuprinsă de un

calm sufletesc şi al simţurilor atât de dulce pe care niciodată nu-l cunoscuse. Nu mai existau dorinţe, nu mai existau gânduri. O seninătate delicioasă răspândită în toată fiinţa ei, nemărginită ca şi cerul într-o apă liniştită. Ah! nespusa pace! „Sunt fericită... Sunt fericită..." Ea nu mai îndrăznea să se mişte, nici să redeschidă ochii de frică să nu facă fericirea să fugă întârziată în lunga sa reverie.

.....

Şi totuşi ea se sculă... Aimery? Unde era? Tot ceea ce ea simţise, el trebuie să fi simţit asemenea. Ea şi el nu mai erau decât un trup şi un fior. Ea nu voia să fie fericită fără el... Aimery? Ea îl căuta pentru a nu-l mai părăsi.

Cu o lampă în mână ea intră încetişor într-o cameră mică, îndepărtată, unde ea obişnuia să scrie şi pe masă văzu o coală de hârtie pe care cerneala era încă proaspătă; erau strofe, versuri... Psyché... Primul nume era numele ei.

Aplecându-se ca citi:

Ascultă, nemişcată-n tremur, fericirea
Cum vine, ne atinge, vorbindu-ne-n genunchi.
Mâini înfrăţim, Psyché. Solemnă fii: nu-i nimeni
Mai fericit şi sfânt ca noi, în astă seară.

Din umbră ne cheamă o imensă tandreţe
Cu ochi aproape-nchişi. Ce mai rămâne încă
Dintr-un sărut sfârşit, dintr-un suspin ce moare?
Clepsidra-ne de aur viaţa ne-o întoarce.

E ceasul nostr'etern, mărind eternitatea
E ceasul ce păstrează acest amor fragil

Ce duce peste veacuri a tinereții zi:
Un văl, o boare de lavandă și de roze.

Târziu apoi, Psyché a mea, când nopți străine
Cu tine petrecură, tu nu mă mai aștepți,
Când alții, de invidie pe-al meu nume,-ncearcă
Piciorul gol al tău, tu cea cu mâini ușoare,

Aminte-adu-ți de seara trăită amândoi,
Unicul ceas ce zeii nouă ne-au acordat
La capul înclinat, la umărul în tremur
Curatul duh al vieții, cu timpul alergând;

De seara de atuncea, de-un pat în cari culcați
Cu degete tandre, în plină frământare
Noi am schimbat uniți, de la gură la gură,
Eterna perlă, netrezita amintire.

După strofa a treia, Psyché a îngălbenit. „Acest amor fragil... târziu apoi... tu nu mă mai aștepți... când alții... aminte-adu-ți... timpul... amintire..."

Hârtia tremura în mâinile ei albe.

„Nu e adevărat... Nu este el! Nu este el cel care a scris aceasta!"

Apoi o spaimă atroce i se strecură în piept. Ea se prăbuși, cu brațele pe masă, ochii pe braț, zguduită de suspine, reluată de mână pentru totdeauna de către Durere. Și mai slabă, pe jumătate moartă, ca și cum și-ar fi plâns lacrimile pe cenușa iubitului ei, ca repeta cu vocea-i disperată:

„Nu mă mai iubește... Doamne! el deja nu mă mai iubește!"

PARTEA A TREIA

I

O oră mai târziu, Aimery o regăsi în camera ei în întuneric.

Ea era în picioare la fereastră, cotul pe perete şi fruntea pe mână. Ea privea rătăcită, dincolo de câmpiile întunecate şi apa înstelată.

De ce stătea fără lumină? Aimery o întrebă: ea scuturâ capul şi înainte chiar de a o săruta pe obraz, el simţi că ea plângea.

– Iarăşi lacrimi, Psyché. Lacrimi în seara unei astfel de zi!

Sfârşită, ea nu ştiu să răspundă, nici că plângea de spaimă, ceea ce era adevărat, nici că plângea de bucurie, cum ar fi vrut să spună. Ea murmura: „Nu-i nimic. Te iubesc", dar cu o voce alterată. Ea tuşi pentru a-şi schimba vocea.

– Nu-i nimic, reluă ea. Te iubesc şi plâng. Eu am plâns întotdeauna, ştii bine. Fericirea şi necazul sfârşesc prin aceleaşi lacrimi, şi cele de astă-seară curg fără să ştiu pentru ce.

El nu-i mai vorbi, dar fixă asupra ei ochii săi îngrijoraţi şi foarte tandri. Cele două priviri îşi ames-

tecară undele tăcute. Aceea a lui Aimery era atât de limpede, atât de cinstită, atât de însufleţită de dragoste luminoasă, încât un moment ea se îndoi de propria ei îndoială.

Aici se opreşte
manuscrisul lui Pierre Louys

SFÂRŞITUL LUI *PSYCHÉ*

de Claude Farrère

Din a treia şi ultima parte a lui *Psyché* de Pierre Louÿs, au rămas numai cele câteva rânduri pe care le-aţi citit. Înţelegem că numai aceste ultime rânduri au fost găsite după moartea poetului.

Totuşi, e mai mult decât probabil că *Psyché* a fost scrisă în întregime. Este chiar sigur că mai multe capitole din această a treia parte, dispărute astăzi, existau din 1911 sau 1912. Noi ştim în adevăr că Pierre Louÿs a scris prima treime a cărţii sale la Biarritz, în 1906, şi a doua la Tamaris, în 1907. Şi mai ştim, de asemenea, că după 1907 a întrerupt, frământat de scrupule sau de împotriviri bizare. Dar eu mai ştiu încă, eu care scriu acestea, că spre 1912 Pierre Louÿs, care cu doi sau trei ani mai înainte mi-a citit într-o seară prima parte din *Psyché*, mi-a arătat ultimele capitole, acelea care relatează moartea eroinei. În sfârşit, mai ştiu că, în vara lui 1913, Thierry Sandre, atunci soldat în permisie, făcând o vizită, în strada Boulaivilliers, maestrului nostru comun, îl auzi răspunzând unei întrebări îngrijorătoare:

– *Psyché*, dragă prietene? Am terminat pe *Psyché*. Am terminat-o exact în 13 iulie anul acesta.

O asemenea vorbă mi-a părut decisivă. Pierre Louÿs nu obişnuia să se laude, nici măcar în treacăt. *Psyché* care ne-a parvenit nu este neterminată, ci mutilată. Şi noi mai sperăm

că într-o zi ultimul fragment, inexplicabil rătăcit, a acestei mari opere va fi restituit literaturii franceze.

Aici o obiecțiune se impune: pentru ce această *Psyché*, precum se pare perfectată de la 13 iulie 1913, Pierre Louÿs n-a publicat-o imediat? Pentru ce nu a publicat-o melodată, în timpul celor doisprezece ani pe care i-a mai trăit, din 1913 până în 1925?

Tierry Sandre și cu mine, care am fost poate cei mai apropiați prieteni ai lui Pierre Louÿs, cel puțin spre sfârșitul vieții sale, ezităm puțin să spunem asupra celor de mai sus întreaga noastră gândire.

Pierre Louÿs a avut în adevăr mai multe motive să păstreze ascunsă cea mai bună operă a sa: mai multe motive, dintre care multe nu erau decât pretexte, atât pentru el, cât și pentru altul, dar dintre care unele erau motive adevărate, grave și exigente. Unele din aceste motive nu pot fi dezvăluite nici măcar astăzi. Nu e bine să se scoată toate adevărurile din adâncul lor, când se vorbește despre un mare mort și când cei rămași, care l-au cunoscut, continuă să trăiască. Cu toate acestea, ar fi greu să se explice *Psyché*, să i se indice deznodământul și să se prevestească cea mai delicată peripeție, aceea pe care Louÿs a scris-o, precum se pare ultima, dacă mai întâi nu s-ar raporta opera la creator, și dacă nu s-ar arăta puțin ceea ce reprezintă întotdeauna în viața unui mare scriitor cartea lui capitală... în acest caz, ceea ce reprezenta *Psyché* în viața lui Pierre Louÿs.

Oricine scrie face propriul său portret. Parmenide, îl citez pe Pierre Louÿs însuși, – Parmenide descoperi și propovădui că omul este identic cu gândul său și de asemenea identic cu obiectul acestui gând. Un simplu corolar îngăduie să se afirme că romancierul este deci identic cu romanul său și identic personajelor romanului său. Autorul lui *Roi Pausole* mărturisea cu plăcere că ar fi simțit rând pe rând, pe timpul când inventa această capricioasă epopee,

sufletul blândului rege lipsit de logică, sufletul pajului fantezist şi chiar sufletul marelui eunuc hughenot. Nimic mai puţin de spus decât că Pierre Louÿs avea în el atâta simţ al echităţii încât nimeni mai bine decât el, la ivirea ocaziei, nu era capabil să susţină cu bună credinţă şi până la consecinţele cele mai extreme, cele mai rele teorii ale celor mai răi sofişti, cu toate că îi detesta din instinct mai presus de orice.

Cu atât mai mult putea şi trebuia să-şi susţină propriile teorii care au fost întotdeauna pline de înţelepciune şi justeţe. Şi dacă nici unul din personajele atât de reale pe care le-a creat, de la Concha din *Pantin* până la Parrhasios din *Sanguines*, nu i-au fost străine deloc, noi avem dreptul să admitem că Psyché Vannetty şi domnişoara Aracœli, şi mai ales Aimery Jouvelle l-au încarnat, în acelaşi timp, pe Pierre Louÿs. Într-adevăr aceste trei creaturi atât de profund omeneşti sunt mult mai mult decât simplele materializări de moment ale unui vis sau ale unei ipoteze, sau ale unei opinii. Ele reprezintă omul ce le-a creat, cu toate trăsăturile lui esenţiale. Şi, dacă Pierre Louÿs nu a putut nici nu a vrut să o publice pe a sa *Psyché*, este poate mai întâi o pudoare misterioasă ce l-a reţinut în momentul dezvăluirii, la toată lumea, a unei sau altei răni profunde pe care viaţa i-a făcut-o în inimă şi pe care el se complăcea să o sufere singur şi în tăcere.

Să binevoim a ne gândi un moment: Ce este, în fapt, *Psyché?*

Eternul roman al tuturor eroilor pe care destinul lor pe negândite i-a aruncat între un vis şi viaţă.

Visul, aici, se numeşte Psyché Vannetty. Viaţa, Aracœli. Ca odinioară Heracles, Aimery Jouvelle nu ezită deloc în alegerea sa. Dar până la urmă alegerea sa se va întoarce contra lui, cum s-a întâmplat şi fiului Alkmenei – pentru că orice vis împlinit decepţionează pe visător, şi pentru că viaţa întotdeauna se răzbună pe aceia care au îndrăznit să-i prefere un ideal.

O astfel de operă, când autorul îşi povesteşte propria istorie, şi nu numai atât, nici numai istoria lui autentică, ci

istoria lui imaginată, extrapolată, istoria, nu a faptelor sale, a speranțelor sale, și a faptelor pe care ar fi vrut să le împlinească; o astfel de operă are de ce să-l înfricoșeze chiar pe cel ce a făcut-o.

Un alt scrupul mai reține încă pe Pierre Louÿs.

El a cântat, toată viața, dragostea, de la *Astarté* la *Archipel*; – dar amorul exclusiv senzual pe care îl cântaseră înaintea lui marii săi inspiratori, maeștrii Atenei, cei din Alexandria, cei din Siracuza. În ziua când a inventat-o pe *Psyché*, o dragoste diferită, până atunci necunoscută sau disprețuită, i s-a dezvăluit: dragostea mai complexă a ființelor mai evoluate, dragostea totală care-și dorește mai mult decât simplele voluptăți ale cărnii, dragostea care tinde a uni și împreuna nu numai corpurile, ci sufletele și inimile, și inteligențele. Acestei pasiuni mai moderne Pierre Louÿs, arzând vechii săi zei, a hotărât să-i consacre supremul său efort. Să opună unul contra altuia aceste două simboluri – Psyché Vannetty și Aracœli – avea de ce să atragă pe toți artiștii. Sigur! Dar Pierre Louÿs nu era decât un artist. În acest creier, unul din cele mai uimitoare din câte au existat vreodată, o nemiloasă înțelepciune veghea incontinuu, dirijând spiritul critic tot atât de puternic pe cât era celălalt spirit, spiritul creator al poetului. Acei ce vor citi până la capăt aceste pagini, unde voi încerca să rezum sfârșitul lui *Psyché*, se vor întreba fără îndoială împreună cu mine dacă deznodământul pe care îl concepuse mai întâi poetul nu a fost modificat de filosof și dacă deznodământul filosofului nu-l va sfâșia pe poet. Prins între clarviziunea sa ascuțită și tandra-i predilecție, poate că voluntar s-a refugiat în tăcere.

*

Acest deznodământ, deci ce a fost?

Cel mai logic. Cel mai fatal. Acela pe care viața, sau destinul, sau zeii l-au hărăzit dinainte, irevocabil.

Psyché Vannetty, la lumina lămpii simbolice, a citit versurile, atât de frumoasele versuri pe care Aimery Jouvelle tocmai le scrisese. Cerneala încă nu se uscase. Şi deja Psyché Vannetty ştie că Aimery Jouvelle nu o mai iubeşte. Dar Aimery Jouvelle, el, nu ştie nimic, nici nu va şti nimic încă mult timp.

Cum ar putea-o şti? Poeţii ghicesc ei vreodată ce le dictează poemele lor, neştiuta lor finalitate. Scris dintr-o dată, Aimery Jouvelle a crezut de bună credinţă că pune pe hârtie însăşi dragostea lui, ca o cutie de parfumuri ce îşi răspândeşte miresmele. Dar aici Psyché Vannetty nu s-a înşelat. Nu e bine să plimbi lămpi în noapte, cine riscă vede dintr-o dată prea limpede. Psyché Vannetty, care a căutat mai departe decât ar fi trebuit, a găsit ceea ce nu trebuia...

Sunt nişte zâne foarte bune acelea care au înzestrat pe om cu minciuna.

Iată că drama începe. Drama adevărată.

Aimery nu mai iubeşte şi crede că încă iubeşte. Psyché ştie că nu mai este iubită...

Ea va încerca deci totul pentru a recuceri dragostea care îi scapă. Aimery, inconştient, nu va pune la nimic nici un obstacol.

Şi vor urma zile asemănătoare în aparenţă ca zilele dinainte.

. Cei doi amanţi, retraşi de lume în singurătatea lor voluptuoasă, nu pot rămâne astfel la infinit. Louÿs gândise să-şi intituleze cartea *Săptămâna primăverii*. Fără îndoială îşi amintea de ce a scris odinioară, de a fi gândit poate că o singură noapte este de ajuns unui cuplu pentru a sorbi întreaga cupă a beţiilor reciproce.

Convertit mai târziu la iubiri mai puțin scurte, el le fixa totuși limita de o săptămână, sau de două, sau de trei. Lui Aimery nu i-au trebuit mai mult de șapte zile pentru a se sătura de Psyché. Și, dacă șederea împreună a celor doi amanți se prelungea exagerat, Aimery și-ar fi dat seama repede că este sătul. Nu trebuie. La urma urmelor toate visurile dispar în fața vieții mai curând sau mai târziu.

Trebuie deci ca Psyché și Aimery să părăsească castelul Frumoasei din Pădurea Adormită. Trebuie, căci atunci Psyché nu ar pierde încă orice speranță și trebuie ca Aimery să-și păstreze toate iluziile.

O întâmplare neprevăzută se impune aici – chiar aceea pe care Pierre Louÿs a ținut-o în rezervă atât de mult timp, înainte de a se decide să o scrie. Plictisită de a-și aștepta la Paris stăpânul și prietenul, pe care și-l imagina să se întoarcă într-o săptămână, frumoasa Aracœli se hotărî pe neașteptate să călătorească ca însăși, și, dintr-o dată, pleacă spre aceste Indii Orientale de unde venise odinioară. Ea pleacă liniștită ca pentru o simplă plimbare. Și nu uită să-și anunțe plecarea. Ea scrie lui Aimery cea mai grațioasă, cea mai surâzătoare dintre scrisori. De altfel ca va reveni, lucru de înțeles de la sine. Ea se va întoarce când va avea chef să revină sau când se va fi plictisit de a merge mereu înainte, sau, cine știe?, când va fi rechemată... dacă nu-i va displace atunci să fie rechemată! Și iată pentru Aracœli.

...Și iată, pe neașteptate, Psyché Vannetty eliberată de o rivală...

O credeți? Iată poate tocmai contrarul, o rivală provocând pe Psyché Vannetty! Aracœli prezentă nu

era mare lucru, s-a văzut. Aracœli în depărtare riscă să fie mai de temut. În dragoste ca şi la scrimă, a întrerupe contactul nu este numai cea mai îndemânatecă parare a unei lovituri, este de asemenea cel mai ameninţător atac.

Este sigur că Aimery Jouvelle, când a întâlnit-o pe Psyché şi când s-a îndrăgostit de ea, o avea pe Aracœli în mână, şi nu-şi făcea nici un fel de griji. În prezent, când Aracœli nu mai este acolo, oare nu se gândea el puţin prea mult la odihna lui Psyché?

În orice caz, Aracœli plecată în Indii, Aimery se crede constrâns şi forţat să se întoarcă imediat la Paris. Şi este sfârşitul acestei *Săptămână de primăvară*, care nu a durat mai mult de douăzeci de zile. Acordând croinei sale un surâs compătimitor, Pierre Louÿs – *magis amica veritas*[1] – nu a vrut să facă mai mult.

Psyché Vannetty s-a întors la Paris. Ea nu-l revede pe ingeniosul, prea ingeniosul abate Tholozan. – La ce bun de acum înainte?

Dar ea o revede pe doamna de Jaulgonne, cărcia nu-i ascunde nimic şi care nu ştie ce să o sfătuiască. Ea revede pe doamna de Horges, pe doamna de Gesles şi pe domnişoara Vieux-Cernay. Ea mai revede pe domnii de Sarens şi René Marcenay. Pe scurt, viaţa ei de altădată a pus din nou stăpânire pe ea. Ea nu continuă mai puţin să fie metresa lui Aimery Jouvelle. Dar în secret. Şi ce depărtare între aceste întâlniri de dragoste pariziene pe furiş faţă de libera împlinire a dragostei lor de ieri, în castelul pierdut în parcul său înflorit cu păuni albi!

---

[1] Este mai mare prieten adevărul (lat.) – Aristotel.

Psyché deja suferă şi în fiecare zi puţin mai mult. Cu toate acestea, iubitul ei îi este credincios. Dar ea îl simte detaşându-se.

Căci el nu mai iubeşte. Şi nu a durat prea mult ca să observe şi el însuşi. Câteva ore la Paris i-au fost suficiente ca să vadă limpede în el însuşi. Primăvara din Ile-de-France face cât şi primăvara din Bretania. Aimery i-a respirat efluviile cu atâta plăcere încât imediat castelul Frumoasei din Pădurea Adormită s-a estompat în amintirea lui ca un lucru deja foarte îndepărtat.

Atunci, e sfârşitul. Un sfârşit foarte lent, o mică sfâşiere care se întinde, se agravează, lărgindu-se.

Psyché Vannetty, sigur, a luptat. Dar ea este contrariul unei luptătoare. Şi apoi, a lupta e uşor de spus! Oare se luptă cu neantul? O îndrăgostită se apără contra unei rivale. Dar Psyché Vannetty nu are rivală, – tangibilă – ea nu mai are, de când frumoasa Aracœli e plecată...

Frumoasa Aracœli va reveni într-o zi. Dar, în acea zi, sărmana Psyché, de nopţi întregi, deja a renunţat la inutila bătălie. Deoarece nu mai este iubită, nu-i aşa! deoarece nimic nu a servit la nimic, nici încercările sale sentimentale, nici încercările sale senzuale, unele şi altele paralizate de certitudinea eşecului şi al dezastrului! deoarece, în fiecare zi, Aimery se îndepărtează, se îndepărtează, se îndepărtează!...

Doamna de Jaulgonne, din primul ceas al aventurii, i-a şi fixat deznodământul: „Când vei fi toată a lui, el va înceta să te mai iubească... Aşa sunt bărbaţii... În ziua când te va părăsi, viaţa ta va fi distrusă... Toată

aceasta ar sfârşi într-o capelă a Carmelitelor, n-aş fi surprinsă de aceasta. Cu tine, trebuie prevăzut un deznodământ prin mormânt".

Încă nu se pune chestiunea mormântului, desigur. Dar între timp au trecut şase luni şi iată că, dintr-o dată, Aimery Jouvelle părăseşte Parisul, aproape fără să avertizeze, în afara unei telegrame. Şi Psyché Vannetty, citind acea telegramă, gândeşte că numai cu şase luni înainte, Aimery, părăsind Parisul, la fel, a scris un altul, foarte diferit, – că nu a plecat singur...

De la autor la lector, Aimery Jouvelle, de data aceasta, cu greu ar fi putut să o roage pe Psyché Vannetty să-l însoţească, pentru că se duce la Marsilia, – la Marsilia, unde triumfătoarea Aracœli va debarca peste două zile. Dar Psyché Vannetty nu ştie nimic, şi nu va avea timpul să audă nimic. Căci ea însăşi, dintr-odată, se decide să plece şi ea. Parisul, din momentul în care Aimery nu mai este acolo, îi era insuportabil. O singurătate odioasă a abătut-o, o singurătate pe care nici o prietenă, nici un prieten nu i-o poate îndulci. O singurătate pe care şi-o imaginează că nu poate fi îndurată decât în compania amintirilor sale fericite, numai în compania fantomelor dragi ale nopţilor sale şi ale zilelor sale pierdute pentru totdeauna – moarte... O singurătate care o forţează să fugă într-o seară spre această gară d'Orsay, spre acest tren de ora 9,32, spre această Bretanie şi spre acest cătun misterios care a fost odinioară etapele voiajului său pasionat şi introducerea la viaţa ei radioasă – atât de scurtă.

E decembrie. Zăpada acoperă pământul şi norii acoperă cerul. Noaptea, opacă, a întârziat. Şi trenul care o duce pe Psyché soseşte la Sainte-Anne-des-Bois,

de-abia când se crapă de ziuă. În preajma staţiei de ţară, plopii desfrunziţi îşi înalţă trist scheletele subţiri. Psyché coboară, se înfioară de vântul iernii. Nu mai e primăvară. Nu mai e soare. Nu mai e automobilul adus anume pentru a o primi pe călătoare. Psyché e singură, singură, singură. Trebuie să întrebe despre drumul său pe amploiat, pe omul din echipă.

– Doamnă... este foarte departe castelul vostru!

Foarte departe? N-are importanţă...

Ea merge în dimineaţa aspră. Şi ea nu recunoaşte drumul, odinioară parcurs atât de repede şi cu atâta căldură alături de Aimery. Cu atât mai mult că zăpada, deja groasă, camuflează fiecare gard viu, fiecare tufă de măceş, fiecare boschet de arbuşti. Fulgi de zăpadă se învârt în aer înainte de a cădea fără zgomot.

Psyché merge. O leghe. Două leghe. Trei leghe. E foarte obosită. Îi este foarte frig. Dar abia îşi dă seama. A trecut de păduricea rărită, de râuleţele nevăzute sub linţoliul lor alb, de pădure. Iată aleea ce urcă şi marii ei stejari rigizi. Iată zidul cu scări. Şi grilajul, – închis.

Închis, Psyché nu prevăzuse aceasta. Ce întâmplare potrivnică! Va trebui să sune, să aştepte, să parlamenteze. Va trebui să vadă oameni, să fie văzută...

Totuşi se hotărăşte. Sună. Strigă. Şi, drept singur răspuns, tăcerea.

Nimeni nu e acolo. Nici portar, nici grădinar. Nimic. Şi poarta e închisă. Şi zidul, nesfârşit, se întinde până nu se ştie unde, la dreapta şi la stânga. Va trebui să se întoarcă, să plece din nou – spre gara atât de îndepărtată, la tren, spre Paris?

Psyché nu vrea. Şi iat-o mergând la întâmplare, urmând împrejmuirea, înconjurând parcul...

Întâmplarea fericită: e o breşă în zid. O spărtură astupată cu mărăcini şi urzici. Dar rău astupată. Violent, Psyché se aruncă prin obstacol, îndepărtând, smulgând, călcând în picioare. Şi trece, cu mâinile zgâriate, cu rochia sfâşiată. Ce importanţă mai are! Ea a intrat. Intrată în parc.

Castelul, acum. Unde e castelul? Unde e terasa? şi mai ales vechiul turn unde odinioară intra soarele ce apunea? vechiul turn, unde era patul, patul mare şi jos, cu acoperitoarea de mătase veche, asemenea unui lac roz la ora supremă a luminii? Trebuie găsit, găsit repede; căci, acum, zăpada creşte, şi Psyché îi simte greutatea îngheţată pe umeri.

Ah! În sfârşit!... este terasa ce se vede acolo, la stânga, pe deasupra acestor pini negri... şi, mai aproape, ivindu-se dintr-o dată din ramurile încâlcite ale stejarilor desfrunziţi, se zăresc ferestrele, ogivele goale care odinioară încadrau parcele de cer albastru. La colţul apropiat se înalţă turnul, turnul...

Dar el este închis, de asemenea. Şi, de această dată, fără vreo spărtură.

Atunci, răpusă de oboseală şi îngheţată până în suflet, Psyché Vannetty se opreşte, – şi-şi pierde curajul.

Uşa joasă e acolo; şi, în spatele uşii, scara atât de dorită, şi în susul scării, camera plină de amintiri arzătoare, camera încă fremătând de sărutări date şi primite, sărutări de neuitat. Oh! să intri în atâta fericire abia împrăştiată şi să te reîncălzeşti în ea, şi să te odihneşti, şi să adormi acolo, – ce bucurie ar fi, ce paradis! Dar nu. Cele două canaturi de lemn tare sunt

acolo, încuiate, neîndoplecate. Şi pe acest prag interzis, trebuie să laşi orice speranţă.

Două trepte de piatră înaintea uşii încuiate. Psyché Vannetty se aşează pe ele automat. Şi, imediat, o toropeală foarte dulce o cuprinse şi o absorbe. Nu exista streaşină deasupra unei uşi boltite. Zăpada cade vertical, densă.

Psyché adoarme – adoarme pentru totdeauna, – uită...

Şi zăpada îi ţese giulgiul.

*

Acesta a fost sfârşitul lui *Psyché*, despre care am păstrat cea mai precisă amintire, după cincisprezece ani trecuţi de la această lectură pe care mi-a făcut-o Pierre Louÿs, într-o noapte, în cabinetul de lucru cu dulapuri-bibliotecă mari care a fost unicul său refugiu din 1904 până în 1925, şi care a fost distrus anul trecut.

Atunci i-am spus: „Dar cartea e terminată!" Şi el îmi răspunse: „Nu încă, nu încă... Mai am încă lucruri de făcut, alte lucruri de refăcut... Plecarea lui Aracœli... întoarcerea ei..."

Şi pentru a scurta, îmi aruncă unele din falsele argumente sub care îşi ascundea lui însuşi ezitarea adâncă ce îl reţinea, în momentul începerii publicării acestei mari cărţi, cartea sufletului său.

– Vedeţi, e o carte care a aşteptat prea mult. Am început-o în 1906. Dar am conceput-o în 1900 sau 1901. Şi mi-a fost greu să o îmbrac în roman modern, contemporan. Astăzi, e învechit. (Astăzi, era 1912.)

El insista:

– Gândeşte-te: oare femeile de astăzi mai poartă corset? Mai e nevoie să li se scoată agrafele? Se mai încarcă un automobil în tren, pentru a merge de la Paris în Bretania? Şi

apoi, acest castel al Frumoasei din Pădurea Adormită... mai ai dreptul de a vorbi de un Castel al Frumoasei din Pădurea Adormită, după ce Loti, sub acelaşi titlu, a scris capodopera pe care o ştii?

Nimic din acestea, desigur, nu era serios.

Nu interesează prea mult că o carte datată se învecheşte. Ar fi greu mai ales să fi fost altfel. Şi în ce priveşte titlul lui Pierre Loti, Pierre Loti însuşi, cel mai cinstit şi cel mai scrupulos dintre marile genii, nu l-a luat el cu toată loialitatea de la Perrault? Atunci?...

Atunci – îmi spunea după un timp Thierry Sandre –, atunci *Psyché* nu va apărea niciodată.

– Dar pentru ce? Nu sunt pretextele pe care el ni le dă, sau mai curând pe care şi le dă lui însuşi...

– Nu, evident.

– Ei bine?

Ei bine! Cartea este prea intimă...

Care dintre noi, romancierii, nu a scris într-o zi bună cutare sau cutare pagină „prea intimă", şi apoi nu le-a rupt? E o fericire pentru patrimoniul Franţei că Pierre Louÿs şovăind în faţa unui gest care poate l-a tentat, nu a distrus *Psyché*. Ceea ce ne mai lipseşte încă, ceea ce eu am avut îndrăzneala să încerc a rezuma aici, va fi fără îndoială găsit mai devreme sau mai târziu. Dar, aşa cum e ea, mutilată această mare operă, care ne dezvăluie într-o lumină nouă şi neprevăzută pe autorul ei, se înrudeşte cu alte cărţi neterminate, care nu sunt cele mai puţin perfecte, din literatura noastră şi care au fost comparate câte o dată cu aceste temple de acum două mii de ani, din care nu avem decât fragmente auguste.

Etchebiague, iulie-august 1927.

Sfârşit

CUPRINSUL

Cuvânt înainte V
Tabel cronologic IX

Femeia şi marioneta 1
Psyché 101
Claude Farrère: Sfârşitul lui *Psyché* 205

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026